

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BORÇLANMA MALİYETLERİNİN VERGİ USUL KANUNU VE
23 NUMARALI TÜRKİYE MUHASEBE STANDARDI
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Emrah KARAN

Danışman

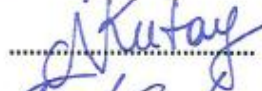
Prof. Dr. Seçkin GÖNEN

İZMİR – 2019

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : Emrah KARAN
Öğrenci No : 2009800019
Tez Başlığı : Borçlanma Maliyetlerinin Vergi Usul Kanunu ve 23 Numaralı Türkiye Muhasebe Standardı Açısından Değerlendirilmesi
Savunma Tarihi : 20/08/2019
Danışmanı : Prof.Dr.Seçkin GÖNEN

JÜRI ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Prof.Dr.Seçkin GÖNEN	- Dokuz Eylül Üniversitesi	
Prof.Dr.Nilgün KUTAY	- Dokuz Eylül Üniversitesi	
Doç.Dr.Arkan Tarık SAYGILI	- İzmir Ekonomi Üniversitesi	

Emrah KARAN tarafından hazırlanmış ve sunulmuş olan bu tez savunmada başarılı bulunarak oy birliği / oy çokluğu () ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Erkan GÖKSU
Müdür V.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Borçlanma Maliyetlerinin Vergi Usul Kanunu ve 23 Numaralı Türkiye Muhasebe Standardı Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../...

Emrah KARAN

İmza

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Borçlanma Maliyetlerinin Vergi Usul Kanunu ve 23 Numaralı Türkiye
Muhasebe Standardı Açısından Değerlendirilmesi
EMRAH KARAN

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı
Muhasebe Programı

İşletmeler, sadece öz sermaye kullanım yoluyla elde edilen fonlarla faaliyetlerini sürdürememekte, zaman zaman dışarıdan kaynak teminine de ihtiyaç duymaktadır. İşletmelerin, yabancı kaynak temin edilmesi için borçlandığı fonlara ilişkin olarak ortaya çıkan unsurlar borçlanma maliyetleri kavramı ile anılmaktadır. Söz konusu bu unsurlar genel olarak faiz, kur farkı, vade farkı, komisyon gideri gibi giderlerden oluşmaktadır. Borçlanma maliyetlerine ve uygulanmasına ilişkin hükümler, ülkemizde Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) içerisinde 23 numaralı standart ile düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra, Vergi Usul Kanunu (VUK)'nda da borçlanma maliyetlerine ilişkin hükümler bulunmaktadır.

Bu çalışmada borçlanma maliyetleri Vergi Usul Kanunu ve TMS-23 Borçlanma Maliyetleri Standardı kapsamında detaylı bir şekilde incelenmiş, uygulama açısından VUK ve TMS-23 hükümleri karşılaştırması ortaya konmuştur. Çalışmanın son bölümünde ise, Ege Bölgesi'nde bütün sektöründe faaliyet gösteren bir işletmenin, maddi duran varlıklarına ilişkin borçlanma maliyetleri analiz edilmiş, VUK ve TMS-23 hükümleri açısından uygulama farkları karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Muhasebe Standartları, Vergi Usul Kanunu, Borçlanma Maliyetleri

ABSTRACT
Master's Thesis
Evaluating of Borrowing Costs in Tax Procedure Law and Turkish Accounting
Standard-23
EMRAH KARAN

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Business Administration
Accounting Program

Enterprises not only need to owner's equity for keeping on their activities but also need to liabilities from external sources. Borrowing costs are defined as the elements arise from the funds that enterprises owe for providing liabilities. Generally, these elements are the expenses like interest expense, exchange difference, delay interest and commission expense. In our country, the terms and conditions regarding borrowing costs and applications are formed in TMS-23 Standard of Turkish Accounting Standards (TMS). Besides, there are also some terms and conditions regarding borrowing costs in Tax Procedure Law.

In this study, borrowing costs have been investigated in depth within the scope of Tax Procedure Law and TMS-23 Borrowing Costs Standard and the comparison of Tax Procedure Law and TMS-23 Borrowing Costs Standard in terms of the application of borrowing costs. In the last part of this study, the borrowing costs related the property, plant and equipment of an enterprise that operates in tobacco sector of Aegean Region have been analyzed and the application differences have been compared between Tax Procedure Law and TMS-23 Borrowing Costs Standard.

Keywords: Turkish Accounting Standards, Tax Procedure Law, Borrowing Costs

**BORÇLANMA MALİYETLERİNİN VERGİ USUL KANUNU VE 23
NUMARALI TÜRKİYE MUHASEBE STANDARDI AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	x
TABLOLAR LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

**BORÇLANMA MALİYETLERİ KAVRAMINA GENEL BAKIŞ VE VERGİ
USUL KANUNU AÇISINDAN BORÇLANMA MALİYETLERİNİN
MUHASEBELEŞTİRİLMESİ**

1.1. BORÇLANMA MALİYETLERİ GENEL BAKIŞ	3
1.1.1. Borç ve Borçlanma Kavramları	3
1.1.2. Borçlanma Maliyetlerine İlişkin Temel Kavramlar ve Açıklamalar	4
1.1.2.1. Maliyet	5
1.1.2.2. Harcama	5
1.1.2.3. Gider	6
1.1.2.4. Zarar	7
1.1.2.5. Maliyet ve Gider İlişkisi	8

1.1.2.6. Harcama ve Gider İlişkisi	8
1.1.3. Borcun Finansal Özellikleri	10
1.1.3.1. Zorunlu Ödemeler	10
1.1.3.2. Vade	11
1.1.3.3. Yönetimde Söz Sahibi Olmama	11
1.1.3.4. Maliyet	11
1.1.3.5. Kaldıraç Etkisi	12
1.1.4. Borçlanma Maliyeti Kavramı	13
1.1.5. Borçlanma Maliyetlerinin Ortaya Çıkış Şekilleri	14
1.1.5.1. Faiz	14
1.1.5.2. Kur Farkı	15
1.1.5.3. Vade Farkı	16
1.1.5.4. Komisyonlar ve Masraf Karşılıkları	17
1.1.5.5. İskonto Giderleri	17
1.1.5.6. Vergiler	18
1.2. BORÇLANMA MALİYETLERİNİN VERGİ USUL KANUNU AÇISINDAN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ	18
1.2.1. Stoklara İlişkin Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi	19
1.2.1.1. Yurtiçi Borçlardan Kaynaklanan Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi	21
1.2.1.2. Döviz Kredilerinden Kaynaklanan Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi	21
1.2.2. Maddi Duran Varlıklara İlişkin Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi	22
1.2.2.1. Maddi Duran Varlıkların Kredili Olarak Satın Alınmasından Kaynaklanan Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi	24
1.2.2.2. Maddi Duran Varlıklara İlişkin Kur Farkı Giderlerinin Muhasebeleştirilmesi	26
1.2.3. Finansal Kiralama İşlemlerinden Kaynaklanan Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi	27
1.2.3.1. Kiralayan Açısından Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi	28

1.2.3.2. Kiracı Açısından Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi	29
--	----

İKİNCİ BÖLÜM

MUHASEBE STANDARTLARI VE BORÇLANMA MALİYETLERİNİN TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI-23 (TMS-23) AÇISINDAN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

2.1. MUHASEBE STANDARTLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER	30
2.1.1. Muhasebe Standartlarının Tarihsel Gelişimi	31
2.1.2. Uluslararası Muhasebe Standartları	31
2.1.3. Türkiye Muhasebe Standartları	33
2.2. BORÇLANMA MALİYETLERİNİN TMS-23 STANDARDI AÇISINDAN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ	35
2.2.1. Borçlanma Maliyetleri Standardının Gelişim Süreci	35
2.2.2. TMS-23 Standardının Amacı ve Kapsamı	36
2.2.3. Standartta Yer Alan Borçlanma Maliyetlerine Yönelik Tanımlar	37
2.2.3.1. Borçlanma Maliyetleri	38
2.2.3.2. Özellikli Varlıklar	38
2.2.4. Varlığın Özellikli Varlık Olmaması Durumunda Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi Esasları	41
2.2.5. Varlığın Özellikli Varlık Olması Durumunda Muhasebeleştirme Esasları	42
2.2.5.1. Aktifleştirilecek Tutarın Belirlenmesi	43
2.2.5.2. Aktifleştirmeye Başlama Zamanı	45
2.2.5.3. Aktifleştirme İşlemine Ara Verilmesi Durumu	46
2.2.5.4. Aktifleştirme İşleminin Sona Ermesi Durumu	47
2.2.5.5. Özellikli Varlığın Defter Değerinin Geri Kazanılabılır Tutarını Aşan Kısmı	49
2.2.6. Borçlanma Maliyetleri Bakımından TMS ve VUK Arasındaki Uygulama Farklarının Karşılaştırılması	50
2.3. BOBİ FRS VE GENEL ÖZELLİKLERİ	53
2.3.1. BOBİ FRS'nin Amacı	55

2.3.2. BOBİ FRS'yi Uygulayan İşletmeler	55
2.3.3. Borçlanma Maliyetlerinin BOBİ FRS Bölüm 17 Kapsamında Değerlendirilmesi	57
2.3.4. TMS-23 ve BOBİ FRS Bölüm 17'nin Karşılaştırılması	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EGE BÖLGESİ'NDE FAALİYET GÖSTEREN BİR İŞLETME ÜZERİNDEN BORÇLANMA MALİYETLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA

3.1. TÜRKİYE'DE TÜTÜN SEKTÖRÜ	60
3.2. TÜRKİYE'DE TÜTÜN ÜRETİMİ	61
3.3. UYGULAMANIN AMACI	64
3.4. UYGULAMANIN KAPSAMI	64
3.5. UYGULAMA YAPILAN İŞLETME HAKKINDA BİLGİ VE ORGANİZASYON YAPISI	65
3.6. İŞLETMENİN MADDİ DURAN VARLIK ALIMINA İLİŞKİN BORÇLANMA MALİYETLERİNİN TMS-23 VE VUK AÇISINDAN İNCELENMESİ VE BUNA İLİŞKİN MUHASEBE KAYITLARI	66
SONUÇ	93
KAYNAKÇA	96

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
BOBİ FRS	Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı
FIFO	First In First Out (İlk Giren İlk Çıkar)
FOB	Free on Board
IASB	International Accounting Standards Board (Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu)
IASC	International Accounting Standards Committee (Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi)
KAYİK	Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluşlar
KGK	Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
LIFO	Last In First Out (Son Giren İlk Çıkar)
MSUGT	Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT)
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
STMM	Satılan Ticari Mallar Maliyeti
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TMUDESK	Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TTK	Türk Ticaret Kanunu
UFRS	Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	Uluslararası Muhasebe Standartları
VUK	Vergi Usul Kanunu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Duran Varlıklara İlişkin Borçlanma Maliyetleri Unsurlarının Karşılaştırılması	s.50
Tablo 2: Stoklara İlişkin Borçlanma Maliyetleri Unsurlarının Karşılaştırılması	s.51
Tablo 3: Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller ile Maddi Olmayan Duran Varlıklara İlişkin Borçlanma Maliyetlerinin Karşılaştırılması	s.52
Tablo 4: “BOBİ FRS Hakkında Genel Bilgiler	s.54
Tablo 5: Borçlanma Maliyetlerinin TMS-23 ve BOBİ FRS Hükümlerine Muhasebeleştirme Esasları	s.59
Tablo 6: Oryantal Tütün Üreticisi Ülkeler ve Üretilen Tütün Miktarları	s.61
Tablo 7: Yıl Bazında Yurtiçi Ortalama Üretici Tütün Satış Fiyatları	s.63
Tablo 8: 30.06.2018 Tarihi İtibariyle Borçlanma Maliyetleri Tutarları	s.84
Tablo 9: 31.08.2018 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı Muavini	s.85
Tablo 10: TMS Standartlarına ve VUK Mevzuatına Göre Defter Kayıtlarının Karşılaştırılması	s.88
Tablo 11: Amortisman Hesaplama Tablosu	s.90
Tablo 12: Ertelenmiş Vergi Varlığı Hesaplama Tablosu	s.91
Tablo 13: Dönem Karı Karşılaştırma Tablosu	s.92

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Özellikli Varlık Sınıfına Göre Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi	s.40
Şekil 2: BOBİ FRS – Tam Set TMS / TFRS Kapsamı	s.56
Şekil 3: 2018-Sözleşmeli Yaprak Tütün Üretiminde Türkiye’nin Bölge Payları	s.63
Şekil 4: 2018-Sözleşmeli Yaprak Tütün Üretiminde Türkiye’nin Bölge Payları	s.63

GİRİŞ

Küreselleşme ile birlikte uluslararası alanda faaliyet gösteren işletmelerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Günümüzde, uluslararası alanlarda iş yapmak oldukça alışlagelmiş bir durum haline gelmiştir. Bununla birlikte, işletmelerin artan rekabet ortamında ve gelişen teknolojiler karşısında iş faaliyetlerini kesintisiz sürdürebilmeleri için yenilikleri takip etmeleri, ülkemizde bulunan muhasebe uygulamalarının da bu gelişmelere uygun olması gerekmektedir. Dolayısıyla, ülkemizde Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS)'na uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) oluşturulmuş, işletmelerin de faaliyetlerini bu standartlar hükümleri çerçevesinde gerçekleştirmesi önem kazanmıştır.

Borçlanma maliyetleri, genel olarak bir şirketin borçlandığı fonlara ilişkin yüklendiği faiz, vade farkı, komisyon, kur farkı gibi giderleri ifade etmektedir. Borçlanma maliyetleri ve buna ilişkin muhasebe uygulamaları Türkiye Muhasebe Standartları içerisinde 23 numaralı Standart ile açıklanmaktadır. Bunun yanı sıra, Vergi Usul Kanunu (VUK) açısından da borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin hükümler bulunmaktadır.

Üç bölümden oluşan bu çalışmada borçlanma maliyetleri konusu Vergi Usul Kanunu ve TMS-23 Borçlanma Maliyetleri Standardı kapsamında ele alınmıştır. Daha sonra, tütün sektöründe faaliyet gösteren bir işletmenin maddi duran varlık edinimine ilişkin borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesi TMS-23 standardı ve VUK açısından analiz edilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde, borçlanma maliyetleri kavramı genel olarak ele alınmış, bu kavramla ilişkili olan tanımlara yer verilmiştir. Sonrasında, borçlanma maliyetleri VUK hükümleri açısından incelenmiş, özellikle stoklar, maddi duran varlıklar ve finansal kiralama işlemlerine ilişkin borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesi konusu üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde, dünyada ve ülkemizde muhasebe standartlarının tarihsel gelişimi anlatılmış, küreselleşme ile birlikte artan uluslararası faaliyetlerden sonra ortak bir raporlama dili ve muhasebe uygulaması oluşturabilmek amacıyla ülkemizdeki muhasebe standartlarının uluslararası muhasebe standartları ile uyumlaştırılma süreci ele alınmıştır. Daha sonra, çalışmanın özünü oluşturan

borçlanma maliyetleri konusu TMS-23 Standardı kapsamında detaylı bir şekilde incelenerek VUK hükümleri ile karşılaştırılmış, aralarındaki farklar değerlendirilmiştir. Bölümün sonunda ise Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS)'nin borçlanma maliyetleri ile ilgili bölümü hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ise, tütün sektöründe faaliyet gösteren ve Ege Bölgesi'nde yerleşik bir işletmenin ithal ettiği özellikli varlık kapsamında olan maddi duran varlığa ilişkin kullanmış olduğu dövizli krediye ait borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesine dair işlemler VUK ve TMS-23 standardı kapsamında incelenmiştir. Bölümün sonunda, işletmenin borçlanma maliyetlerine ilişkin uygulama farkları VUK ve TMS-23 hükümleri açısından değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BORÇLANMA MALİYETLERİ KAVRAMINA GENEL BAKIŞ VE VERGİ

USUL KANUNU AÇISINDAN BORÇLANMA MALİYETLERİNİN

MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

1.1. BORÇLANMA MALİYETLERİ GENEL BAKIŞ

Endüstriyel ve ticari faaliyetler yürüten işletmelerin, faaliyetlerini sürdürürken sadece ortaklar ya da işletme sahipleri tarafından ortaya konulan sermaye ile faaliyetleri neticesinde kazandıkları karlar büyümelerini finanse etmeyi ve rekabet avantajı elde etmelerini sağlamamaktadır. İşletmelerin aynı zamanda, dış kaynaklardan da yararlanmaları gerekmektedir. Büyümeyi finanse etmek ve rekabet avantajı sağlamak amacıyla yararlanılan bu dış kaynaklar için katlanılan finansal yük genelde borçlanma maliyetleri olarak tanımlanmaktadır.¹

Aşağıdaki bölümde borçlanma maliyetlerine ilişkin temel kavramlara yer verilmiştir.

1.1.1. Borç ve Borçlanma Kavramları

Borç kavramı, genel olarak geri verilmek şartıyla alınan ya da vakti geldiğinde ödenmesi gereken para veya başka bir şey olarak tanımlanmaktadır. Borçlanma kavramı ise, karşılığını daha sonra verme koşulu ile bir başkasından para ya da bir şey alma eylemini ifade etmektedir.²

Borç kavramı, hukukumuzda iki farklı durumu ifade etmek için kullanılmaktadır:

- Dar anlamda borç
- Geniş anlamda borç

¹ Ahmet Kızıl ve diğerleri, **TMS-TFRS Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları**, DER Yayınları, İstanbul, 2013, s.245.

² Ferhan Berkay ve Serpil Ağcakaya, “Türkiye’de Kamusal Açıkların Finansmanında İç ve Dış Borç Tercihi: 1990-2015 Dönemi”, **AKÜ İİBF Dergisi**, Cilt:XIX, Sayı:1, 2017, s.2.

Dar anlamda borç kavramı denildiği zaman, akla ilk etapta para borcu gelmektedir. Yani dar anlamda borç sadece para borcunu veya borç ilişkisinde var olan çeşitli edimlerden bir diğer ifade ile davranış biçimlerinden her birini ayrı ayrı ifade etmektedir.³

Geniş anlamda borç veya diğer adıyla borç ilişkisi ise, iki taraf arasındaki hukuki bağ olup, bu bağ gereğince taraflardan biri(borçlu) bir şey vermek, yapmak veya yapmamak, yani bir edimi yerine getirmek borcu altına girmekte, diğer taraf (alacaklı) ise borçlunun borcunu ifa etmesini istemek hakkına sahip olmaktadır.⁴

Muhasebede ise borç kavramı, yabancı kaynak olarak adlandırılmakta ve işletme varlıkları üzerinde üçüncü kişilerin haklarını ifade etmektedir.⁵ Borçlar işletmenin gelecekteki yükümlülüklerini belirtir. İşletmenin faaliyetlerini sürdürebilmek amacıyla ihtiyaç duyduğu fonlar işletme sahipleri ve ortakları tarafından veya üçüncü kişilerden borçlanma (kredi, avans vb.) yoluyla temin edilmektedir.⁶ Borçlanma, belli bir vade sonunda geri ödenmek üzere para ve / veya benzeri şeylerin ödünç alınması olarak ifade edilmektedir.⁷

Görüldüğü üzere, borç kavramı genel olarak geri ödenmesi gereken şey anlamına gelirken, borçlanma kavramı bu kavramın eyleme dökülen halidir.

1.1.2. Borçlanma Maliyetlerine İlişkin Temel Kavramlar ve Açıklamalar

İşletmeler, bazı durumlarda dışarıdan yabancı kaynağa ihtiyaç duymaktadır. İşletme dışından sağlanan bu yabancı kaynaklarda çeşitli maliyet unsurları bulunmaktadır. Yabancı kaynaklarda bulunan, borçlanma maliyetleri olarak da isimlendirilen bu maliyet unsurları, işletmelerin geri ödeme koşulu ile üçüncü kişiler ya da kredi kuruluşlarından sağladığı her türlü nakit ve benzeri varlıklar ile hak ve

³ Oğuzhan Ardıç ve Emel Ersol, **Borçlar Hukuku**, Agon Bilgi Akademisi, Ankara, 2008,s:25-26.

⁴ Safa Reisoğlu, **Borçlar Hukuku**, Beta Basın Yayım, İstanbul, 2006, s:29-30.

⁵ Ümit Gücenme Gençoğlu, **Tekdüzen Hesap Planına Göre Ticari İşletmelerde Muhasebe ve Envanter İşlemleri**, Marmara Kitabevi, Bursa, 1996, s:3.

⁶ Orhan Sevilengül, **Genel Muhasebe**, Gazi Kitabevi, 11. Baskı, Ankara, 2003, s:481.

⁷ Cansel Seymen, "Türkiye'de İç Borçlanmanın Makro Ekonomik Etkileri" , **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi**, Cilt:4, Sayı:2, 2001, s.147.

taahhütlerden meydana gelen maliyetlerdir.⁸ Aşağıdaki bölümde borçlanma maliyetlerine ilişkin açıklamakta fayda bulunan bazı tanımlara yer verilmiştir.

1.1.2.1. Maliyet

Maliyet kavramı, belirlenmiş bir amaca ulaşmaya yönelik katlanılmış olan fedakarlıkların parasal karşılığı şeklinde tanımlanmaktadır.⁹ Tanımdan yola çıkarak, maliyetten söz edebilmek için tüketimin belli bir dönemde olması ve işletme faaliyetlerinin sürdürülebilmesi adına yapılması gerektiğini söylemek mümkündür.

İşletmelerin, yatırım yaparken kullanacakları finansman kaynaklarının hangileri olacağını belirlerken, maliyet etmenini ve seçilen finans çeşidinin işletmenin karlılığı üzerindeki etkisini göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Bunun yanı sıra, hangi kaynakların kullanılacağını belirlenmesinin ardından bu kaynakların vergi sonrasındaki maliyetinin de hesaplanması gerekmektedir. Borç faizleri vergi matrahından indirilebilmektedir. Bu durum, işletmenin gerçek maliyeti ile finansman kaynaklarının görünür maliyeti arasında bir fark oluşmasına sebep olmaktadır.¹⁰

İşletmelerin ihtiyaç duyup kullandıkları kaynakların maliyetleri, işletmelerin karlılığını etkilemektedir. Bu yüzden kuruldukları andan itibaren sermaye yapılarını oluşturmaları ve kullanacakları kaynaklar konusunda çok dikkatli olmaları gerekmektedir. İşletmenin kuruluşu ve sonrasında ihtiyaç duydukların kaynakların, karlılığı arttırıcı olacak şekilde seçilmesi önem taşımaktadır.¹¹ Maliyet kavramına aşağıdaki bölümlerle tekrar değinilecektir.

1.1.2.2. Harcama

Harcama kavramı, mal, hizmet, fayda sağlama ya da edim karşılığı olmadan meydana gelen bir yükümlülük sebebiyle gerçekleştirilen borçlanma ve ödemeler

⁸ Murat Küçüktüfekçi ve Mustafa Kılı, “Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi: TMS 23 Tekdüzen Muhasebe Sistemi ve Vergi Usul Kanunu Çerçevesinde Bir İnceleme”, **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, ICAFR 16 Özel Sayısı, 2016, s.445.

⁹ Süleyman Yükçü ve Gülşah Atagan, “Maliyet Muhasebesi Tarihinin Üretim Teknolojisi Tarihine Bağımlılığı”, **Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Sayı:6, 2014, s.152.

¹⁰ Öcal Usta, **İşletme Finansı ve Finansal Yönetim**, Detay Yayıncılık, Ankara, 2008, s.54.

¹¹ Nuray Ergül, **Herkes İçin Finans**, Literatür Yayınları, İstanbul, 2004, s.119

olarak tanımlanmaktadır. Daha genel bir ifadeyle, harcama nakdi olarak yapılan borçlanma ve ödemeleri ifade etmek için kullanılan bir terimdir.¹² Bir başka tanımda ise, işletmelerce ödenecek olan nakit paranın, yüklenilen borcun, aktarılacak varlığın ya da arz edilen hizmetin parasal değeridir.¹³

Yukarıda yer alan harcama tanımından da anlaşılacağı üzere, işletmede varlık edinme, hizmet sağlama ya da bir zararın önüne geçme amacı ile gerçekleştirilen ödemeler ve borç altına girme harcama olarak ifade edilmektedir. Buna örnek olarak, bina ve makine alımı için yapılan nakit ödemeler veya borçlanmalar gösterilebilir. Çünkü bu ödeme ve borçlanmalar, işletmenin mal ve fayda sağlama amacına yönelik yapılmış olan harcamalardır.

1.1.2.3. Gider

Gider kavramı, bir işletmenin varlığını ve normal koşullarda süre gelen faaliyetlerini devam ettirebilmesi amacıyla, belirli bir dönemde kullandığı ve tükettiği mal ve hizmetlerin para cinsinden değerini ifade etmektedir.¹⁴ Tanımdan da anlaşılacağı üzere, giderler işletmelerin gelir elde etme amacı ile katlandıkları fedakarlıklar, belli bir dönemin geliri için tüketilen maliyetlerdir. Bu duruma, stokların işletme faaliyetleri için kullanıldığında, faydası tükenen maliyet olarak gidere dönüşmesi örnek olarak gösterilebilir.

Gider kavramına ilişkin olarak yer alan temel öğeleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür¹⁵:

- Giderlerin belirli bir döneme ait olması gerekmektedir. Örneğin; peşin ödenen kiralar gibi durumların söz konusu olduğu durumlarda, eğer ödemeler gelecek seneleri ilgilendiriyorsa ödemeler, yapıldıkları dönemde gider olarak kabul edilecektir.

¹² Nalan Akdoğan, Erdin Gündüz ve Adnan Sevim, **Maliyet Muhasebesi**, Anadolu Üniversitesi Yayını, 3. Baskı Eskişehir, 2014, s.5.

¹³ Süleyman Yükçü, **Yöneticiler İçin Muhasebe: Yönetim Muhasebesi**, Birleşik Matbaacılık, İzmir, 2007 s.2.

¹⁴ Feryal Orhon Basık, İdil Kaya ve Serhat Yanık, **Maliyet Muhasebesi Çözümlü Problemler ve Test Soruları**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2011, s.2.

¹⁵ Özcan Unutkan, “Telefon, Su ve Elektrik İdarelerine Ödenen Gecikme Zamlarının Gider Niteliği ve Muhasebeleştirilmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:61, 2002, s.61

- Giderlerin, işletmenin faaliyetleri ile ve varlıklarını sürdürebilmesi ile direkt olarak ilgili olması gerekmektedir. İşletmelerle doğrudan ilgisi bulunmayan ögeler, gider yerine harcama olarak sayılmaktadır.
- Giderlerin temel işlevi, gelir elde etme amacına hizmet etmektir. Dolayısıyla, işletme faaliyetlerinin devamını sağlamak anlamında gelirin sonraki dönemlerde elde edilecek olması, bunun gider olarak sayılmasına engel teşkil etmemektedir.

Görüldüğü üzere, işletmelerin en temel amacı faaliyetlerini sürdürmek, gelir ve kar elde etmektir. Bunları gerçekleştirebilmek için, işletmeler mal ve hizmet tüketmektedir. Bu amaçla tükettikleri mal ve hizmetlerin parasal değeri ise gider kavramını oluşturmaktadır.

1.1.2.4. Zarar

Zarar kavramı, belli bir dönemde işletmenin faaliyetlerinin devam ettirilmesi ve bir gelir sağlanması haricinde, arızı iş ve durumlar sebebiyle tüketilen veya kullanılan varlıkların hasılatı düşülmüş, yararı bitmiş maliyetleri olarak tanımlanmaktadır. Örneğin; yangın çıkması neticesinde eğer bir varlık yok oluyorsa, bu olay arızı bir olay sayılacak, zarar olarak dönem hasılatından düşülecektir.¹⁶

Muhasebede söz geçen zarar kavramı kar ile birlikte ele alınabilmektedir. Bu anlamda, kar veya zarar, işletme içerisinde üretilme şartıyla maliyeti meydana gelen ürünlerin satılması sürecinde, bu ürünün satış değeri ile maliyet değeri arasındaki fark anlamına gelmektedir.¹⁷

Bir işletmenin faaliyetlerine devam etmesi adına gerekli bulunmayan, normal ölçüleri aşmış tüketim ve harcamalar da zarar olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca, ilk başta gider özelliği taşıyan tüketim ya da harcamadan beklenen fayda elde

¹⁶ Nalan Akdoğan, **Tek Düzen Muhasebe Sisteminde Maliyet Muhasebesi Uygulamaları**, 8.baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 2009, s.19,21.

¹⁷ Faruk Doğan, “Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Gider ve Maliyet Hesaplarına Eleştirel Yaklaşım”, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:13, Sayı:2, 2011s.142.

edilememişse veya elde edilemeyeceği ortaya çıkmışsa, bu tüketim ya da harcama da giderden zarara dönüşmüş olmaktadır.¹⁸

Görüldüğü üzere zarar, en basit ifadeyle amaçsız varlık tüketimidir ve işletmeye faydası bulunmamaktadır. Zarar kavramı gider kavramı ile karıştırılmamalıdır.

1.1.2.5. Maliyet ve Gider İlişkisi

Maliyet ve gider kavramları birbirinden farklılık göstermektedir. Gider, faydası tükenen maliyet anlamına gelmektedir. Buna örnek verilecek olursa; satın alınan bir malzemenin alış maliyeti bulunmaktadır. Söz konusu bu malzeme üretim için kullanıldığı durumda, malzemenin alış maliyeti gidere dönüşecek, ilk madde ve malzeme gideri olarak adlandırılacaktır. Bu ayrıma kek üretimine ilişkin bir başka örnek de verilebilir. Kek üretiminde kullanılan şeker, yumurta, un, kabartma tozu ve yağ gibi malzemeler maliyet unsuru olarak sayılmaktadır. Tüm bu maliyet unsurları, kekin satışının gerçekleştiği an gidere dönüşmektedir.¹⁹

Gider ve maliyet kavramları arasında yakın bir ilişki olmasına rağmen, bu iki kavram aynı anlamları taşımamaktadır. Özellikle üretim işletmelerinde gider ve maliyet kavramları birbirine karıştırılabilmektedir. O yüzden, yukarıda tanımlanan bu iki kavram arasındaki ayrımı yapabilmek işletmenin finansal sonuçlarını doğru bir şekilde belirlemek için oldukça önem taşımaktadır.

1.1.2.6. Harcama ve Gider İlişkisi

Önceki bölümlerde tanımlarına yer verilen harcama ve gider kavramları aynı anlama gelmemektedir. Bir işletmede varlık alınması, borcun ödenmesi, hizmetten yararlanılması amacı ile gerçekleştirilen borçlanma ve ödemeler harcama olarak adlandırılmaktadır. Bir harcamanın gider olarak sayılabilmesi için, harcama ile

¹⁸ Kamil Büyükmirza, **Maliyet ve Yönetim Muhasebesi Tek Düzene Uygun Bir Sistem Yaklaşım**, 11.Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 2007, s.54.

¹⁹ Milli Eğitim Bakanlığı, **Ürün ve Hizmet Maliyeti**, Muhasebe ve Finansman, Ankara, 2011, s. 2-3.

sağlanan faydanın harcamanın meydana geldiği dönemde tüketilmesi gerekmektedir. Ancak bu koşul ile harcama gidere dönüşebilmektedir.²⁰

Daha önce de belirtildiği gibi harcama, gider ile aynı anlama gelmemektedir. Bir varlık almak, bir borcu ödemek, bir hizmetten yararlanmak amacıyla gerçekleştirilen borçlanmalar ve ödemeler harcama kavramını oluşturmaktadır. Harcamanın gidere dönüşebilmesinin şartı, harcama karşılığında alınan yararın, yine aynı dönemde tüketilmesi gerektiğidir. Bu gerçekleşmediği takdirde, harcamanın gidere dönüşmesi mümkün değildir.

Her harcamanın gidere dönüşmediği gibi, her giderin de harcama ile ilgili olması şart değildir. Örneğin; karşılık giderleri ve varlığın maliyetinin gidere dönüşmesiyle gerçekleşen amortisman giderleri benzeri giderler meydana geldikleri an itibarıyla kendiliğinden gerçekleşen ve bir harcama gerektirmeyen giderler olarak kabul edilmektedir. Benzer şekilde, takas aracılığıyla mal ve hizmet tüketiminin harcama kavramı ile bir alakası bulunmamaktadır. Harcamaların gider olarak kabul edileceği durumlar aşağıda yer almaktadır.²¹

- Harcama, işletme faaliyetlerinin sürdürülebilmesi ve devamının sağlanabilmesi için yapılmalıdır.
- Harcama, işletme özkaynağını düşürmelidir.
- Harcama, işletme özkaynağını korumak için yapılmalıdır.

Yukarıdaki bilgiler açıklanacak olursa; daha önce de belirtildiği gibi harcamanın gider olarak sayılabilmesi için işletme faaliyetlerini sürdürebilme amacı taşınması gerekmektedir. Dolayısıyla, işletme sahiplerinin şahsi ihtiyaçları için yaptıkları harcamalar, işletmenin gideri olarak kabul edilmemektedir. Harcama aynı zamanda işletme özkaynağını azaltmak için yapılmalıdır. Buna örnek olarak pazarlama faaliyetlerinin sürdürülmesi amacıyla verilen satış elemanları maaş ve prim ödemeleri gösterilebilir. Çünkü, bu amaçla yapılan maaş ve prim ödemeleri, varlık çıkışına neden olarak özkaynağı azaltıcı etkiye sahiptir. Son olarak harcama, işletme özkaynağının korunmasını sağlamalıdır. Örneğin; riskleri önlemek ve bunları

²⁰ Nalan Akdoğan ve diğerleri, s.5.

²¹ Nalan Akdoğan ve diğerleri. S.5-6.

giderebilmek için sigorta primleri ödemek, işletme özkaynağının korunmasını sağlayacak harcamalardır.

1.1.3. Borcun Finansal Özellikleri

İşletmelerin sahip veya ortaklarından temin ettiği öz sermaye olarak nitelendirilen fonlar dışında üçüncü kişilerden elde ettiği ve vadesi geldiği zaman geri ödenmek zorunda olan borçların öz sermayeden ayrılan bazı finansal özellikleri vardır.

²² Bu özellikler, işletmelerin özsermaye ile sağlanması halinde işletme sermaye maliyetinde, yönetiminde ve piyasa değerinde büyük farklılıkların meydana gelmesine sebep olmaktadır. *“Borcun finansal karakteristiklerini zorunlu ödemeler, vade, yönetimde söz sahibi olmama, maliyet ve kaldıraç etkisi olarak beş grupta toplamak mümkündür.”*²³ Aşağıdaki bölümlerde bu özelliklerin detayları açıklanmaktadır.

1.1.3.1. Zorunlu Ödemeler

İşletme finansman ihtiyacını borç yoluyla karşılamayı tercih ettiğinde, belli bir ödeme planını ve buna ilişkin yaptırımları içeren bir borç sözleşmesine imza atmak zorunda kalacaktır. Dolayısıyla borç yoluyla yabancı kaynaklardan temin edilen fonlar sözleşmede belirtilen geri ödeme planı uyarınca belirli anapara ve faiz gibi bir takım ödemelerin yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Borçlu işletme ekonomik durumu müsait olmasa dahi ödeme vadesini geciktiremez ve ilgili meblağı ödemek zorunda kalır. Aksi takdirde hukuki yaptırımlarla karşı karşıya kalacaktır.²⁴

İşletme borçlanma yoluyla değil de özkaynak yolu ile finansman ihtiyacını karşıladığı takdirde şirket ana sözleşme ve yasalarda aksine hüküm olmadığı takdirde ortaklara kar payı ödemek zorunda değildir.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşıldığı üzere, genelde özkaynaklardan finansman aracılığı ile elde edilen fonlar zorunlu ödemeleri gerektirmemektedir. Zorunlu olarak yapılması gereken ödemeler, yabancı kaynaklardan borçlanma

²² Semih Büker, Rıza Aşıkoğlu ve Güven Sevil, **Finansal Yönetim**, Sözkese Matbaacılık, Ankara, 2011, s.346.

²³ Semih Büker, s.347.

²⁴ Semih Büker, s.348.

aracılığıyla elde edilen fonlar tarafından gerekli kılınan, sözleşmelerde belirtildiği miktarda anapara ve faiz gibi belirli ödemelerdir.

1.1.3.2. Vade

İşletme ortaklarının özsermaye olarak işletmeye koyduğu fonların işletme faaliyetlerine devam ettiği sürece kendilerine geri ödenmesi söz konusu olmazken, borçlanma yoluyla elde edilen fonlar ise yapılan anlaşmaya istinaden vadesi geldiğinde bir seferde veya taksitler halinde mutlaka geri ödenecektir. Özsermaye açısından bakıldığında ise, özsermaye ortakların sürekli bir biçimde işletmeye sağladıkları fonlar olup, işletme faaliyetlerine devam ettiği ve varlığını sürdürdüğü sürece geri ödenmeleri hiçbir zaman söz konusu olmayacaktır.²⁵

Vadeli alımlar için borçlanıldığında ortaya çıkan vadenin, süresi uzun olsa bile er ya da geç ödenmesi gerekmektedir.

1.1.3.3. Yönetimde Söz Sahibi Olmama

Şirketler borç veren kredi kuruluşları işletmenin ortağı olmayıp, yönetimde doğrudan söz sahibi değildirler. İhtiyaç duyulan fonlar yeni hisse senedi çıkarılarak özsermaye yoluyla temin edilmişse, yeni hisse senedi sahipleri de mevcut olanlarla aynı haklar sahip olacaklardır. Şirket eğer halka arz edilmişse, yeni çıkarılan hisse senetleri hali hazırda mevcut ortaklar dışındaki kişi ve kurumlar tarafından alınırsa eski ortakların yönetimde söz hakları azalabilecektir. Ancak borçlanma tercih edildiği takdirde ortakların söz hakları aynen devam edecek olup sadece borç verenler işletme faaliyetlerinde ve yönetiminde belli düzenlemelerin yapılmasını şart koşarak işletme yönetiminin yetki alanını kısmen de olsa sınırlandırabilirler.²⁶

1.1.3.4. Maliyet

Borcun maliyeti özsermaye ile sağlanan fonlara nazaran daha düşüktür. Borca ilişkin faiz ödemelerinin vergi matrahının hesaplanmasında gider olarak kabul

²⁵ Semih Büker, s.348.

²⁶ Semih Büker, s.349.

edilmesinden dolayı borcun vergiden sonraki maliyeti vergi öncesi maliyetinden daha düşük olmaktadır. Alacakların tahsilinde ve iflas, tasfiye gibi durumlarda borç verenler işletmenin varlıkları ve gelirleri üzerinde ortaklara göre öncelik hakkına sahiptirler. Yani özsermaye ile sağlanan fonların geri dönüşü ancak işletme faaliyetlerinin son bulması halindedir ve önceden tespit edilmiş bir kar payı yoktur. Ancak borcun ise ödenecek faizi(maliyeti) mutlaka önceden belirlenmiştir.²⁷

İşletme özsermaye sahiplerinin riski borç riskinden daha yüksek olması nedeniyle borçlanma yoluyla sağlanan kaynakların maliyeti özsermaye maliyetine göre daha düşüktür.

1.1.3.5. Kaldıraç Etkisi

İşletmeye borç verenlerin ortaklara göre işletmenin elde ettiği gelirler üzerindeki hakları sabit olup miktarı da sınırlıdır. Borcu aşan gelirler hisse senedi sahibi olan ortaklara aittir.²⁸

İşletmenin faiz ve vergiden önceki karı artış gösterdiğinde buna bağlı olarak hisse başına düşen karıda artış gösterecektir. Bu durumda borçla finanse edilen işletmelerin hisse başına düşen karları özsermaye ile finanse edilen işletmelere nazaran daha yüksek olacaktır. Hisse başına düşen kardaki artışın toplam kardaki artıştan daha yüksek oranda gerçekleşmesine finansal kaldıraç etkisi adı verilmektedir.²⁹

İşletme sağladığı fonlar karşılığında sabit bir ödeme yapıyorsa (borcun faiz ödemesi gibi) finansal kaldıraç etkisi devreye girer. Firmanın sağladığı karlılık oranı(varlıkların kazanç oranı) ödemiş olduğu faiz oranından yüksek olduğu sürece finansal kaldıracın firma lehine çalışması sonucu borçlanma yaparak özsermayesinin karlılık oranını arttırabilir. Tersisi durumda ise yani faiz oranı firmanın varlık kazanç oranından daha yüksekse, firmanın borçlanma yolunu tercih etmesi özsermaye karlılık oranını ve hisse senedi başına elde edilen geliri düşürür.³⁰

²⁷ Semih Büker, s.349.

²⁸ Semih Büker, s.349.

²⁹ Semih Büker, s.349.

³⁰ Semih Büker, s.349.

Finansal kaldıraçtan yararlanma imkanı sınırsız değildir. Finansman şekli riskli bir hale dönüşürse, yabancı kaynak maliyeti yükselecek hatta yabancı kaynak elde etme imkanı ortadan dahi kalkabilecektir.³¹

1.1.4. Borçlanma Maliyeti Kavramı

İşletmeler faaliyetlerini sürdürebilmek amacıyla ihtiyaç duydukları finansmanı özkaynak veya yabancı kaynak yoluyla temin edebilirler.

İşletmelerin yabancı kaynak kullanımını tercih etmeleri durumunda katlanmak zorunda oldukları finansal yük genellikle borçlanma maliyetleri veya finansman giderleri adı altında incelenmektedir.³² 1 Seri Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğindeki “780-Finansman Giderleri” hesabında yer alan açıklamaya göre; borçlanılan tutarlarla ilgili faiz, kur farkları komisyon ve benzeri giderlerin finansman giderleri kapsamına girdiği belirtilmiştir.

Türkiye Muhasebe Standartları(TMS) 23 Borçlanma Maliyetleri Standardında ise borçlanma maliyetleri “bir işletme tarafından yapılan borçlanmalarla ilgili olarak katlanılan faiz ve benzeri diğer giderlerdir.” şeklinde tanımlanmıştır.

Uluslararası Muhasebe Standartları(UMS) 23’te finansman gideri kavramı yerine borçlanma maliyetleri kavramı kullanılmıştır. Bunun nedeni ise, bu giderlerin finansman fonksiyonunun yarattığı maliyetler olduğunun vurgulanmasını sağlamaktır.³³

İşletmelerin yabancı kaynaklardan borçlandıkları tutara ilişkin faiz, komisyon, kur farkı ile vadeli alımlarda ortaya çıkan vade farkı gibi maliyet unsurlarına borçlanma maliyetleri denilmektedir.³⁴

İşletmeler, faaliyetlerini sürdürebilmek ve piyasaların rekabet ortamlarında istikrarlı bir şekilde ilerleyebilmek için, özkaynaklarının yanı sıra alternatif bir seçenek olan yabancı kaynaklardan da yararlanabilmektedir. Bunun başlıca sebebi, artan

³¹ Öztin Akgüç, **Finansal Yönetim**, Avcıol Basım Yayın, İstanbul, 2013, s.502-503.

³² Nazlı Kepçe, “Finansman Harcamalarının Muhasebeleştirilmesi ve Mali Tablolarda Raporlanması”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:57, 2001, s:24.

³³ Orhan SEVİLENGÜL, **Borçlanma Maliyetleri Standardının Dayandığı Esaslar**, SBF Yayın No: 221, Ankara, s:603.

³⁴ Ali Deran ve İncilay Savaş, “Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilme Esaslarının Tekdüzen Muhasebe Sistemi ve VUK Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, 2014, s:114-115.

rekabet ortamı ve küreselleşmenin etkisiyle özkaynakların yetersiz kalması ve işletmelerin finansal kaynaklara duyduğu ihtiyacın gün geçtikte artmasıdır. Söz konusu yabancı kaynakların maliyeti, borçlanma maliyetleri kavramını ifade etmektedir. Borçlanma maliyetlerine örnek olarak, nakit ihtiyaçları karşılayabilmek adına yabancı kaynak kullanılması halinde oluşacak olan vade farkı, faiz, dosya masrafı, kur farkı ve komisyon giderleri gösterilebilir.³⁵

Yukarıdaki açıklamalardan yola çıkarak, borçlanma maliyetlerinin işletmelerin özkaynaklarına alternatif olarak kullandıkları yabancı kaynaklarından ortaya çıkan maliyetler olduğunu söylemek mümkündür.

1.1.5. Borçlanma Maliyetlerinin Ortaya Çıkış Şekilleri

İşletmelerin borçlanma nedeniyle katlanmak zorunda oldukları maliyetler çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır. Borçlanma maliyetleri bir anlamda yabancı kaynak maliyetidir. Bunlar, işletmelerin geri ödeme koşulu ile dışarıdan sağladıkları nakit ve nakit benzeri varlıklar olabilmekle birlikte aynı zamanda hak ve taahhütlerden de oluşabilecek maliyetlerdir. Borçlanma maliyetlerinin ortaya çıkış şekilleri faiz, kur farkı, vade farkı, komisyonlar ve masraf karşılıkları, iskonto giderleri ve vergiler olarak gerçekleşmektedir.³⁶

Aşağıdaki bölümlerde borçlanma maliyetlerinin ortaya çıkış şekilleri olan bu unsurlar açıklanmaktadır.

1.1.5.1. Faiz

Borçlanma maliyetlerinin ortaya çıkış şekillerinden biri olan faiz, borcu alan tarafından belli bir sürenin ardından borcu verene söz konusu borcun anapara tutarına ek olarak ödemek zorunda olduğu tutar olarak tanımlanmaktadır. Bu ifadeyi kısaca, verilen borcun kullandırılması karşılığında alınan tutar olarak yorumlamak mümkündür. Bir diğer tanıma göre ise, *“İşletmelerin genellikle finansal kuruluşlardan yabancı kaynak kullanımı sonucu yüklenmiş oldukları, belli bir vade sonunda, belirli*

³⁵ Ali Deran v.w. İncilay Savaş, s.115.

³⁶ Murat Küçüktüfekçi ve Mustafa Kılıç, s.445.

bir oranda ve belirli bir ödeme planı çerçevesinde kullanılan yabancı kaynakla birlikte geri ödenen, kullanım amacına göre maliyet veya gider niteliği taşıyan unsura faiz denir.”³⁷

Yukarıdaki bilgilere göre faizi kısaca, alınan borcun anaparasının yanında ek olarak ödenen tutar olarak tanımlamak mümkündür. Faiz, borç alındığı zaman ortaya çıkan bir unsur olduğundan ötürü borçlanma maliyetlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

1.1.5.2. Kur Farkı

Bir ülkenin parasında başka ülkelerin paraları karşısında oluşan değişim kur farkı olarak adlandırılmaktadır.³⁸

İşletmeler bir varlığı edinirken döviz kredisi kullandıkları ya da ülke dışında bulunan işletmelerden yabancı para birimi cinsinden borçlandıkları zaman, kur farkları meydana gelebilmektedir. 213 sayılı VUK’un 280. maddesinde yabancı paraların değerlemesine ilişkin hükümler yer almaktadır. Buna göre, yabancı paraların borsa rayici ile değerlendirilmesi esastır. Bununla birlikte, eğer yabancı paranın borsa rayici bulunmuyorsa, değerlendirme için uygulanacak olan kur Maliye Bakanlığı tarafından tespit edilmektedir.³⁹

Şirketler yabancı para biriminden borçlandığı zaman, borçlandıkları tutarı o tarihteki ilgili döviz kuru üzerinden Türk Lirası (TL) para birimine çevirip yasal defterlerine kaydetmektedirler. Dönem sonlarında dövizli borç anapara bakiyesi ve o döneme ilişkin faiz tahakkukunun kur değerlemesi sırasında veya borcun geri ödenmesi sırasında ilgili döviz tutarı o tarihteki döviz kuruyla Türk Lirası para birimine dönüştürülerek kayıtlara alınmaktadır. Bunun sonucu olarak ilk borçlanılan tarih ile değerlendirme ve ödeme anındaki kurun farklı olmasından kaynaklı lehe ve aleyhe kur farkları oluşmaktadır.⁴⁰

³⁷ Nurullah Sayım, “Özellikli Varlıkların Belirlenmesi Aktifleştirilmesi ile Özellikli Varlıklara İlişkin Özel Durumların Değerlendirilmesi”, **Muhasebe ve Denetim Dünyası**, Sayı:3, 2016, s.136.

³⁸ Yavuz Çiftçi ve Abdulkadir Şahin, “TMS-21’e Göre Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi ve Vergi Uygulamaları Karşısındaki Durumun İncelenmesi”, **Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar**, 2008 Cilt.45, Sayı:516, s.36.

³⁹ Vergi Usul Kanunu (VUK), Madde 280.

⁴⁰ İbrahim Özdemir ve Mustafa Çelen, “Vade ve Kur Farklarının Özel Tüketim Vergisi Karşısındaki Durumu”, **Vergi Dünyası**, Sayı: 264, 2003, s.29.

Görüldüğü üzere kur farkları Türk Lirası para biriminden borcun toplam maliyetinin bir unsurunu oluşturmaktadır. Kur farkları muhasebe ilkelerinden biri olan para ile ölçme ilkesi açısından incelendiğinde, bu ilke ile yabancı paraya dayanan işlemlerin örtüşmemesinden kaynaklandığı söylenebilir. Muhasebe kayıtlarındaki dövizli tutarlar, kayıtların oluşturuldukları günün kurları ile TL'ye çevrilmiştir. Kurlarda değişiklik yapılması gerektiği durumlarda, gerekli düzeltmeler de yapılmalıdır.

1.1.5.3. Vade Farkı

Vade farkı, satıcı ve müşteri arasında belirlenen aynı zamanda borcun belirli bir vade içinde ödemesi durumunda mal ya da hizmet bedeline ilave edilen bir değerdir. Vade farkı kavramını, müşteri ve satıcı açısından incelemekte fayda vardır. Müşteri tarafından incelenecek olursa, müşterinin vade farkı sayesinde malın kullanımını da erkene aldığı, böylece bu malın değer artışından yararlanacağı görülmektedir. Bununla birlikte satıcı açısından vade farkları ele alındığında, satıcının söz konusu değer artışını gerçekleştirmesinden ötürü katkı aldığı görülmekle birlikte, aynı zamanda vade farkının yol açtığı bazı enflasyon, zorluk ve risklerin karşılığını da istediği anlaşılmaktadır. Bu durumda, vade farkının malın kullanım yararının bir fonksiyonu olduğunu söylemek mümkündür.⁴¹

Bu bilgilere göre, vade farkının satıcı için mal ya da hizmet değerinin ödenmesinde gecikmeden dolayı oluşabilecek zararı karşılamaya yönelik olduğu söylenebilir.

Vade farklarının ortaya çıkma yollarından biri, mal alışı sürecinde alışa yönelik hazırlanan faturada ayrı bir kalem olarak açık bir şekilde gösterilmesi ya da alış fiyatına gizlenerek eklenmesi şeklinde olmaktadır. Bir diğer yolu ise, ödemelerde yaşanan gecikme dolayısıyla ortaya çıkmasıdır. Faturada açıkça gösterilen ya da gizlenerek alış fiyatına eklenen vade farklarının ayrıştırılması VUK'a göre mümkün olmamakta, dolayısıyla emtianın maliyetine dahil edilmektedir. TMS-2 Stoklar standardına göre ise, söz konusu vade farkları dönem gideri olarak muhasebeleştirilmektedir. Bununla birlikte, ödemelerdeki gecikmelerden kaynaklanan

⁴¹ Nurullah Sayım, s.136-137.

vade farkları hem VUK'a göre hem de TMS-2'ye göre stok maliyetlerine eklenmemekte, doğrudan gider olarak muhasebeleştirilmektedir.⁴²

TMS-23 Borçlanma Maliyetleri Standardı'nda doğrudan adı geçmiyor olsa da diğer standartlarda açıklanan ve faiz kapsamına giren aşağıda belirtilen unsurlar da bu standart kapsamına girmektedir.⁴³

- Vadeli alışlarda vade farkı ve kur farkları
- Vadeli satışlarda vade farkı ve kur farkları

1.1.5.4. Komisyonlar ve Masraf Karşılıkları

Komisyon ve masraf karşılıkları, bir işletmenin faaliyetlerini sürdürürken gerçekleştirdikleri mali işlemler sebebiyle forfaiting-factoring firmalarına ya da bankalara ödedikleri gider çeşitleridir. Temsilci, acente ve benzer işletmelere ödenen gider olan komisyon giderleri, işletmelerin gelir tablosunda yer alan diğer olağan giderler ve zararlar kaleminin altında gösterilmekte ve muhasebeleştirilmektedir. İşletmelerin esas faaliyetleri kapsamında ödedikleri komisyonlar bu hesapta gösterilmemektedir.⁴⁴

Masraf karşılıkları ise, bankalar tarafından gerçekleştirilen işlemler sebebiyle ortaya çıkan masraflara karşılık bankaların işletmelerden istedikleri bedeldir.

1.1.5.5. İskonto Giderleri

İskonto, gerçekleştirilen satış için birtakım koşulların yerine getirilmesi sebebiyle satıcı işletmenin alıcı işletmeye yaptığı bir indirim olup, işletmeler tarafından, ticareti yapılan ya da üretilen mallara yönelik talep ve istekleri koruyabilme ve daha da arttırabilme gayesi ile uygulanan bir pazarlama yöntemidir. İşletmelerin sattıkları ürünlerde iskonto yapmasındaki amaç, sön konusu ürünlerin reklamını

⁴² Anıl Avcı ve Özge Bolaman Avcı, "Vade Farkı, Kur Farkı ve Kredi Faizlerinin Türkiye Muhasebe Standartları ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi", **Mali Çözüm Dergisi**, 2016, s.80.

⁴³ Remzi Örtten, Hasan Kaval ve Aydın Karapınar, **TMS-TFRS Uygulama ve Yorumları**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2013, s.357.

⁴⁴ Orhan Sevilengül, **Genel Muhasebe**, s.678.

yapmak, tanıtılmasını sağlamak, talebi arttırmak ve pazara girişı özendirmek olarak belirtilmektedir.⁴⁵

Bu bilgilere dayanarak, pazarlama politikasının bir parçası olan iskontonun genel olarak satışı gerçekleştirilecek malın satış fiyatına göre daha düşük bir fiyatla satılması anlamına geldiği söylenebilir. İşletmeler böylece, fiyat indirimi bir diğer ifade ile iskonto aracılığıyla alıcıların dikkatini çekmeyi ve mallarının satışını gerçekleştirmeyi hedeflemektedir.

1.1.5.6. Vergiler

Borçlanma maliyetlerinin ortaya çıkış şekillerinden biri de vergilerdir. Burada, borçlanma maliyetleri açısından Katma Değer Vergisi (KDV)'yi ele almakta fayda vardır.

Mal ve hizmet alımları neticesinde yüklenilen vergiler, mal teslimi ya da hizmet sunumu neticesinde hesaplanan vergilerden indirilmektedir. Bununla birlikte bazı durumlarda yüklenilen KDV'nin indirilebilmesi mümkün olmamaktadır. Bu durumlarda, söz konusu yüklenilen KDV, gider ya da maliyet unsuruna dönüşebilmektedir.⁴⁶

Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu hükümlerine göre, indirilemeyecek KDV'nin maliyet unsuru sayılması durumunda, bu vergi malın bedeline ilave edilmeli, amortisman yoluyla da itfa edilmeli veya maliyet olarak kayıtlarda değerlendirilmelidir.⁴⁷

1.2. BORÇLANMA MALİYETLERİNİN VERGİ USUL KANUNU AÇISINDAN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilme işlemleri, özellikle kar üzerinde önemli bir etkisi olacağı için oldukça önem taşımaktadır. Eğer borçlanma maliyetleri

⁴⁵Şeref Demir, "İskontoların Muhasebesi ve Denetimi", **Çözüm Dergisi**, 2012, s.78.

⁴⁶Hasan Yalçın, **Ticari Kazanç ve Kurum Kazancını Tespitinde Giderler**, Ömür Matbaacılık, 4. Baskı, İstanbul, 2010, s.1109.

⁴⁷Güray Öğrendik, İndirilemeyecek KDV'nin Hangi Hallerde Gider, Maliyet veya Kanunen Kabul Edilmeyen Gider Olarak Dikkate Alınacağı ve Özellik Arz Eden Durumlar, Öneriler, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, 2006, s.3.

doğrudan gider yazılırsa, içinde bulunulan dönemde ortaya çıkan karın azalmasına sebep olacak, maliyete intikal yoluyla ve amortisman aracılığıyla gider yazılması ise, karın daha yüksek gerçekleşmesine yol açacaktır. Bununla beraber, ilk dönemlerde kar meydana gelmesi ve işletmenin bu kar üzerinden vergi ödemesinde bulunması sonucunda, işletmede toplam varlık ve nakit açısından bir kayıp yaşanacaktır. Bu nedenle, borçlanma maliyetlerinin nasıl muhasebeleştirileceği, ticari ve mali karın doğru bir şekilde ortaya çıkmasında dikkat edilmesi ve önem verilmesi gereken bir konudur.⁴⁸

Borçlanma maliyetleri konusunda Vergi Usul Kanunu'nda bazı hükümler bulunmaktadır. Aşağıdaki bölümlerde, borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesi işlemleri stoklar, maddi duran varlıklar ve finansal kiralama işlemleri açısından ele alınarak incelenmiştir.

1.2.1. Stoklara İlişkin Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi

Stoklar, tüketilme ya da satılma maksadıyla işletme bünyesinde bulundurulmuş varlıklar olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu stoklar genel olarak aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır:⁴⁹

- Üretim ve benzeri faaliyetlerde tüketilecek olan stoklar
- Üretim süreci daha bitmemiş olan stoklar
- Üretimi tamamlanmış ve satış için hazır hale getirilmiş stoklar
- Satılma amacı ile alınan ve herhangi bir işlem görmeden alındığı haliyle satışa hazır bir halde bulundurulmuş stoklar.

Stoklar bir yıldan daha az bir sürede elden çıkarılabilecek olan varlıklardır. Elden çıkartmakla bahsedilmek istenen konu, stokun ya üretimde kullanılması ya da

⁴⁸ Muharrem Karataş, “Borçlanma Maliyetlerinin UMS 23, KOBİ’ler İçin UFRS ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:98, 2010, s.135.

⁴⁹ Erkan Öztürk, “Stok Maliyetlerinin Ölçüm ve Muhasebeleştirme Esaslarının VUK, TMS/TFRS ve YFRÇ Taslağı Açısından Karşılaştırılması”, **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2017, s.142.

satılmasıdır. Stoklar bir yıldan daha kısa sürede elden çıkarılan varlıklar olduğundan dolayı, işletme bilançosunun aktif bölümünde gösterilmektedir.⁵⁰

Bir işletmede bulunan varlığın stok olup olmadığını saptayabilmek için, işletmenin faaliyet alanına ve o varlığın ne amaçla elde tutulduğuna bakılmalıdır. Örneğin, faaliyet alanı bina alım-satım işlemleri olan bir işletme bünyesindeki bina işletmenin stokları arasında gösterilmekte, fakat faaliyet alanı başka bir alan olan bir işletmenin faaliyetlerini sürdürebilmek amacıyla kullandığı bina işletmenin duran varlıkları sayılmakta ve stok olarak kabul edilmemektedir.⁵¹

Bilançonun aktif bölümünde gösterilen stoklar, tekdüzen hesap planında 15 grubu içinde yer almaktadır. Bunun detayı aşağıda gösterilmiştir:

- 150-İlk Madde ve Malzeme Hesabı
- 151- Yarı Mamuller- Üretim Hesabı
- 152- Mamuller Hesabı
- 153- Ticari Mallar Hesabı
- 157- Diğer Stoklar Hesabı
- 158- Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesabı (-)
- 159- Verilen Sipariş Avansları Hesabı

VUK'ta iktisadi kıymetlerin değerlemesine ilişkin hükümler bulunmaktadır. Buna göre maliyet bedeli ile değerlendirilebilecek iktisadi kıymetler VUK'ta makine ve tesisatlar, gayrimenkuller, demirbaş eşyalar, alet, edevat, gemiler ve diğer taşıtlar, satın alınan mal, üretilen mal gayri maddi haklar, zirai ürünler ve hayvanlar olarak belirlenmiştir.⁵² Maliyet bedeli VUK'un 262. Maddesi'nde "*İktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin arttırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilumum giderlerin toplamını ifade eder.*" şeklinde tanımlanmıştır.⁵³

⁵⁰ Hüseyin Ali Kutlu, **Tekdüzen Genel Muhasebe**, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2011, s.84.

⁵¹ Öztin Akgüç, **Mali Tablolar Analizi**, Arayış Basım Yayıncılık, Genişletilmiş 14. Baskı, İstanbul, 2011, s.88.

⁵² Sami Karacan, **Tekdüzen Muhasebe Sistemi ve Türkiye Muhasebe Standartları ile Uyumlu Muhasebe Dönem Sonu İşlemleri**, Umuttepe Yayınları, 3. Baskı, Kocaeli, 2009, s.22.

⁵³ Vergi Usul Kanunu (VUK), Madde:262.

Satın alınan mallar ve üretilen mallar stoklar kapsamında yer alan varlıklardır. Dolayısıyla, VUK hükümlerine göre stokların maliyet bedeli ile değerlendirileceğini söylemek mümkündür.

Aşağıdaki bölümlerde stok maliyetleri ve stokların muhasebeleştirilmesi, yurtiçi borçlardan kaynaklanan borçlanma maliyetleri ve döviz kredilerinden kaynaklanan borçlanma maliyetleri açısından incelenmektedir.

1.2.1.1. Yurtiçi Borçlardan Kaynaklanan Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi

İşletmelerin, finansman sağlamak amacıyla banka veya benzeri kurumlardan aldıkları kredilere ilişkin faiz ve benzer giderlerden meydana gelen borçlanma maliyetlerinden stoklara dönem sonunda pay verme zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu tür borçlanma maliyetleri işletmelerin tercihlerine göre ilgili kısımları stokların maliyetine ekleyip aktifleştirilmekte veya tamamı dönem gideri olarak muhasebeleştirilmektedir.⁵⁴

Yukarıda yer alan bilgilere göre, VUK hükümleri açısından stok alımlarına dair ortaya çıkan faiz giderleri, vade farkları ve komisyon giderleri, varlık aktife alınana kadar maliyet eklenmekte, varlık aktife alındıktan sonra ise seçimlik hak olarak maliyete eklenmekte ya da dönem gideri olarak kaydedilmektedir.

1.2.1.2. Döviz Kredilerinden Kaynaklanan Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi

Döviz kredilerinden kaynaklanan borçlanma maliyetleri olan kur farkları, stok alımı sırasında ihtiyaçtan dolayı kullanılan döviz kredilerinden meydana gelmektedir. Stokların elde edilme ve muhasebeleştirilme zamanlarına kadar ortaya çıkmış olan kur farklarının, stok maliyetinin bir unsuru olarak kabul edilip muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, eğer kur farkları stok kalemleri

⁵⁴ Banu Esra Aslanertik ve Ahmet Yapan, “TMS 23 Borçlanma Maliyetleri Standardı Uygulamaları ve Standardın Vergi Usul Kanunu ile Karşılaştırılması”, **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı:130, 2010, s.75.

muhasabeleştirildikten sonra oluşmuşsa, bu kur farkları stok maliyetine eklenmekte ya da ortaya çıktıkları dönemde gider olarak da muhasabeleştirilmektedir.⁵⁵

Örnek 1: Ambalaj sektöründe faaliyet gösteren X firması, Z firmasına satmak amacıyla ambalajlama makinesi satın almıştır. Bu alım için bankadan 2 yıl vade ile kredi kullanılmıştır. Bu ambalaj makinesi stoklara girene kadar oluşan kur farklarının toplam tutarının 47.200 TL olduğu tespit edilmiştir.

Örnekte bahsedilen alıma ilişkin oluşan kur farklarına dair muhasebe kayıtları VUK’a göre aşağıdaki gibi yapılmalıdır:

780-FİNANSMAN GİDERLERİ	/	47.200	
400 - BANKA KREDİLERİ			47.200
153 - TİCARİ MALLAR	/	47.200	
781 - FİNANSMAN GİDERLERİ YANS.HS.			47.200

Örnekte sözü geçen kur farklarının, ambalajlama makinesi elde edilene kadar süren dönemde oluşmuş olduğu anlaşılmaktadır. Hatırlanacağı üzere, VUK açısından ele alındığında stoklar elde edilene kadar ortaya çıkan borçlanma maliyetleri stokların maliyetine dahil edilmelidir. Örnekte de, ambalajlama makinesinin elde edilme zamanına kadar oluşmuş olan toplam 47.200 TL tutarındaki kur farkı, ilgili stokun maliyetine dahil edilmiştir.

1.2.2. Maddi Duran Varlıklara İlişkin Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi

Maddi duran varlıklar Vergi Usul Kanunu’nda işletmelerin faaliyetleri için kullanılması amacıyla elde edilen ve amortismanla konu olan fiziki varlıklar olarak

⁵⁵ Banu Esra Aslanertik Ahmet Yapan, s.75-76.

tanımlanmaktadır. Maddi duran varlıklar, bir sene ya da bir faaliyet döneminden daha uzun süre boyunca işletme faaliyetlerini devam ettirmesi için temin edilmektedirler.⁵⁶ Bir başka tanımda ise, bir seneden daha uzun süreler boyunca işletme faaliyetlerini devam ettirebilmek için kullanılması amacıyla temin edilen, prensip olarak bir sene ya da bir faaliyet döneminde tüketilemeyeceği ya da elden çıkartılamayacağı öngörülen fiziki varlıklar olarak belirtilmektedir.⁵⁷

Görüldüğü gibi, maddi duran varlıklar işletmelerin uzun süre boyunca yararlanılacak olan varlıklarındandır. Bu varlıklar, satılmak amacıyla değil, işletme faaliyetlerini devam ettirebilmek amacıyla alınmaktadır.

Bilançonun aktif bölümünde gösterilen maddi duran varlıklar, tekdüzen hesap planında 25 grubu içinde gösterilmektedir. Bu hesapların detayı aşağıda yer almaktadır:

- 250- Arazi ve Arsalar Hesabı
- 251- Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı
- 252- Binalar Hesabı
- 253- Tesis, Makina ve Cihazlar Hesabı
- 254- Taşıtlar Hesabı
- 255- Demirbaşlar Hesabı
- 256- Diğer Duran Varlıklar Hesabı
- 257- Birikmiş Amortismanlar Hesabı (-)
- 258- Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı
- 259- Verilen Avanslar Hesabı

163 sıra numaralı VUK Genel Tebliği ile duran varlıklara ilişkin borçlanma maliyetlerinin nasıl muhasebeleştirileceği belirtilmiştir. Buna göre, söz konusu borçlanma maliyetleri yatırım finansmanında kullanılacak olan kredilere dair faiz giderleri ve dövizli kredi kullanılarak yurtdışından sabit kıymet ithal edilmesi anında veya sonradan bu kıymetlere ilişkin borç taksitlerinin değerlemesi dolayısıyla ortaya

⁵⁶ Yurdakul Çaldağ ve Yıldız Ayanoglu. **Genel Muhasebe**, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 9. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2012, s.228.

⁵⁷ Nalan Akdoğan ve Orhan Sevilengül, **TMS ile Uyumlu Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007, s.263.

ıkan kur farkları olarak ikiye ayrılmıştır. Borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesi bu iki grup için ayrı ayrı açıklanmıştır.⁵⁸

Aşağıdaki bölümlerde duran varlıklara ilişkin bu iki grupta yer alan borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

1.2.2.1. Maddi Duran Varlıkların Kredili Olarak Satın Alınmasından Kaynaklanan Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi

VUK’a göre, maddi duran varlıkların finansmanı için kullanılacak olan kredilere dair ortaya çıkan faiz giderleri, kuruluş dönemine ait ve işletme dönemine ait olarak değerlendirilmiştir. Buna ilişkin açıklamalar aşağıda yer almaktadır.⁵⁹

- Kuruluş dönemine ait faiz giderlerini duran varlık maliyetlerine eklemek bir zorunluluktur. Bir diğer ifadeyle, işletmeler duran varlıklarını aktifleştirdiği hesap döneminin sonuna kadar ödediği ya da tahakkuk ederek oluşan faiz giderlerini duran varlıkların maliyetlerine eklemek zorundadır.
- İşletme döneminde oluşan ve bu döneme ait olan faiz giderleri için de iki yol bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, bu faiz giderlerinin içinde bulundukları senede doğrudan gider yazılabilmesidir. Diğer yol ise, bu faiz giderlerinin duran varlık maliyetlerine eklenebilme seçeneğidir. Bu noktada, işletmelere faiz giderlerini muhasebeleştirmek için iki yöntemli bir opsiyon tanındığı görülmektedir.

Yukarıda sözü geçen kuruluş dönemi ve işletme dönemi kavramlarının açıklanmasında fayda vardır. Kuruluş bir diğer adıyla yatırım dönemi, işletmelerin kesin üretime geçinceye kadar süren dönemi ifade etmektedir. Bu dönemde, işletmeler tarafından ürün ya da hizmet sağlamak için kullanmayı tasarladıkları tesis kurulmaktadır. İşletme dönemi ile bahsedilmek istenen ise, kuruluş döneminde

⁵⁸ Ali Kırıt, “Borçlanma Maliyetlerinin Türk Vergi Mevzuatı ve Uluslararası Muhasebe Standartları Kapsamında İncelenmesi”, **Muhasebe ve Denetim Dünyası**, Yıl:2, Sayı:4, 2017, s.24.

⁵⁹ Zeki Doğan ve Ayşe Gül Köksal, **Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilme Esaslarının, TMS 23 Borçlanma Maliyetleri Standardı, BOBİ Finansal Raporlama Standardı ve Vergi Usul Kanunu’na Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**, Bildiri Tam Metin Kitabı, İktisadi ve İdari Bilimler Cilt 1, II: Uluslararası Multidisipliner alışmaları Kongresi, Adana, 2018s.79.

başlanılan yatırımların tamamının ya da bir bölümünün tamamlandığı ve işletmelerin aktif olarak faaliyetlerine başladığı dönemdir.⁶⁰

Görüldüğü gibi, kuruluş dönemi işletmelerin yatırımlarını yapmak ve sürdürmek için kullanmaları gereken tesisi planladıkları dönemdir. Bu dönemde, üretim yapılmaktansa geleceğe yönelik yatırımlar yapılmaktadır. İşletme dönemi ise, artık yatırım işlemlerinin tamamlanarak üretim ve satış faaliyetlerine başlanılan dönemdir. Bu iki döneme örnek olarak beyaz eşya sektöründe faaliyet gösteren bir işletme gösterilebilir. Söz konusu işletme beyaz eşya imal etmek amacıyla yatırımlarını başlatmış ve bulaşık makinası üretilecek bölümün kuruluş işlemlerini bitirerek satış faaliyetlerine başlamıştır. Diğer ürünlerin üretileceği alanlarda ise yatırımlar halen devam etmekte olup, üretim ve satış faaliyetlerine henüz başlanmamıştır. Bu durumda söz konusu işletmenin bulaşık makinası bölümünün kuruluş döneminden işletme dönemine geçtiği, diğer bölümlerin ise hala kuruluş döneminde oldukları söylenebilmektedir.

Örnek 2: Otomotiv sektöründe bulunan Y firması, üretim alanında kullanılmak üzere hidrolik pres makinası satın almaya karar vermiştir. İşletme bu makineyi alabilmek için yurtiçindeki bir bankadan 3 yıl vadesi bulunan 2.900.000 TL tutarında bir kredi kullanmıştır. Bu makine için kullanılan kredinin yatırım dönemine isabet eden faiz gideri 400.000 TL olarak hesaplanmıştır.

Bu bilgilere göre, VUK açısından yapılması gereken muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır:

780-FİNANSMAN GİDERLERİ	/	400.000	
400 - BANKA KREDİLERİ	/		400.000
258 – YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	/	400.000	
781 - FİNANSMAN GİDERLERİ YANS.HS.	/		400.000

⁶⁰ Ali Kırıt, s.24.

Bu örnekte, işletmenin faaliyetlerini sürdürmek için yatırım amaçlı bir makine aldığı ve bu alım için kredi kullanıldığı görülmektedir. Bu kredinin tahakkuk eden faizi, borçlanma maliyetlerinin unsurlarından biridir. Yatırım bir diğer ifade ile kuruluş dönemine tahakkuk eden faiz giderlerinin, yukarıdaki bölümlerde yer alan açıklamalarda belirtildiği gibi varlığın maliyetine eklendiği görülmektedir.

1.2.2.2. Maddi Duran Varlıklara İlişkin Kur Farkı Giderlerinin Muhasebeleştirilmesi

İşletmeler, ihtiyaç duyduklarında yurtdışından dövizli para cinsiyle sabit kıymet elde etmektedirler. Bunun sonucunda bu işlemlere ilişkin kur farkları meydana gelebilmektedir. Bu tür kur farkları aşağıdaki gibi olmak üzere iki şekilde muhasebeleştirilebilir:⁶¹

- Maddi duran varlıkların elde edildiği dönemin sonuna kadar olan sürede oluşan kur farklarının, ilgili maddi duran varlığın maliyetine eklemesi bir zorunluluktur.
- Maddi duran varlıkların elde edildiği dönemin sonrasında ortaya çıkan kur farkları ise ilgili senelerde ya doğrudan gider olarak yazılabilmekte ya da maliyete eklenebilmektedir.

İşletmeler duran varlığın ediniminden sonraki dönemlerde oluşan kur farklarını doğrudan gider olarak yazmayı tercih ederse, ilgili senedeki kur farklarının hepsi vergi matrahını azaltacak, dolayısıyla işletme o senede daha az vergi ödeyecektir. Böylece, kendisine bir finansman kaynağı yaratmış olacaktır. Bununla birlikte işletme, söz konusu kur farklarını maliyete ekleme yolunu seçerse, kur farkından kaynaklanan maliyetteki artış tutarı ve amortisman oranının çarpılması yoluyla tespit edilecek tutar kadar amortisman gideri hesaplayabilecek, bu tutarı da vergi matrahından düşebilecektir. Kur farkından dolayı aktifleştirilen tutardan giderleştirilen tutar yani amortisman gideri çıkartılarak elde edilen tutar, işletmenin varlıklarının da değerini o

⁶¹ Zeki Doğan ve Ayşe Gül Köksal, s.80.

oranda arttıracaktır. Bu durumda, işletme daha zengin varlık yapısı elde edebilecek, böylece kredibilitesini daha da arttıracaktır.⁶²

1.2.3. Finansal Kiralama İşlemlerinden Kaynaklanan Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi

VUK'ta yer alan tanıma göre, “Finansal kiralama, kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devredilip devredilmediğine bakılmaksızın, bir iktisadi kıymetin mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan tüm riskler ile yararların kiracıya bırakılması sonucunu doğuran kiralamalardır.”⁶³ Bu tanımla birlikte, finansal kiralamaya ilişkin yapılan işlemlerin bir varlık satın alma işlemi gibi görüldüğü ortaya konmaktadır.

Ülkemizde finansal kiralama kavramı mevzuata ilk olarak, 1985 yılında çıkarılan 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu (FKK) ile girmiştir. 2003 yılında ise, finansal kiralama işlemlerinde değerlendirme başlığıyla VUK'ta mükerrer 290. madde içinde yer alarak vergi kanunlarına da eklenmiştir. Bu madde finansal kiralamalara ilişkin özün önceliği kavramı ve uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu vergi hükümlerini kapsamaktadır. Aynı zamanda, finansal kiralama işlemleri gerçekleştiren şirketler ve kiracılara önemli etkileri olacak değişiklikleri de taşımaktadır.⁶⁴

VUK'un mükerrer 290. maddesinde finansal kiralama işlemleri, toplamda dört bölüm ile ele alınmıştır. Birinci ve ikinci bölümde finansal kiralamanın konusu olan iktisadi varlık ve sözleşmelerden doğan borç, alacak ve hakların değerlendirme işlemlerine ilişkin hükümler yer almaktadır. Üçüncü bölümde finansal kiralama işlemlerine ilişkin kira ödemeleri, finansal kiralama, kira ödemelerinin bugünkü değeri, ve kiralamada kullanılan faiz oranı tanımları belirtilmektedir. Son bölümde de, mükerrer 290. maddede bulunan hükümlerin uygulanmasında kullanılacak usul ve esasları belirlemekte Maliye Bakanlığı'nın yetkili kılındığı bildirilmektedir.⁶⁵

⁶² Banu Esra Aslanertik ve Ahmet Yapan, s.74.

⁶³ Vergi Usul Kanunu (VUK), Mükerrer Madde 290.

⁶⁴ Emre Yakut, “Finansal Kiralama İşlemlerinin Türkiye Muhasebe Standardı 17 Kiralama İşlemleri ve Vergi Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi”, **Muhasebe ve Denetim Dünyası**, Sayı:2, 2016, s.96.

⁶⁵ Vergi Usul Kanunu, Mükerrer Madde 290.

Bir işlemin finansal kiralama işlemi olarak sayılabilmesinin dört kriteri bulunmaktadır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:⁶⁶

- İktisadi varlığa ilişkin mülkiyet hakkını kira süresi bitiminde kiracıya devretmek
- İktisadi varlığı kiralayan tarafa, kira süresi bitiminde söz konusu varlığı rayiç bedelinden daha düşük bir değerle satın alma hakkı tanımak
- Kiralama süresinin iktisadi varlığın ekonomik ömrünün %80'inden daha fazla bir kısmını kapsıyor olması
- Sözleşme baz alınarak gerçekleştirilecek kira ödemelerinin bugünkü değer toplam tutarının, iktisadi varlığın rayiç bedelinin %90'ından daha fazla bir değeri oluşturması.

1 Temmuz 2003 yılında yayınlanan ve bu tarihten itibaren finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi için baz alınacak olan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nde, finansal kiralama konusu olan iktisadi varlık ile sözleşmeden doğan borç, alacak ve hakların değerlemeleri ve amortisman uygulamalarına ilişkin hükümler yer almaktadır.⁶⁷ Aşağıdaki bölümlerde bu değerlendirme ve amortismanla ilişkin bu hükümler, kiralayan ve kiracı açısından ayrı ayrı açıklanmaktadır. Ayrıca, değerlendirme ve amortismanın yanı sıra, kur farkı ve faiz giderinin muhasebeleştirilmesine de değinilmiştir.

1.2.3.1. Kiralayan Açısından Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

Finansal kiralamaya konu olan iktisadi varlığın, sözleşmeden doğan alacağın ve kiralama süresince gerçekleştirilecek toplam kira ödeme tutarlarının değerlemesinde kiralayan tarafından kullanılacak olan değer, iktisadi varlığın net bilanço değerinden kira ödemelerinin bugünkü değerinin çıkarılması yolu ile tespit edilmektedir. Eğer bu yolla elde edilen değer negatif ya da sıfır çıkarsa, söz konusu

⁶⁶ Emre Yakut, s.97.

⁶⁷ Hilmi Kırlioğlu ve Saadet Öztaş, "Türkiye'de Finansal Kiralama İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi", **Journal of Accounting, Finance And Auditing Studies**, 2015, s.5-7.

iktisadi varlık iz bedeliyle değ erlenmeli ve aradaki fark iktisadi varlığ ın elden çıkarılmasıyla sağ ladı ğ ı kazanç olarak işleme alınmalıdır. E ğ er pozitif gerçekleşirse, bahsi geçen bu fark amortismanına tabi tutulmalıdır.⁶⁸

Finansal kiralamaya konu olan iktisadi varlığ ın kiralayan tarafından alım satımı ya da üretimi yapılırsa, iktisadi varlığ ın net bilanço aktif değ eri olarak rayiç bedeli dikkate alınmalıdır. Maliyet bedeli ile rayiç bedeli arasındaki fark ise, normal bir satış işleminde sağ lanan kar veya zarar olarak işleme tabi tutulmalıdır.⁶⁹

Finansal kiralama işlemlerine konu olan iktisadi varlık satın alınırken döv iz cinsinden ya da TL olarak kredi kullanılması durumunda, birinci sene için ödenen faiz giderleri ve kur farkları, sözleşme düzenlenmeden önce iktisadi varlığ ın maliyetlerine eklenebilecek olması halinde maliyete eklenmelidir. Maliyete eklenememesi durumunda ise, diğ er senelerde gider olarak kaydedilmelidir.⁷⁰

1.2.3.2. Kiracı Açısından Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

Kiracı tarafından finansal kiralamanın konusu olan iktisadi varlığ ı kullanma hakkının ve sözleşmeden doğ an borcun değ erlenmesi için kullanılacak değ er, söz konusu iktisadi varlığ ın rayiç bedeli ya da sözleşmeye uygun gerçekleştirilecek kira ödemelerinin bugünkü değ erinden düşük olanı olarak belirlenmektedir. Kiracının aktifleştirdiğ i finansal kiralamaya ilişkin iktisadi varlığ ın kullanım hakkı amortismanına ve yeniden değ erlemeye tabi tutulmalıdır. Bunun yanı sıra, bahsi geçen kira ödemeleri, her dönem bitiminde kalan borç tutarına sabit olan dönemsel faiz oranı uygulama yoluyla borcun anapara ödemesi ve buna ilişkin faiz gideri olarak ayrış tırılmalıdır.⁷¹

Özetlemek gerekirse, finansal kiralama işlemleri kiracı tarafından bilançonun aktif kısmında kullanma hakkı olarak varlık, kiralayana borç olarak da pasif kısmında borç olarak gösterilir. Ayrıca, finansal kiralama ile kiralanan iktisadi varlık kullanım hakkı olarak aktifleştirilmekte, böylece amortisman ayrırabilmektedir.⁷²

⁶⁸ Ahmet Gökgöz, “Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:35, 2013, s.109.

⁶⁹ Hilmi Kırılıoğ lu ve Saadet Ö ztaş, s.6,

⁷⁰ Ahmet Gökgöz, s.110.

⁷¹ Ahmet Gökgöz, s.109.

⁷² Hilmi Kırılıoğ lu ve Saadet Ö ztaş, s.7.

İKİNCİ BÖLÜM

MUHASEBE STANDARTLARI VE BORÇLANMA MALİYETLERİNİN TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI-23 (TMS-23) AÇISINDAN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

2.1.MUHASEBE STANDARTLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Muhasebe uygulamalarında yol gösterici olarak kabul edilen, aynı zamanda finansal tabloların doğru ve belli bir bütünlük içinde hazırlanmasını mümkün kılan kurallar muhasebe standartları olarak adlandırılmaktadır. Muhasebe standartları genel olarak finansal bilgi kullanıcılarına doğru, tarafsız, güvenilir bilgiler iletilmesini ve finansal tabloların farklı işletmelerde aynı düzende hazırlanmasını sağlamaktadır.⁷³

Muhasebe standartları, işletmeler için büyük önem taşımaktadır. Bunlar, aşağıdaki şekilde özetlenmektedir:⁷⁴

- Finansal performansların doğru belirlenmesini, geleceğe yönelik gerçekçi planları yapılırken doğru amaçların hedeflenmesini sağlamaktadır.
- Farklı işletmelerin finansal tablolarının aynı temelde karşılaştırılabilmesini sağlayarak doğru kararlar alınmasına yardımcı olmaktadır.
- İşletmelerin aynı sektörde faaliyet gösteren diğer işletmelerin finansal tablolarını daha kolay yorumlayabilmesine ve karşılaştırma yapabilmesine katkıda bulunmaktadır.
- Finansal tabloların denetiminin daha etkin ve kolay yapılabilmesini sağlamaktadır.

Bu bölümde, muhasebe alanında kullanılan standartların gelişimi, TMS-23 Borçlanma Maliyeti Standardı ve Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı hakkında açıklamalara ve incelemelere yer verilmiş, bölüm sonunda borçlanma maliyetlerine ilişkin standartların karşılaştırılması yapılmıştır.

⁷³ Cemal Elitaş, **UFRS (TMS-TFRS) Uygulamaları**, Hipotez Yayınları, Ankara, 2011, s.7.

⁷⁴ Mikail Erol, “Uluslararası Muhasebe ve Denetim Standartlarının Gelişmesi”, **Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi**, 2017, s.158.

2.1.1. Muhasebe Standartlarının Tarihsel Gelişimi

İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra savaştan çıkan ülkeler, dünya çapında barışı sağlamaya yönelmiş, bu durum ülkeleri uluslararası faaliyetlere başlamaya ve uluslararası ilişkileri geliştirmeye yöneltmiştir. Bu sayede, uluslararası alanlarda ticari işlemler gün geçtikçe artmaya başlamış, özellikle 1960'lı yıllardan sonra diğer ülkelere yatırım yapan işletme sayısında artış gözlenmiştir. Bunun yanı sıra, farklı ülkelerde faaliyet gösteren bazı işletmeler uluslararası ortaklıklar oluşturarak çok uluslu şirketler haline dönüşmeye başlamışlardır. Uluslararası alanlarda faaliyetlerin artış göstermesi, fakat ülkelerin kendi içlerinde muhasebe ve raporlama alanında farklı hüküm ve uygulamalarına sahip olmaları, bu alanlarda bazı sorunları gündeme getirmiştir. Dolayısıyla, şirketlerin mali tablolarını oluşturmakta ortak bir dile duyulan ihtiyacın artması, uluslararası alanda geçerli olacak muhasebe ve raporlama standartlarının hazırlanmasına yönelik çalışmalarının başlatılmasını sağlamıştır.⁷⁵

Aşağıdaki bölümlerde yukarıda bahsedilen gelişmelerden sonra uluslararası alanlarda geçerli olacak şekilde hazırlanan, ülkemizde de uygulamaya konulan muhasebe standartları hakkında bilgiler verilecektir.

2.1.2. Uluslararası Muhasebe Standartları

Küreselleşme ile birlikte ülkeler arasındaki sınırların ortadan kalkmaya başlaması ve uluslararası alandaki iş faaliyetlerinin artması, bununla birlikte ülkelerin kendi içlerinde farklı muhasebe uygulamaları olması, uluslararası faaliyetlerde bulunan işletmelerin finansal tablolarını oluşturmada zorluklara sebep olmuş, bu durum işletmelerin aynı raporlama ve muhasebe dilini duydukları ihtiyacı ortaya koymuştur.

Uluslararası faaliyetlerin artması ve ortak raporlama ve muhasebe diline duyulan ihtiyaç neticesinde, Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) tarafından Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS) hazırlanarak yürürlüğe

⁷⁵ Sevgi Aydın, “TMS 23 ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Borçlanma Maliyetleri”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:21, Sayı:4, 2016, s.1239-1240.

konulmuştur. Yayınlanan bu standartlar, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından da onaylanmış ve kabul edilmiştir.⁷⁶

UMS'leri yayınlayan IASC kuruluşu, Fransa, Japonya, Hollanda, Avustralya, Almanya, Kanada, Meksika, İrlanda, Amerika ve İngiltere'de bulunan uzman muhasebe organları aracılığıyla 1973'te oluşturulan bir kurumdur. IASB ise, 2001'de IASC'nin yerine getirilmek üzere kurulan, UFRS'lerin gelişimi ve onayından sorumlu, günümüz itibarıyla on dört üyesi bulunan bağımsız bir kuruluştur. IASB'nin sorumluluğundaki görevler aşağıdaki gibi özetlenmiştir:⁷⁷

- Uluslararası standartlar ile ulusal standartların birbirine uyumlaştırılmasını ve yakınlaştırılmasını sağlama
- Muhasebe ve raporlama standartlarını geliştirme ve yayınlama
- Muhasebe ve raporlama standartlarının taslaklarını oluşturma
- Standart Yorumlama Komitesi aracılığı ile geliştirilen yorumları onaylama ve yayınlama

IASC kuruluşunun amacı, UMS'leri hazırlayıp yayınlamak finansal tablolar için şeffaf, tek ve kaliteli, karşılaştırılabilirliği sağlayan, uygulanması ve anlaşılması mümkün global muhasebe standartlarını geliştirmek olarak özetlemem mümkündür. Ancak, IASC kuruluşunun faaliyetleri belirlenen bu amaca ulaşamadığı tespit edilince, yapısal değişikliğe gidilmiş, 2001 yılında IASC'nin bütün amaç ve sorumluluklarını üzerine alan IASB kuruluşu oluşturulmuştur. IASB kuruluşu, aynı zamanda UMS'lerde düzenlemeler ve değişiklik yapıp UFRS'leri de geliştirip yayınlama sorumluluğuna da sahiptir.⁷⁸

1973 ve 2003 seneleri arasında yayınlanmış olan standartlar, Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS- International Accounting Standards- IAS) adıyla isimlendirilmiştir. 2003 yılı sonrasında yayınlanan standartlar ise Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS- International Financial Reporting Standards- IFRS)

⁷⁶ IAS Plus Deloitte, "International Accounting Standards", <https://www.iasplus.com/en/standards/ias> (20.06.2019).

⁷⁷ IAS Plus Deloitte, "About the International Accounting Standards Committee (IASC)", <https://www.iasplus.com/en/resources/ifrsf/history/resource25>, (21.06.2019).

⁷⁸ Necdet Sağlam ve diğerleri, **TMS- Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması**, Maliye ve Hukuk Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2009, s.13-14.

olarak anılmaktadır. Standartların hazırlanma ve yayınlanma sürecinde, yoğun bir çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bahsi geçen bu süreç, kamuya açık bir şekilde yürütülmekte, sürdürülen çalışmalarla ilgili yenilikler ve bilgiler IASB'nin internet sayfasından çok kolay bir şekilde takip edilebilmektedir.⁷⁹

Yukarıdaki bilgilerden yola çıkarak, günümüzde dünya çapında geçerliliği olan muhasebe ve raporlama standartlarının IASB tarafından çıkarıldığını söylemek mümkündür. Uluslararası faaliyetlerin etkin ve doğru bir şekilde sürdürülebilmesi için, bu standartların yayınlanması ve gelişimi oldukça önem taşımaktadır.

2.1.3. Türkiye Muhasebe Standartları

Türkiye'de muhasebe standartlarının gelişim süreci, birçok kuruluşun önce kendi aralarında tek düzen oluşmasını temin etmek amacıyla başlamıştır. Zamanla Avrupa Birliği (AB)'ne üyelik sürecinin de başlamasıyla, yeni düzenlemeler gerçekleştirilmiş ve uluslararası standartlar zorunlu hale getirilmiştir.⁸⁰

Türkiye'de 1987 senesinde Türk Standartları Enstitüsü Muhasebe Standartları Özel Daimi Komitesi kurulmuş, bu komite tarafından 43 adet standart hazırlanmıştır. Bu adım muhasebe alanında önemli bir adım olmasına rağmen, uygulamada etkili olduğu söylenememektedir. 1994 senesine gelindiğinde ise, Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) oluşturulmuştur. Ancak, bu kuruluşun yayınladığı standartlar da, yaptırım gücü eksikliği sebebiyle uygulamaya yansıtılamamıştır.⁸¹

TMUDESK tarafından yayınlanan standartların yetersiz kalması ve uygulamaya yansıtılamaması, ülkede bu alanda başka bir kuruma ihtiyaç duyulmasına yol açmıştır. Bu nedenle, 1999 yılında muhasebe ilkelerini geliştirme ve uygulama, kamusal yarara hizmet edecek ulusal muhasebe standartlarını belirleme ve yayınlama amacı taşıyan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) kurulmuş, TMUDESK'in yetkileri de TMSK'ya devredilerek bu kurumun faaliyetleri sonlandırılmıştır. TMSK günümüzde

⁷⁹ Tuba Şavlı, *Uluslararası / Türkiye Finansal Raporlama Standartları*, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2014, s.1.

⁸⁰ Mikail Erol, S.63.

⁸¹ M. Vefa Toroslu, *Türkiye Muhasebe Standartlarında Hasılat-Maliyet İlişkisi*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011, s.37-38.

uluslararası standartları da Türkçe'ye çevirmekte ve bu standartları ulusal muhasebe standartları ile uyumlaştırma çalışmaları yürütmektedir.⁸²

TMSK, faaliyetlerin düzgün yürütülebilmesi amacıyla ihtiyaç duyulması halinde personel istihdam edebilmektedir. Bunun için, gerekli görüldüğü takdirde ilgili kuruluşlardan eleman alımı gerçekleştirebilmektedir. Bunun yanı sıra, TMUDESK tarafından hazırlanan 19 standart, TMSK'nın yürüttüğü çalışmaların altyapısını oluşturmakta oldukça öneme sahiptir.⁸³

TMSK kurumunun oluşturulması, muhasebe standartları adına ülkede atılmış büyük bir adımdır. TMSK sayesinde, muhasebe standartlarının oluşturulması ve uyumlaştırılması için ciddi ilerlemeler kaydedilmiştir.

2000'li yılların başlarında, yaşanan muhasebe skandallarının da etkisiyle kamu gözetimini ve denetimini sağlama konusu gündeme getirilmiştir. Böylece, yapılan çalışmaların neticesinde 2011 yılında 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile Kamu Gözetimi, Muhasebe Ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) kurulmuştur. KGK'nın amaçları, bağımsız denetim kuruluşlarına ve bağımsız denetçilere yetki vermek, bunların çalışmaları ve faaliyetlerini denetlemek, bağımsız denetim alanında kamu gözetimi yapmak ve uluslararası standartlarla uyumlu Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları'nı hazırlamaktır.⁸⁴ Görüldüğü gibi, 2011 yılında çıkarılan ilgili KHK ile, muhasebe alanında standartların oluşturulması yetkisi KGK'ya verilmiştir.

Son olarak, bu alanda Yeni TTK'nın etkisinden bahsetmekte fayda bulunmaktadır. 6102 sayılı Yeni TTK'nın hazırlanması sonrasında muhasebe ve denetim alanına birçok yenilik gelmiştir. Yeni TTK, bağımsız denetim konusuna önem vermekte, işletme faaliyetlerinde şeffaflık ve güvenilirliğin artırılması üzerinde durmaktadır. Bu Kanun ile birlikte, KGK tarafından UMS'lerin bir bir çevirileri yapılmış, mali tabloların çevrilen bu standartlara uygun düzenlenmesi zorunluluğu getirilmiştir.⁸⁵

⁸² M. Vefa Toroslu, s.41;43;44.

⁸³ Gürbüz Gökçen ve diğerleri, **Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2011, s.10.

⁸⁴ Rauf Karasu, Yeni Bir Düzenleyici ve Denetleyici Kurum: Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt:47, Sayı:1, 2014, s.80.

⁸⁵ Çağrı Köroğlu ve diğerleri, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Muhasebe Denetimi Açısından Yapılan Düzenlemeler, **Javstudies Dergisi**, Cilt:3, Sayı:13, 2017, s.338.

Özetlemek gerekirse, Türkiye’de 1950’li yıllardan itibaren muhasebe alanında ilkeler ve standartların oluşturulması ve geliştirilmesi konuları üzerinde durulmuş, bu alanda yıllar içinde KGK gibi faaliyetlerini etkin bir şekilde yürüten kurumlardan, TMS-23 gibi uygulamada yetersiz kalan kurumlara kadar bazı kuruluşlar oluşturulmuş, bu kuruluşlar tarafından birçok çalışma yapılmıştır. Günümüzde ise, muhasebe standartlarının oluşturulması ve yayınlanmasına yönelik çalışmalar KGK tarafından yürütülmektedir.

2.2. BORÇLANMA MALİYETLERİNİN TMS-23 STANDARDI AÇISINDAN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Borçlanma maliyetlerinin doğru ve gerçeğe uygun olarak muhasebeleştirilmesi oldukça önem arz etmektedir. Dolayısıyla, TMS-23 standardını detaylı bir şekilde incelemeyi önce borçlanma maliyetlerine yönelik hazırlanan hüküm ve standartların gelişimini anlatmakta fayda vardır. Daha sonraki bölümlerde, TMS-23 Standardı’nın hükümleri detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

2.2.1. Borçlanma Maliyetleri Standardının Gelişim Süreci

Borçlanma maliyetlerinin dünyadaki gelişimi ele alınacak olursa, 20. yüzyıl ikinci yarısına kadar, faiz gideri gibi borçlanma maliyetleri işletmeler tarafından gelir tablosunun bir parçası gibi görülmüş, bu yüzden bu maliyetlerin aktifleştirilmektense giderleştirilmesi tercih edilmiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde ise, yeni yatırımların hız kazanması ve artan rekabet ortamı ile işletmeler yeni varlıklar üretme ve elde etme yoluna gitmişlerdir. Artan yeni yatırımlarla beraber, işletmeler borçlanma maliyetlerini aktifleştirme yoluyla daha fazla gelir beyan etmeye başlamışlardır. Bu nedenle borçlanma maliyetlerine yönelik hüküm ve yöntem eksikliğinden de yola çıkarak, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nde “FAS 34- Faiz Maliyetlerinin Aktifleştirilmesi” standardı düzenlenmiştir. 1983 yılında ise konuya ilişkin UMS-23

Borçlanma Maliyeti standardı yayınlanmış, 1995 ve 2007 yıllarında bu standart revize edilerek gözden geçirilmiştir.⁸⁶

Borçlanma maliyetlerinin Türkiye’deki gelişimine bakıldığında, konuyla ilgili ilk olarak TMS-14 Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi standardının yayınlandığı görülmektedir. Bununla birlikte, daha sonra TMSK tarafından UMS 23 standardı ile birebir uyumlu olan TMS 23 standardı düzenlenmiştir. Günümüzde de borçlanma maliyetleri için TMS 23 standardı dikkate alınmaya devam edilmektedir.⁸⁷

Aşağıdaki bölümlerde TMS-23 Borçlanma Maliyetleri standardı, tüm hükümleriyle detaylı bir şekilde incelenmiş, son kısımda ise Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS)’nın 17. bölümünde bulunan borçlanma maliyetleri konusuna yer verilmiştir.

2.2.2. TMS-23 Standardının Amacı ve Kapsamı

Borçlanma maliyetlerine ilişkin oluşturulan TMS-23 standardının amacı, borçlanma maliyeti kapsamında kabul edilen komisyon, faiz, vade farkı, kur farkı gibi giderlerin muhasebeleştirilmesi ve kayıtlara alınmasına ilişkin hükümleri ve esasları ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Bir diğer amacı da, farklı ve doğru olmayan uygulamaların önüne geçmek ve mali tabloların gerçeğe uygun, karşılaştırılabilir, tutarlı ve doğru bilgiler doğrultusunda hazırlanmasını sağlamaktır.⁸⁸

TMS-23 standardında ele alınan borçlanma maliyetleri konusu aşağıdaki bilgileri kapsamaktadır:

- *“TFRS 9’da tanımlanan etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan faiz gideri*
- *TFRS 16 Kiralamalar uyarınca finansal tablolara alınan kira yükümlülüklerine ilişkin faiz,*

⁸⁶ Banu Esra Aslanertik ve Ahmet Yapan, s.60.

⁸⁷ Beyhan Marşap, “ Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesindeki Yöntem Farklılıklarının Finansal Tablolara Etkisi”, **Mevzuat Dergisi**, Yıl:4, Sayı:41, 2001, s.3.

⁸⁸ Kemalettin Çonkar, Naciye Gökçe ve Tülay F. Tellioglu, “TMS 23 Kapsamında Borçlanma Maliyetinin Boyutları”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, C.2, Sayı:2, 2000, s.75.

- *Yabancı para ile borçlanmalarda, faiz maliyetleri ile ilgili düzeltme olarak dikkate alındıkları ölçüde olmak üzere, kur farkları.”*⁸⁹

Borç kategorisinde yer almayan, imtiyazlı hisseler de dahil olmak üzere özkaynakların beklenen veya gerçekleşmiş maliyetlerine ilişkin durumlar, TMS-23 standardı kapsamında kabul edilmemektedir. Bazı varlıklara dair elde edilmesinde, üretilmesinde ya da inşasında direkt ilgili olan borçlanma maliyetleri için bu standardın uygulanması şart koşulmamıştır. Söz konusu bu varlıklar aşağıda belirtilmiştir:⁹⁰

- TMS-41 Tarımsal Faaliyetler standardı kapsamında bulunan canlılık bir varlık gibi gerçeğe uygun değeri dikkate alınarak ölçülmüş özellikli varlıklar,
- Fazla sayıda ve yinelenerek üretilen ya da imal edilen stoklar.

Yukarıda yer alan bilgilerden yola çıkarak, TMS-23 standardının amacının, komisyon, faiz, kur farkı gibi giderlerden oluşan borçlanma maliyetlerinin kayıtlara alınmasında hüküm ve yöntemleri belirlemek, borçlanma maliyetlerine ilişkin muhasebe işlemlerinde tek düzeliği oluşturmak ve finansal bilgi kullanıcılarına varlıklara ilişkin maliyetlerin güvenilirliğini temin etmek olduğu söylenebilir.

2.2.3. Standartta Yer Alan Borçlanma Maliyetlerine Yönelik Tanımlar

TMS 23 standardında ele alınan borçlanma maliyetleri kavramına bakıldığında, giderlerden hangilerinin borçlanma maliyetleri ile ilişkili olduğu ve bu standart kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine yönelik bazı açıklamalar olduğu görülmektedir.⁹¹ TMS-23 standardı kapsamında temel olarak iki tanımdan söz edilmektedir. Bunlardan biri borçlanma maliyetleri, diğeri ise özellikli varlıklardır. Aşağıdaki bölümlerde bu iki tanım hakkında detaylı bilgiler yer almaktadır.

⁸⁹ Çağrı Köroğlu. S. 134-135.

⁹⁰ Servet Say, “TMS Kapsamında Dış Ticaret İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, **Social Sciences Studies Journal**, Cilt:4, Sayı:24, 2018, s:5225.

⁹¹ Ali Deran, s.12.

2.2.3.1. Borçlanma Maliyetleri

TMS-23 standardında sözü geçen borçlanma maliyetleri, bir şirket tarafınca borçlanılan fonlar ile ilgili ortaya çıkan ve katlanılan kur farkı, faiz ve komisyon gibi giderler olarak tanımlanmaktadır.⁹²

IAS 23 te ise borçlanma maliyetleri, bir işletmenin borçlanma fonları ile bağlantılı olarak katlandığı faiz ve diğer maliyetler olarak tanımlanmıştır. Buna göre borçlanma maliyetleri etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan faiz giderlerini, finansal kiralama ile ilgili olan kredi maliyetlerini, yabancı para birimi ile diğer bir ifade ile döviz cinsinden bağlanan borçlanmalardan kaynaklanan belirli kur farklarını içermektedir.⁹³

Yukarıda yer alan tanımlara bakıldığında, TMS-23 ve IAS-23 standartlarına sözü geçen borçlanma maliyetleri kavramının aynı anlamlar taşıdığı görülmektedir. Bu durum, aynı zamanda TMS'lerin Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS) baz alınarak hazırlandığını da göstermektedir.

2.2.3.2. Özellikli Varlıklar

TMS-23 borçlanma maliyetleri standardında özellikli varlıklar “*Amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilebilmesi zorunlu olarak uzun bir süreyi gerektiren varlıklardır.*”⁹⁴ olarak tanımlanmıştır.

TMS-23 standardında yer alan tanım dikkate alınarak, şartlara bağlı olarak aşağıdaki varlıklardan herhangi biri özellikli varlık olabilmektedir:

- “Stoklar,
- İmalat tesisleri,
- Enerji üretim tesisleri,
- Maddi olmayan duran varlıklar,

⁹² Kemalettin Çonkar, s.75.

⁹³ Grant Thornton, “Capitalization of Borrowing Costs”, https://www.grantthornton.tw/globalassets/1.-member-firms/taiwan/media/tw_images/publication-pdf/ifrs5.pdf. s.6 (26.06.2019)

⁹⁴ Türkiye Muhasebe Standartları-23,Paragraf 5.

- *Yatırım amaçlı gayrimenkuller,*
- *Taşıyıcı bitkiler.”*⁹⁵

Standartta özellikli varlık olabileceği belirtilen stoklar ile bahsedilmek istenen, kullanılmaya ve hazır duruma getirilmesi mecburen çok zaman alan stok kalemleridir. Deniz taşıtları üreten bir şirkette imal edilen yat, şarap üretimi faaliyetinde bulunan bir işletmede yer alan şaraplar, yap-sat işleri yapan bir işletmede yapılan daireler bu tür stoklara örnek olarak gösterilebilir.⁹⁶

İmalat tesisleri açısından bakıldığında ise, standardın aktifleştirme açısından zayıf bir yönü olduğu görülmektedir. Bunun sebebi, özellikle bir yatırım dönemi icap eden maddi duran varlıkların defter değerinin aktifleştirme nedeniyle özkaynak kullanımında ve yabancı kaynak kullanımında farklılıklar olmasıdır. Bu zayıflığı ortadan kaldırmak için, edinme sürecinde olan yabancı kaynağın maliyetinin özellikli varlık maliyetine eklenmesi kabul edildiği zaman, bu varlıkların edinilmesi için kullanılan özkaynakların fırsat maliyetlerinin de maliyetlere ilave edilmesi gibi bir çözümden yararlanabilir.⁹⁷

TMS 23 standardı dikkate alındığında, borçlanma maliyetlerinin varlığın maliyetine dahil edilmesinin o varlığın özellikli varlık olmasına bağlıdır. Özellikli varlığın inşası, üretimi ya da elde edilmesi ile direkt olarak alakalı olan borçlanma maliyetleri o varlığın maliyetine dahil edilip aktifleştirilmekte ve bilançoda bu şekilde dikkate alınmaktadır. Geriye kalan diğer maliyetler ise, dönem gideri olarak kabul edilmekte ve gelir tablosunda gider olarak gösterilmektedir.⁹⁸ Bu durum, aşağıda yer alan şekilde görsel olarak özetlenmektedir:

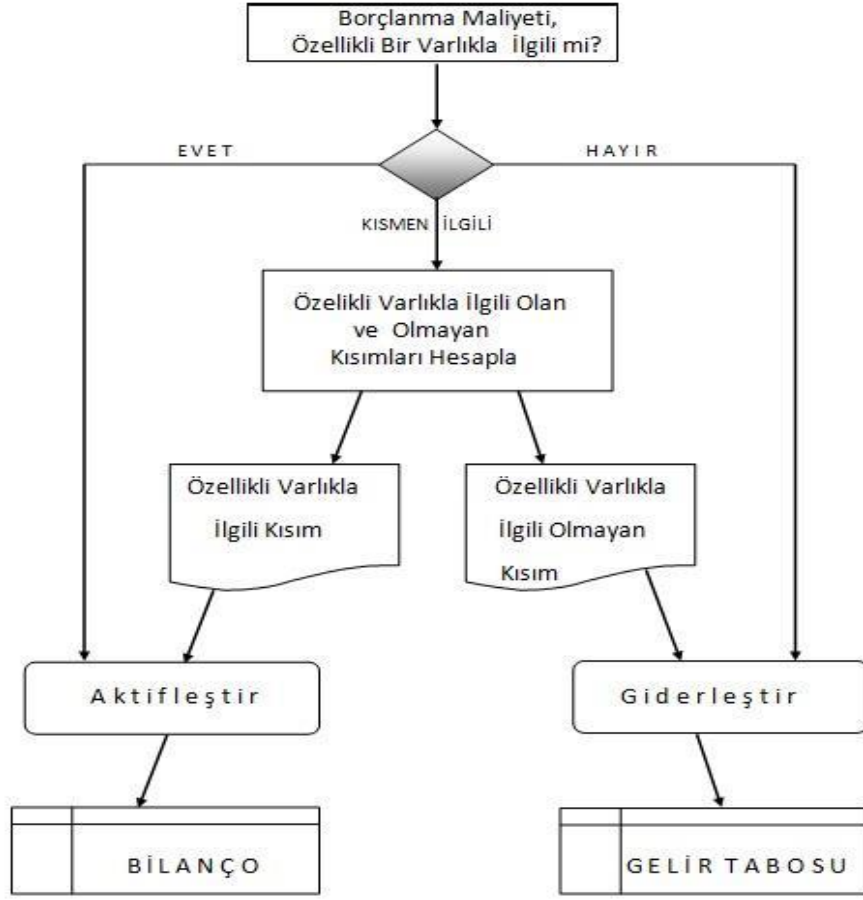
⁹⁵ Türkiye Muhasebe Standartları-23,Paragraf 7.

⁹⁶ Gamze Ayça Kaya, “TMS-23 Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi” **New World Sciences Academy- Social Science**, Cilt:4, Sayı:1, 2009, s.62.

⁹⁷ Banu Esra Aslanertik ve Ahmet Yapan, s.62

⁹⁸ Ali Deran, s.13.

Şekil 1: Özellikli Varlık Sınıfına Göre Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi

Kaynak: Sevgi Aydın, s.1243.

Standardın bazı işletmelerce doğru yorumlanması her zaman mümkün olmayabilir. Söz konusu bu işletmeler, pahalı olan ve elde edilme veya inşa edilme zamanlarında maliyetleri yüksek olan varlıkların özellikli varlık olduğunu düşünebilmektedir. Bu nedenle, bu pahalı varlıklara ilişkin borçlanma maliyetlerini aktifleştirme yolunu seçebilmektedir. Bunun sebebi, bu pahalı varlıklara ilişkin borçlanma maliyetleri de yüksek olacağı için, bunların direkt olarak gider hesaplarına alınmasının, doğru bir işlem olmayacağı düşüncesidir. Bununla birlikte, standarda göre bir varlığın özellikli varlık olup olmayacağını, varlığın değeri diğer bir deyişle pahalı olup olmaması yerine, o varlığın kullanıma veya satılmaya hazır duruma gelmesi için gerekli olan süre belirlemektedir.⁹⁹

⁹⁹ Banu Esra Aslanertik ve Ahmet Yapan, s.62

Görüldüğü gibi, TMS-23 standardında özellikli varlık tanımı yapılmış olup, hangi varlıkların özellikli varlık olabileceği belirtilmiştir. Özellikle, yabancı kaynak kullanımı az olan işletmeler tarafından özellikli varlık kavramı yanlış yorumlanabilmektedir. Bunun önüne geçebilmek için standartta belirtilen özellikler ve açıklamaları dikkatli yorumlamak ve detaylı araştırmak önem arz etmektedir.

2.2.4. Varlığın Özellikli Varlık Olmaması Durumunda Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi Esasları

Varlığın elde edilme, inşa ya da üretim sürecinde ortaya çıkan ve varlıkla doğrudan ilişkilendirilebilen borçlanma maliyetleri muhasebeleştirilmeden önce, bu maliyetlerin özellikli varlığa ilişkin olup olmadığına bakılmalıdır. Diğer bir ifade ile, borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesi, borçlanma maliyetlerinin ilişkili olduğu varlığın özellikli varlık olup olmadığına göre değişmektedir. Varlığın özellikli varlık olmadığına anlaşıldığı durumlarda, ilgili borçlanma maliyetleri giderleştirilmekte ve gelir tablosuna aktarılmaktadır. Eğer borçlanma maliyetleri özellikli varlık ile kısmen alakalı ise, özellikli varlık ile ilgili kısmı aktifleştirilerek finansal durum tablosuna aktarılmalı, özellikli varlıkla ilgili olmayan kalan kısmı ise giderleştirilmeli ve gelir tablosuna aktarılmalıdır.¹⁰⁰

Görülüşü üzere, çalışmanın özellikli varlıklar bölümünde yer alan Şekil 1’de de anlatıldığı gibi, özellikli varlık olarak kabul edilmeyen varlıklara ilişkin borçlanma maliyetleri gelir tablosunda gider olarak gösterilmektedir. Burada önemli olan konu, söz konusu varlığın özellikli varlık sınıfına dahil edilip edilmeyeceğinin doğru tespit edilmesi gerekliliğidir.

¹⁰⁰ Sevgi Aydın, S.1242.

2.2.5. Varlığın Özellikli Varlık Olması Durumunda Muhasebeleştirme Esasları

Özellikli varlıklarla dair oluşan borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesi için aşağıdaki şartların sağlanması gerekmektedir:¹⁰¹

- Söz konusu maliyetler güvenilir bir şekilde ölçülebilmelidir.
- Özellikli varlığın gelecekte şirkete ekonomik fayda sağlaması olası olmalıdır.

Özellikli varlığın borçlanma maliyetlerinden söz edilebilmesi için, bu maliyetlerin direkt olarak varlıkla ilgili olması diğer bir ifade ile varlığın elde edilmesine ilişkin olması gerekmektedir. Bu durumda, borçlanma maliyetlerini saptamak zor olmayacaktır.¹⁰²

Borçlanma maliyetlerini saptamak, bazı durumlarda zor olabilmektedir. Buna örnek olarak aşağıdaki durumlar gösterilebilir¹⁰³:

- Finansman işlerinin bir merkezden yönetildiği bir durumda, borçlanma maliyetlerinin ne kadarının özellikli varlık ile ilgili olduğunu belirlemek zor olabilmektedir.
- Borçlanma ihtiyacı olan bir şirketler topluluğunun çok fazla adette ve farklı faiz oranlı borçlanma araçları kullandığı ve bunları farklı esasları baz alarak grup şirketlerine kullandığı durumda, güçlükler ortaya çıkabilmektedir.
- Yüksek enflasyona sahip ülkelerde faaliyette bulunan grubun, dövize endeksli bir şekilde kullandığı krediler ve döviz kurlarında dalgalanmalar meydana geldiği durumlarda zorluklar meydana gelmektedir.

¹⁰¹ Yıldız Özerhan ve Serap Yanık, **Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı Türkiye Muhasebe Standartları, Türkiye Finansal Raporlama Standartları**, Türmob Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2015, s.436.

¹⁰² Yıldız Özerhan ve Serap Yanık, s.436.

¹⁰³ Türkiye Muhasebe Standartları-23, Paragraf 11.

2.2.5.1. Aktifleştirilecek Tutarın Belirlenmesi

TMS-23 Standardı'nın 12.Maddesi'nde aktifleştirilecek tutarın belirlenmesine ilişkin şu hükümler yer almaktadır: *“Bir işletme bir özellikli varlığın edinilmesi amacıyla özellikle borçlanmış ise, bu durumda aktifleştirilecek borçlanma maliyeti tutarı; ilgili dönem boyunca söz konusu borçlanmaya ilişkin oluşan borçlanma maliyetlerinden, söz konusu fonların geçici olarak nemalandırılması ile sağlanan gelirlerin düşülmesi suretiyle belirler.”*¹⁰⁴

Örnek verecek olursak, işletme faaliyet alanını genişletmeye karar vermiş ve konserve olarak sattığı meyve hattına ilave olarak dondurulmuş hattı için yeni bir üretim binası inşa etmeye karar vermiştir. Yatırımın tamamının kredi ile finanse edilmiş ve 600.000-TL borçlanma maliyeti oluşmuştur. İşletme ilave üretim hattının kullanıma hazır hale gelinceye kadar temin ettiği kredi fonunu değerlendirmiş ve 75.000-TL gelir elde etmiştir. Buna göre işletmenin aktifleştirebileceği borçlanma maliyeti tutarı $600.000 - 75.000 = 525.000$ -TL olacaktır.

Eğer bir işletme tarafından borçlanılan fonların bir bölümü özellikli varlığın finansmanı için kullanılacaksa, aktifleştirilmesi mümkün olan borçlanma maliyetlerinin tutarı söz konusu varlığa dair gerçekleştirilen harcamalara uygulanacak aktifleştirme oranı ile tespit edilecektir. Bahsi geçen bu oran, işletmenin ilgili dönem boyunca mevcut borçlarına dair borçlanma maliyetlerinin ağırlıklı ortalaması olarak belirlenmektedir. Burada en önemli nokta, bu hesaplama özellikli varlığın alımına ilişkin borçlanmaların dahil edilmeyecek olmasıdır.¹⁰⁵

Aktifleştirme oranını aşağıdaki formül yardımıyla hesaplamak mümkündür.¹⁰⁶

¹⁰⁴ Türkiye Muhasebe Standartları-23, Paragraf 12.

¹⁰⁵ Seçkin Gönen ve Neslihan Akça, “Borçlanma Maliyetlerinin Türkiye Muhasebe Standartları ve Vergi Mevzuatı Kapsamında Değerlendirilmesi”, **Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, Yıl:2, Cilt:2, Sayı:3, 2014, s.91.

¹⁰⁶ Ümit Gücenme Gençoğlu, **Türkiye Muhasebe Standartları ve Uygulamalar**, Türkmen Kitabevi, 2007, s.175.

$$\begin{aligned} & (\text{Borç 1} \times \text{Faiz Oranı}) + \text{Borç 2} \times \text{Faiz Oranı} + \dots \\ & \dots + (\text{Borç N} \times \text{Faiz Oranı}) \\ \text{Aktifleştirme Oranı} = & \frac{\dots}{\text{Borç 1} + \text{Borç 2} + \dots + \text{Borç N}} \end{aligned}$$

Aktifleştirilebilir Borçlanma Maliyetleri:

Varlık için Yapılan Harcamalar x Aktifleştirme Oranı

Örnek 3: ABC Metal ve Sac İşleme. A.Ş. yeni gelen siparişler üzerine kapasite artırımını alarak yeni bir lazer kesim hattı almaya karar vermiştir. 2018 yılında buna ilişkin yapmış olduğu harcamalar aşağıdaki gibidir.

Harcamaların Yapıldığı Tarihler	Yapılan Toplam Harcama (TL)
01.04.2018	450.000
30.06.2018	600.000
31.10.2018	300.000
31.12.2018	100.000
Toplam	1.450.000

Şirketin 2018 yılında tüm faaliyetlerinde kullanmak üzere kullandığı kredilerin dökümü aşağıdaki gibidir. (Tüm kredilerin yılın başında kullanıldığı varsayılmıştır.)

Kredi	Tutarı	Vadesi	Faiz Oranı
Kredi No:1	750.000	12 ay	%24
Kredi No:2	600.000	18 ay	%22

Yukarıdaki verilere göre şirketin 2018 yılı sonunda aktifleştirmesi gereken ve dönem gideri olarak muhasebeleştirilmesi gereken borçlanma maliyetleri aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.

Genel Borçlanma Faiz Giderleri:

$$\text{Aktifleştirme Oranı} = \frac{(750.000 \times 0,24) + 600.000 \times 0,22}{750.000 + 600.000} = \%23,1$$

Aktifleştirilmesi gereken borçlanma maliyetleri :

$$450.000 \times 9/12 \times \%23,1 = 77.962,50$$

$$600.000 \times 6/12 \times \%23,1 = 69.300,00$$

$$300.000 \times 2/12 \times \%23,1 = 11.550,00$$

$$100.000 \times 0/12 \times \%23,1 = 0$$

$$\text{Toplam} = \mathbf{158.812,50-TL}$$

Buna göre şirket 2018 yılı sonunda 158.812,50-TL tutarındaki faiz giderini lazer makinasının maliyetine dahil edecektir.

2.2.5.2. Aktifleştirmeye Başlama Zamanı

İşletmeler, önceki bölümlerde belirtildiği gibi, borçlanma maliyetlerini özellikli varlık maliyeti ile ilişkilendirerek aktifleştirebilmektedir. Bununla birlikte, işletmelerin TMS 23 standardı kapsamında aktifleştirme işlemine başlamasının bazı koşulları bulunmaktadır. Bu koşullar olduğu takdirde, işletmeler aktifleştirme işlemine başlayabilmektedir. Bahsi geçen koşullar aşağıda yer almaktadır:

- “İşletme, varlık için harcama yaptığında;
- Borçlanma maliyetleri oluştuğunda;
- İşletme, ilgili varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemlere başladığında.”¹⁰⁷

¹⁰⁷ Türkiye Muhasebe Standartları-23, Paragraf 17.

Özellikli varlığa dair yapılan harcamalar, yalnızca başka varlıkların transferi, nakit ödeme ya da faiz ihtiva eden yükümlülüklerin üstlenilmesini kapsamaktadır. Bu varlığa dair harcamalardan, varlığa dair elde edilen devlet teşvikleri ile hakedişler düşülmektedir.¹⁰⁸

Aktifleştirme işlemlerinin başlatılabilmesi için gerekli koşullar konusunda bahsedildiği üzere, varlığın kullanıma ya da satılmaya hazır hale ulaştırılmasında gerekli görülen işlemler bulunmaktadır. Varlığın fiziksel olarak inşasından daha fazlasını kapsayan bu işlemler aşağıda yer almaktadır:¹⁰⁹

- Varlığa ilişkin fiziki inşaaata başlamadan önce zorunlu izinlerin alınmasını sağlamaya benzer idari ve teknik faaliyetler,
- Söz konusu varlığın üretilmesi ya da inşa edilmesi,
- Stokların olgunlaşarak hedeflenen satışa ya da kullanıma hazır duruma getirilmesi adına gereken depolama faaliyetleri.

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda dikkat edilmesi gereken bir husus bulunmaktadır. Bu husus, yukarıda yer alan ve benzer işlemlerin varlığın durumunda değişiklik yaratacak bir üretim ya da gelişme olmadan söz konusu varlığın elde tutulmasını kapsamamasıdır. Bu duruma, bir arazinin inşaaata hazır duruma getirilmesi ile ilgili bir örnek gösterilebilir. Arazinin inşaaata hazır hale getirilmesi ile ilgili işlemler esnasında meydana gelen borçlanma maliyetlerinin, söz konusu arazinin geliştirilmesine dair işlerin yapıldığı dönem boyunca aktifleştirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, bina inşa etme amacı ile temin edilen arazinin, hiçbir gelişme olmadan elde tutulması esnasında ortaya çıkan borçlanma maliyetleri aktifleştirilmemektedir.¹¹⁰

2.2.5.3. Aktifleştirme İşlemine Ara Verilmesi Durumu

İşletmeler bazı durumlarda özellikli varlığın satılmaya hazır hale getirilmesiyle ya da kullanımıyla ilgili olan faaliyetlerine uzun süreler boyunca ara vermektedir.

¹⁰⁸ Çağrı Köroğlu, s.136.

¹⁰⁹ Banu Esra Aslanertik ve Ahmet Yapan, s.69.

¹¹⁰ Banu Esra Aslanertik ve Ahmet Yapan, s.69.

Böyle durumlarda, uzun süreyle ara verilen bu dönemler boyunca meydana gelen borçlanma maliyetlerine ilişkin aktifleştirme işlemlerine de ara verilmektedir.¹¹¹

Görüldüğü üzere borçlanma maliyetleri, varlığın kullanıma ya da satılmaya hazır hale getirilmesinde gerekli olan işlemlerin gerçekleştirilmesine uzun süre ara verildiği zamanlarda oluşabilmektedir. Bu dönemlerde meydana gelen borçlanma maliyetleri, kısmen tamamlanan varlıkların elde tutulmasından kaynaklanan maliyetlerdir ve aktifleştirilmesi mümkün olmamaktadır.¹¹²

Borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine ara verilmeyen durumlar mevcuttur. Bunlardan birisi, faaliyetlere uzun süre ara verilen dönemlerde mühim sayılan idari ve teknik işlerin devam ettiği durumlardır. Bir diğeri, işlemlerde meydana gelen geçici gecikmelerin varlığın kullanıma ya da satılmaya hazır hale getirilmesinde gerekli olan işlemlerin kaçınılmaz bir parçası olduğu durumlardır. Bahsedilen bu durumlarda borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine ara verilmemektedir.¹¹³

Aktifleştirme işlemine ara verme konusuna örnek olarak “*Scotch Whisky İskoçya da üretilen, şişelenen ve en az 3 yıl meşe fıçılarında dinlendirilen viskiler*” gösterilebilir. Bu mamulün oluşabilmesi için en azından üç yıl gerekmektedir. Bu süre zarfında meydana gelecek olan borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesi mümkündür. Bu mamulün üretiminde aktifleştirme işlemine ara verme zamanı ise, viskilerin söz konusu fıçılarda beklemeye alındıkları zamandır.¹¹⁴

2.2.5.4. Aktifleştirme İşleminin Sona Ermesi Durumu

TMS 23 hükümlerine göre, borçlanma maliyetlerine ilişkin aktifleştirme işleminin sona erme zamanı, varlığın kullanıma veya satışa hazır hale gelmesi için gereken bütün işlemlerin esas itibarıyla tamamlandığı zamandır. Burada önemli olan konu, esas itibarıyla ifadesinin ne anlama geldiğidir. TMS-23 standardına göre, varlığın fiziksel inşası bitirilmişse, olağan yönetsel işlere devam edilse bile varlığın kullanıma ya da satılmaya hazır olduğu kabul edilmektedir. Bu durum, özellikle varlığın inşası bittikten sonra oluşan daha tamamlanmamış ufak tefek işler için, bu

¹¹¹ Türkiye Muhasebe Standartları-23, Paragraf 20.

¹¹² Seçkin Gönen ve Neslihan Akça, s.93.

¹¹³ Türkiye Muhasebe Standartları-23, Paragraf 21.

¹¹⁴ Murat Küçüktüfekçi ve Mustafa Kılıç, s.452-453.

varlığın satılmasına kadar olan zaman süresince aktifleştirme işlemine başvurmadan alıkoyma amacı taşımaktadır.¹¹⁵ Kullanıcı ya da müşterilerin varlığa ilişkin isteği doğrultusunda dekorasyon gibi küçük işlemlere devam etmek, bütün işlemlerin esas itibarıyla tamamlandığı anlamına gelmemektedir.¹¹⁶

Bazı durumlarda özellikli varlığın yapımına parçalar halinde devam edilebilmektedir. Diğer bir ifadeyle, özellikli varlığın yapımı parçalar halinde bitirilebilir. Bu gibi işlerde, amaçlanan kullanıma ya da satışa hazır hale gelmesi için gerekli olan bütün işlemleri esas itibarıyla biten parçaya ilişkin borçlanma maliyetlerinin aktifleştirme işlemlerine de son verilmektedir.¹¹⁷

Her bir bölümü bir diğerinden bağımsız şekilde kullanılması mümkün olan birkaç binadan meydana gelen bir iş merkezi, diğer bölümlerdeki inşaatın devam etmesine rağmen her bir bölümü ayrı olarak kullanılabilen bir özellikli varlıktır. Buna örnek olarak, aynı tesis içinde farklı bölümlerde birbirini izleyen birçok süreç kapsayan bir endüstriyel tesis gösterilebilir. Çünkü, söz konusu bu endüstriyel tesis herhangi bir bölümünün kullanılabilmesi adına tamamıyla bitirilmesi gereken bir özellikli varlıktır.¹¹⁸

Borçlanma maliyetlerinin sona ermesi konusunun daha iyi anlaşılabilmesi için bir örnek vermek faydalı olacaktır. X firması, 2015 yılında üretim kapasitesini arttırmayı düşünmektedir. Bunun için, iki yeni üretim hattı inşasına karar verilmiştir. Bu yapımı gerçekleştirebilmek için, bankadan üç yıl süreli yatırım kredisi alınmıştır. Üretim hatları inşasından biri 2016 yılında, diğeri ise 2017 yılında bitirilmiştir. Bahsi geçen üretim hatları özellikli varlık olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla, bu hatların inşası için katlanılan finansman giderlerinin aktifleştirilmesi gerekmektedir. Yatırım kredisine ilişkin 2015 ve 2016 yıllarında oluşan faiz giderlerinin, her iki üretim hattının maliyetine de eklenmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, 2017 yılında katlanılan faiz giderlerinin, yalnızca ikinci üretim hattının maliyetine eklenmesi gerekmektedir. Bunun sebebi, birinci üretim hattının 2016 yılına tamamlanmış olmasıdır. Dolayısıyla, bu tarihten sonra birinci üretim hattının maliyetine borçlanma giderlerinin eklenmesi mümkün olmamaktadır.¹¹⁹

¹¹⁵ Banu Esra Aslanertik ve Ahmet Yapan, s.70.

¹¹⁶ Türkiye Muhasebe Standartları-23, Paragraf 23.

¹¹⁷ Nurullah Sayım., s.146.

¹¹⁸ Türkiye Muhasebe Standartları-23, Paragraf 25.

¹¹⁹ Vefa Toroslu, "TMS 23 Borçlanma Maliyetleri", **E-Yaklaşım Dergisi**, Sayı:198, 2009, s.50.

2.2.5.5. Özellikli Varlığın Defter Değerinin Geri Kazanılabilir Tutarını Aşan Kısmı

TMS-23 standardının 16. paragrafında, özellikli varlığın defter değerinin geri kazanılabilir tutarını aşan kısmı şu şekilde belirtilmiştir: “*Bir özellikli varlığın defter değeri veya beklenen nihai maliyeti, geri kazanılabilir tutarını veya net gerçekleşebilir değerini aşarsa; ilgili varlığın defter değeri, Türkiye Muhasebe Standartları’na uygun olarak azaltılır veya tamamen kayıtlardan silinir. Belli durumlarda, azaltılan veya kayıttan silinen tutarlar, diğer Türkiye Muhasebe Standartları’na uygun olarak yeniden kayıtlara alınır.*”¹²⁰

Standardın bu paragrafında belirtilen geri kazanabilir tutar ile anlatılmak istenen, varlığın kullanım değeri ya da net satış fiyatından daha yüksek olanıdır. Sözü geçen kullanım değeri kavramı ise, varlıktan ya da nakit yaratan birimden kazanılması beklenen gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değeri anlamına gelmektedir.¹²¹

Net gerçekleşebilir değer ise, faaliyetler normal seyrinde devam ederken tahmini satış fiyatından, satışın gerçekleşmesi için gerekli olan tahmini satış maliyeti ile tahmini tamamlanma maliyeti toplamlarının düşürülmesi ile bulunmaktadır.¹²²

Yukarıdaki açıklamalara ilave olarak, konuyla ilgili şu örnek verilebilir. Bir şirket, idari kadrosunu taşımak için merkezi bir yerde toplam maliyeti 1.700.000 TL, net satış fiyatı 1.550.000 TL, kullanım değeri ise 1.600.000 TL olan binanın yapımını gerçekleştirmiştir. Bina yapımı süresi boyunca, ara ara kredi kullanımları olmuştur. Binanın maliyetinin içerisinde 500.000 TL faiz gideri bulunmaktadır. Yapımı biten bina, 2018 yılında kullanılmaya başlamıştır. Bu bilgilerden yola çıkarak, binanın geri kazanılabilir tutarının 1.600.000 TL olduğunu söylemek mümkündür. Varlığın maliyetinin bu tutarı aşmaması gerekmektedir. Faiz giderleri dahil toplam maliyet 1.700.000 TL olduğu ve bu tutarın geri kazanılabilir değeri aştığı anlaşıldığı için, işletmenin varlığın kayıtlı değerini en azından 1.600.000 TL’ye düşürmesi ve aradaki farkı yok etmesi gerekmektedir.

¹²⁰ Türkiye Muhasebe Standartları-23, Paragraf 16.

¹²¹ Gamze Akça Kaya, s.66.

¹²² Süleyman Yükçü, **Türkiye Muhasebe Standartları Seçilmiş Uygulama Önerileri - Bildiriler**, TDV Yayın Matbaacılık, Ankara, 2013, S.317.

Örnekten de anlaşılacağı üzere, varlığın net satış fiyatı ve kullanım değerinden yüksek olanı, varlığın geri kazanılabilir tutarını oluşturmaktadır. Geri kazanılabilir tutar toplam maliyeti aşarsa, bu tutar ya azaltılmalı ya da kayıtlardan silinmelidir.

2.2.6. Borçlanma Maliyetleri Bakımından TMS ve VUK Arasındaki Uygulama Farklarının Karşılaştırılması

Borçlanma maliyetlerinin dönem gideri olarak veya bazı gerekli şartların sağlanması sonucu aktifleştirilmesi durumunda, TMS-23 ve VUK hükümleri arasında bazı benzerlik ve farklılıklar bulunmaktadır. Bu benzerlik ve farklılıklar, aşağıdaki tablolarda borçlanma maliyetlerinin ortaya çıkış şekilleri baz alınarak maddi duran varlık ve stoklar açısından karşılaştırılmıştır.

Tablo 1: Duran Varlıklara İlişkin Borçlanma Maliyetleri Unsurlarının Karşılaştırılması

KONU	TMS UYGULAMALARI		TÜRK VERGİ MEVZUATI UYGULAMALARI	
	Varlığın Durumu		Varlığın Durumu	
	Varlık Kullanıma Hazır Hale Gelmeye Kadar	Varlık Kullanıma Hazır Hale Geldikten Sonra	Varlığın İktisap Edildiği Dönem Sonuna Kadar	Varlığın İktisap Edildiği Dönemden Sonra
FAİZ GIDERLERİ	Özellikli varlık ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir.	Dönem gideri olarak kaydedilir.	Maliyete eklenir.	Maliyete eklenir veya dönem gideri olarak kaydedilir.
VADE FARKLARI	Özellikli varlık ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir.	Dönem gideri olarak kaydedilir.	Maliyete eklenir.	Maliyete eklenir veya dönem gideri olarak kaydedilir.
KUR FARKLARI	Özellikli varlık ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir.	Dönem gideri olarak kaydedilir.	Maliyete eklenir.	Maliyete eklenir veya dönem gideri olarak kaydedilir.
KOMİSYON GIDERLERİ	Özellikli varlık ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir.	Dönem gideri olarak kaydedilir.	Maliyete eklenir.	Maliyete eklenir veya dönem gideri olarak kaydedilir.

Kaynak: Muharrem Karataş, s.136.

Tabloda belirtildiği üzere, VUK’a göre duran varlıkların satın alındıkları yıla ilişkin gerçekleşen borçlanma maliyetleri unsurları aktifleştirilirken, bu yıldan sonraki yıllarda aktifleştirme ya da dönem gideri yazılma tercihi işletmelerin kararına bırakılmıştır.

TMS-23 Standardı’na göre ise, özellikli varlık kapsamında olduğu kabul edilip aktifleştirilmesine karar verilen borçlanma maliyetlerinin bütün özellikli varlıklara uygulanması, aktifleştirmenin sona ermesi şartları sağlanıncaya kadar da giderleştirilmemesi gerekmektedir.

Tablo 2: Stoklara İlişkin Borçlanma Maliyetleri Unsurlarının Karşılaştırılması

KONU	TMS UYGULAMALARI		TÜRK VERGİ MEVZUATI UYGULAMALARI	
	Stokun Durumu		Stokun Durumu	
	Stok Kullanıma Hazır Hale Gelinceye Kadar	Stok Kullanıma Hazır Hale Geldikten Sonra	Varlık Aktife Alınıncaya Kadar	Varlık Aktife Alındıktan Sonra
FAİZ GİDERLERİ	Özellikli varlık ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir	Dönem gideri olarak kaydedilir.	Maliyete eklenir.	Maliyete eklenir veya dönem gideri olarak kaydedilir.
VADE FARKLARI	Özellikli varlık ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir	Dönem gideri olarak kaydedilir.	Maliyete eklenir.	Maliyete eklenir veya dönem gideri olarak kaydedilir.
KUR FARKLARI	Özellikli varlık ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir	Dönem gideri olarak kaydedilir.	Maliyete eklenir.	Maliyete eklenir veya dönem gideri olarak kaydedilir.
KOMİSYON GİDERLERİ	Özellikli varlık ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir	Dönem gideri olarak kaydedilir.	Maliyete eklenir.	Maliyete eklenir veya dönem gideri olarak kaydedilir.

Kaynak: Muharrem Karataş, s.136.

Tabloda da belirtildiği üzere, VUK’a göre stok elde edilmesine ilişkin faiz giderleri, vade farkları, kur farkları ve komisyon giderleri bir diğer deyişle borçlanma maliyetleri unsurları söz konusu stoklar aktife alınana kadar maliyete ilave edilmekte, stokların aktife alınmasının ardından da maliyete ilave edilebilmekte ya da dönem gideri olarak giderleştirilebilmektedir.

TMS-23 Standardı’na göre ise, söz konusu bu borçlanma maliyeti unsurları stoklar kullanıma hazır hale gelene kadar maliyete eklenmekte ya da dönem gideri olarak kaydedilmektedir. Stokların hazır hale gelmesinin ardından da dönem gideri olarak kaydedilmektedir.

Aşağıdaki tabloda ise TMS-23 ve VUK hükümlerine göre yatırım amaçlı gayrimenkuller ve maddi olmayan duran varlıklara ilişkin borçlanma maliyetlerinin karşılaştırılmasına yer verilmektedir.

Tablo 3: Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller ile Maddi Olmayan Duran Varlıklara İlişkin Borçlanma Maliyetlerinin Karşılaştırılması

	TMS-23 STANDARDI		VUK	
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	Varlık Kullanıma Hazır Hale Gelinceye Kadar	Varlık Kullanıma Hazır Hale Geldikten Sonra	Varlığın İktisap Edildiği Dönem Sonuna Kadar	Varlığın İktisap Edildiği Dönemden Sonra
	Özellikli varlık ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir.	Dönem gideri olarak kaydedilir.	Maliyete eklenir.	Maliyete eklenir ya da dönem gideri olarak kaydedilir.
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	Varlık Kullanıma Hazır Hale Gelinceye Kadar	Varlık Kullanıma Hazır Hale Geldikten Sonra	Varlığın İktisap Edildiği Dönem Sonuna Kadar	Varlığın İktisap Edildiği Dönemden Sonra
	Özellikli varlık ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir.	Dönem gideri olarak kaydedilir.	Maliyete eklenir.	Maliyete eklenir ya da dönem gideri olarak kaydedilir.

Kaynak: Zeki Doğan ve Ayşe Gül Köksal, s.82.

Tablo 3'ten de görüldüğü üzere, TMS-23 Standardı'na göre özellikli varlık niteliğindeki yatırım amaçlı gayrimenkuller ve maddi olmayan duran varlıklara ilişkin borçlanma maliyetleri, varlıklar kullanıma hazır hale gelene kadar varlığın maliyetine eklenmektedir. Söz konusu varlıkların kullanıma hazır hale gelmesinin ardından da, dönem gideri olarak kaydedilmektedir. Ancak, bu varlıklar özellikli varlık değilse, elde edildikleri dönemde ve sonrasındaki dönemlerde oluşan borçlanma maliyetleri dönem gideri olarak giderleştirilmektedir.

2.3. BOBİ FRS VE GENEL ÖZELLİKLERİ

Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS), 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren bağımsız denetimden geçmesi zorunlu olan, fakat Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS)'nı uygulamayan şirketlerin mali tabloları için geçerli olacak şekilde yürürlüğe konmuş bir standarttır. Kamu Gözetimi Kurumu (KGK) tarafından yayınlanan BOBİ FRS, 1 Ocak 2018'den beri bahsi geçen bu şirketler tarafından uygulanmaktadır.¹²³

BOBİ FRS'ye yönelik çalışmalar ilk olarak 2014 yılında başlamış, bağımsız denetime tabi olacak şirket kriterlerinin Bakanlar Kurulu ile düzenlenmesi gerekliliği getirilmiştir. Bu düzenlemeler neticesinde, yine aynı yıl içerisinde KGK tarafından TFRS uygulama kapsamı, bağımsız denetim alanından ayrılmış, Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluşlar (KAYİK) ile sınırlı tutulmuştur. Bu çalışmalar 2017 yılında son hali şekil alıncaya kadar Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi (YFRS) olarak anılmıştır. 29.07.2017 tarihinde ise 30138 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan tebliğ ile BOBİ FRS yürürlüğe konmuştur.¹²⁴

TMS/TFRS'lerle kıyaslandığında, BOBİ FRS'nin bu standartlarla uyumlu, daha sade ve anlaşılır bir dille hazırlanmış olduğu görülmektedir. BOBİ FRS, KAYİK dışında kalan bağımsız denetime tabi olan bütün işletmeler için bağımsız denetim

¹²³Ümit Gücenme Gençoğlu, Temel Konularda BOBİ FRS ve TMS/TFRS Karşılaştırması, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı:76, 2017, s.2.

¹²⁴Başak Ataman ve Hakan Cavlak, "Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) ile Tam Set Türkiye Muhasebe ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının (TMS/TFRS) Karşılaştırılması", **Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:2, Sayı:3, 2017. s.154.

açısından kıstas oluşturmakta, aynı zamanda bağımsız denetimde çifte standart uygulanma riskini ortadan kaldırmaktadır.¹²⁵

Görüldüğü üzere, TFRS'ye göre nispeten daha anlaşılır olan BOBİ FRS, KAYİK dışında kalan bağımsız denetime tabi tüm şirketler tarafından uygulanmaktadır. BOBİ FRS'nin bahsi geçen şirketler için ölçüt olması önemli bir gelişmedir.

Aşağıdaki tabloda BOBİ FRS'ye yönelik genel bilgilere yer verilmiştir:

Tablo 4: “BOBİ FRS Hakkında Genel Bilgiler

<i>BOBİ FRS (Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı)</i>	
<i>Düzenleyici</i>	<i>KGK (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu)</i>
<i>Yayınlanma Tarihi ve Yeri</i>	<i>29.07.2017 tarihli ve 30138 sayılı Mükerrer Resmi Gazete, BOBİ FRS Hakkında Tebliğ (Sıra No:56)</i>
<i>Uygulanma Tarihi</i>	<i>01.01.2018 tarihi ve sonrasında başlayan hesap dönemleri</i>
<i>Uygulayacak Olan İşletmeler</i>	<i>Bağımsız denetime tabi olup <u>TFRS</u>'yi uygulamayan işletmeler</i>
<i>Kapsamı</i>	<i>Münferit ve Konsolide Finansal Tablolar</i>
<i>İçeriği</i>	<i>27 Bölüm ve 9 Ek”</i>

Kaynak: Başak Ataman ve Hakan Cavlak, s.155.

BOBİ FRS'nin genel olarak özellikleri aşağıda yer almaktadır.¹²⁶

- Şirketlerin karşılaşabileceği muhasebe işlemleri ile ilgili muhasebe ilkeleri tanımlandığı için, mali tabloların oluşturulmasına yönelik başka herhangi bir standart setine gerek kalmamıştır.
- Gerek uluslararası finansal raporlama ve muhasebe uygulamaları ile gerekse AB düzenlemeleri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

¹²⁵ Ü.Gücenme Gençoğlu. s:2.

¹²⁶ Hacı Arif Tunçez, “Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) ile Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) Arasındaki Temel Farklılıklar”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:11, Sayı:61, 2018,. s.1020.

- Finansal raporlama çerçevesi için gerekli olan bütün özellikleri taşımaktadır.
- Ekinde kullanıcılar için açıklayıcı olması adına tek ve konsolide mali tablo örnekleri ve terimler sözlüğü yer almaktadır.
- AB Muhasebe Direktifi'ndeki "önce küçükleri düşün" yaklaşımı ile uyumlu ve aynı doğrultudadır.
- İçinde yer alan bilgi ve açıklamalar anlaşılır ve sade bir dille yazılmıştır.

2.3.1. BOBİ FRS'nin Amacı

BOBİ FRS'nin amacı, genel olarak mali tabloların finansal bilgi ihtiyacını karşılayacak, karşılaştırılabilmesi mümkün ve gerçeğe uygun olacak şekilde hazırlanmasını sağlamak olarak özetlenebilmektedir.¹²⁷

Yukarıda yer alan açıklamadan da anlaşılacağı üzere, BOBİ FRS'nin temel amacı finansal tabloların ihtiyaca yönelik ve gerçeği en doğru yansıtacak şekilde oluşturulmasını sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda BOBİ FRS, gereksiz detaylardan kaçınılmış, olabildiğince sade bir dille yalnızca alakalı konularda açıklamalara yer verilmiştir.

2.3.2. BOBİ FRS'yi Uygulayan İşletmeler

Bağımsız denetime tabi olan ve büyük işletme kriterlerinden arka arkaya gelen iki dönemde en az ikisini taşıyan şirketler, büyük ölçekli işletme olarak kabul edilmektedir. BOBİ FRS'de belirtilen büyük işletme kriterleri aşağıdaki gibidir¹²⁸:

- Aktif toplamı: 75.000.000 TL ve üstü
- Yıllık net satış hasılatı: 150.000.000 TL ve üstü
- Ortalama çalışan sayısı: 250 kişi ve üstü.

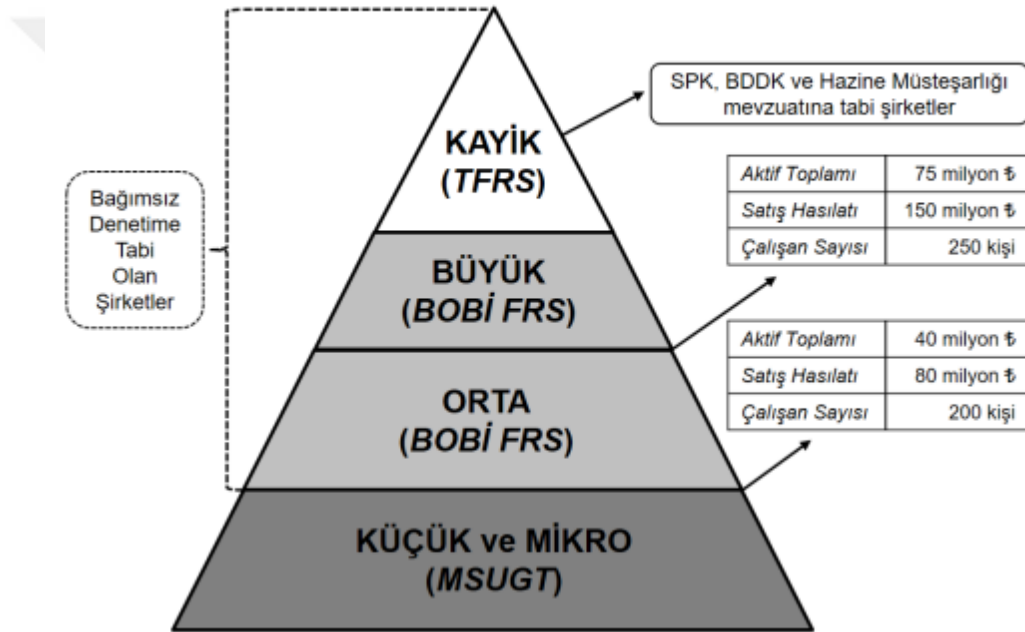
¹²⁷ Başak Ataman ve Hakan Cavlak, s.156.

¹²⁸ Hacı Arif Tunçez, s.1020.

Yukarıda belirtilen büyük işletme kriterlerinin altında kalan, fakat bağımsız denetime tabi olan şirketler ise orta boy işletme olarak dikkate alınmaktadır. Görüldüğü gibi, bir işletmenin büyük veya orta boy olup olmadığını belirlenmesi, işletmenin aktif büyüklüğü, yıllık net satış hasılatı ve ortalama kişi sayısı göz önünde bulundurularak belirlenmektedir.

Aşağıda yer alan şekilde, BOBİ FRS ve tam set TMS / TFRS'yi uygulayacak olan işletmeler gösterilmektedir:

Şekil 2: BOBİ FRS – Tam Set TMS / TFRS Kapsamı

Kaynak: Aysun Aktaş Mozeikçi ve Kevser Tüter Şahinoğlu. BOBİ FRS'nin Getirdiği Değişikliklerin Uygulayıcılar Tarafından Algılanma Düzeyi:Kırklareli İlinde Bir Araştırma, **Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:7, Sayı:2, 2018, s.41.

Yukarıdaki şekilde yer alan bilgi ve açıklamalardan yola çıkarak, Tam Set TMS / TFRS'lerin KAYİK'ler tarafından, BOBİ FRS'nin ise bağımsız denetime tabi ancak TMS / TFRS uygulama zorunluluğu olmayan büyük ve orta boy işletmeler tarafından uygulanacağını söylemek mümkündür.

2.3.3. Borçlanma Maliyetlerinin BOBİ FRS Bölüm 17 Kapsamında Değerlendirilmesi

BOBİ FRS'nin 17. bölümünde borçlanma maliyetlerinin kayıtlara alınmasına ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Bu bölümde borçlanma maliyetleri borçlanmayla ilgili olarak katlanılan faiz ve diğer maliyetler olarak tanımlanıp, örnek olarak etkin faiz yöntemi dikkate alınarak hesaplanan faiz gideri, finansal kiralamalara dair finansman gideri ve yabancı parayla borçlanıldığı durumlarda faiz maliyetlerine ilişkin düzeltme olarak göz önünde bulundurulanan kur farkı gösterilmiştir.¹²⁹

KGK tarafından yayınlanan BOBİ FRS'nin 17. bölümünde borçlanma maliyetlerinin kayda alınması konusu şu şekilde belirtilmiştir:

“Üretilmesi, inşası ya da oluşturulması normal şartlar altında bir yıldan daha uzun süren stokların, maddi duran varlıkların, yatırım amaçlı gayrimenkullerin ve maddi olmayan duran varlıkların elde edilmesiyle doğrudan ilişkili olan borçlanma maliyetleri (örneğin bu varlıklar için kullanılan krediler nedeniyle katlanılan kur farkları dâhil finansman giderleri), söz konusu varlığın satışa veya kullanıma hazır hale getirildiği tarihe kadar, varlığın maliyetine dâhil edilir. Diğer tüm borçlanma maliyetleri ise oluştukları dönemde Kâr veya Zarar Tablosunun ilgili kaleminde kâr veya zarara yansıtılır.”¹³⁰

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, satılmaya hazır hale dönüştürülmesi, üretilmesi, kullanılmaya hazır hale getirilmesi mecburen çok zaman alan varlıkların kullanılmaya ve satılmaya hazır duruma getirilmesine kadarki sürede ortaya çıkan borçlanma maliyetleri, varlığın maliyetine dahil edilmekte ve bu doğrultuda aktifleştirilmektedir.

¹²⁹ BOBİ FRS, Bölüm 17.

¹³⁰ BOBİ FRS, Bölüm 17.

2.3.4. TMS-23 ve BOBİ FRS Bölüm 17'nin Karşılaştırılması

BOBİ FRS'nin 17. Bölümünde yer alan borçlanma maliyetleri hükümleri ile TMS-23 standardı hükümleri karşılaştırıldığında, arada bazı benzerlik ve farklılıkların olduğu görülmektedir. Öncelikle, BOBİ FRS Bölüm 17'nin borçlanma maliyetleri unsurları olan faiz, vade ve kur farkı açısından TMS-23 standardı ile uyumlu olduğu gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, TMS-23 standardında “özellikli varlık” kavramı görülürken, BOBİ FRS’de bu tanıma rastlanmamaktadır. Bunun yerine *“üretilmesi, inşası ya da oluşturulması normal şartlar altında bir yıldan daha uzun süren varlıklar”* ifadesi yer almaktadır.¹³¹

Görüldüğü üzere, BOBİ FRS 17. Bölüm ve TMS-23 standardı hükümlerinin genel olarak benzer doğrultuda olduğu söylenebilmektedir. Bununla birlikte, BOBİ FRS’de özellikli varlık tanımı yerine inşası, normal şartlarda bir yıldan uzun süren varlık tanımı yer almamaktadır. Tanımın bu kadar detaylı ve anlaşılır olması, hangi varlıkların özellikli olduğunu ve bu varlığın elde edilmesiyle direkt ilgili olan borçlanma maliyetlerinin varlığın maliyetine ekleneceğine dair tereddüt bulunmadığını göstermektedir.

Aşağıdaki tabloda TMS-23 ve BOBİ FRS hükümlerine göre borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirme esasları yer almaktadır.

¹³¹ Başak Ataman ve Hakan Cavlak, s.157.

Tablo 5: Borçlanma Maliyetlerinin TMS-23 ve BOBİ FRS Hükümlerine Muhasebeleştirme Esasları

Varlıklar	TMS 23		BOBİ FRS	
Stoklar	Stok Kullanıma Hazır Hale Gelinceye Kadar	Stok Kullanıma Hazır Hale Geldikten Sonra	Stok Kullanıma Hazır Hale Gelinceye Kadar	Stok Kullanıma Hazır Hale Geldikten Sonra
	Özellikli varlık ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir.	Dönem gideri olarak kaydedilir.	Özellikli varlık ise veya kullanılan kredinin vadesi bir yılın altında ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir.	Özellikli varlık değil, ya da kullanılan kredinin vadesi bir yılın üstünde ise dönem gideri olarak kaydedilir.
Maddi Duran Varlıklar	Varlık Kullanıma Hazır Hale Gelinceye Kadar	Varlık Kullanıma Hazır Hale Geldikten Sonra	Varlık Kullanıma Hazır Hale Gelinceye Kadar	Varlık Kullanıma Hazır Hale Geldikten Sonra
	Özellikli varlık ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir.	Dönem gideri olarak kaydedilir.	Özellikli varlık ise veya kullanılan kredinin vadesi bir yılın altında ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir.	Özellikli varlık değil, ya da kullanılan kredinin vadesi bir yılın üstünde ise dönem gideri olarak kaydedilir.
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	Varlık Kullanıma Hazır Hale Gelinceye Kadar	Varlık Kullanıma Hazır Hale Geldikten Sonra	Varlık Kullanıma Hazır Hale Gelinceye Kadar	Varlık Kullanıma Hazır Hale Geldikten Sonra
	Özellikli varlık ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir.	Dönem gideri olarak kaydedilir.	Özellikli varlık ise veya kullanılan kredinin vadesi bir yılın altında ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir.	Özellikli varlık değil, ya da kullanılan kredinin vadesi bir yılın üstünde ise dönem gideri olarak kaydedilir.
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	Varlık Kullanıma Hazır Hale Gelinceye Kadar	Varlık Kullanıma Hazır Hale Geldikten Sonra	Varlık Kullanıma Hazır Hale Gelinceye Kadar	Varlık Kullanıma Hazır Hale Geldikten Sonra
	Özellikli varlık ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir.	Dönem gideri olarak kaydedilir.	Özellikli varlık ise veya kullanılan kredinin vadesi bir yılın altında ise varlığın maliyetine eklenir. Değil ise dönem gideri olarak kaydedilir.	Özellikli varlık değil, ya da kullanılan kredinin vadesi bir yılın üstünde ise dönem gideri olarak kaydedilir.

Kaynak: Muharrem Karataş, s.136.

Tablo 5’te de belirtildiği üzere, TMS 23’e göre daha önce de açıklandığı gibi özellikli varlık olarak kabul edilen stoklar, yatırım amaçlı gayrimenkuller, maddi duran varlıklar ve maddi olmayan duran varlıklara dair borçlanma maliyetleri varlık kullanıma hazır hale gelinceye kadar maliyete eklenmekte, varlık kullanıma hazır hale geldikten sonra da dönem gideri olarak giderleştirilmektedir. Özellikli varlık niteliğinde olmadığı görülürse de, varlığın elde edildiği dönem ve sonraki dönemde ortaya çıkan borçlanma maliyetleri dönem gideri olarak giderleştirilmektedir. BOBİ FRS’ye göre ise kullanılan kredinin vadesi 1 yıldan daha düşükse, söz konusu varlığa dair borçlanma maliyetleri varlığın maliyetine eklenecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EGE BÖLGESİ'NDE FAALİYET GÖSTEREN BİR İŞLETME ÜZERİNDEN BORÇLANMA MALİYETLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA

3.1. TÜRKİYE'DE TÜTÜN SEKTÖRÜ

Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rağbet gören en önemli tarım ürünlerinden birisi de tütündür. Oryantal cinsi tütünle yabancı piyasalarda yüksek talep gören Türkiye'de yetiştirilen tütünler “Türk Tütünü” olarak anılmaya başlanmıştır. Tütün ve tütün mamullerinin, toplam tahsil edilen vergilerdeki payının yüksekliği, ihracatta katma değer olarak diğer birçok tarım ürününe nazaran üstünlüğü ve büyük sayıdaki üretici ve tüketici kitlesini ilgilendiriyor olması nedeni ile geçmişten bu yana üretimi, alım ve satımı, özel kanunlarla düzenlenmiştir.¹³²

Cumhuriyetin ilk yıllarında, Osmanlı İmparatorluğunun çöküş döneminde Düyunu Umumiye İdaresi ile kurulan Reji şirketine son verilmiş ve tütün üretiminin gözetimi, gereken izinlerin verilmesi gibi her türlü düzenleme İhissarlar İdaresinin kontrol ve yetkisine bırakılmıştır. Bu amaca hizmet etmek üzere 1924, 1930 ve 1938 yıllarında yasal ve kurumsal düzenlemeler gerçekleştirilmiş, Tütün ve Tütün Tekeli Kanunu 1969 yılında yürürlüğe girmiş ve 2002 yılına kadar yürürlükte kalmıştır. Türkiye'de tütün sektöründe en önemli düzenleme 09/01/2002 tarih ve 24635 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 4733 Sayılı Tütün Yasası olmuştur. Adı geçen yasa, “1177 sayılı Tütün ve Tütün Tekeli Kanunu” nun yerine tütün ve tütün mamulleri sektörünü düzenlemek ve denetlemek üzere 2002 yılında yürürlüğe girmiştir. 4733 Sayılı Tütün Yasası ile, Destekleme alımlarına son verilmiş, Sözleşmeli üretim modeli ile tütün üretimi başlamış, Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Üst Kurulu (TAPDK) kurulmuş, akabindeki yıllarda TEKEL Genel

¹³² Tütün Eksperleri Derneği, “2018 Tütün Raporu”,
http://tutunekper.org.tr/files/sidebar/Tutun_Raporu_2018.pdf s.2. (29.06.2019)

Müdürlüğü tasfiye edilmiştir. Bu değişikliklerle birlikte üretim miktarında ve üretici sayısında önemli düşüşler yaşanmıştır.¹³³

TAPDK ise kuruluşundan 15 yıl sonra 24.12.2017 tarihinde 696 sayılı KHK ile kapatılmış ve görev ve yetkileri Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığı kurularak, Tarım ve Orman Bakanlığına devredilmiştir.

3.2. TÜRKİYE’DE TÜTÜN ÜRETİMİ

Türkiye, uzun yıllardan beri oryantal tip tütün üretiminde ilerlemeler kaydetmekte, son zamanlarda meydana gelen duraklamalar ve azalışlar olsa dahi dünya oryantal tütün pazarında lider ülke olarak yerini korumaktadır. Aşağıda yer alan tabloda, Türkiye dahil oryantal tütün üreten ülkeler, üretim miktarları ile birlikte gösterilmiştir:

Tablo 6: Oryantal Tütün Üreticisi Ülkeler ve Üretilen Tütün Miktarları

Ülke	Oryantal Tütün Üretimi (Kg)	Oryantal Tütün Üretimi (%)
Türkiye	60.000.000	32,3
BDT	30.000.000	16
Yunanistan	22.000.000	11,8
Makedonya	21.000.000	11,3
Çin	18.500.000	10
Bulgaristan	9.000.000	4,9
Lübnan	5.000.000	2,7
Arnavutluk	3.000.000	1,6
Diğer	17.000.000	9,4
Toplam	185.500.000	100

Kaynak: 2018 Tütün Raporu.

Tablodan da anlaşılacağı üzere, Türkiye sektörde oryantal tütün üretimi açısından lider konumunda olup, ilk sırada yerini almaktadır.

“Üreticiler ve firmalar arasında ürünün ekimi, dikimi veya çiftçinin belirli bir ekiliş alanı ve üretimi gerçekleştirme sorumluluğu yüklemesine karşın, firmaların da

¹³³ Tütün Eksperleri Derneği, “2018 Tütün Raporu”, http://tutunekspers.org.tr/files/sidebar/Tutun_Raporu_2018.pdf s.2. (29.06.2019)

elde edilecek ürünü belirli koşullarda almayı garanti ettiği anlaşmaya dayalı üretim ve pazarlama modeli olarak tanımlanabilen üretime sözleşmeli üretim denir.”¹³⁴

Türkiye’de sözleşmeli üretim modeli ile tütün üretimi faaliyetleri sürdürülmektedir. Tütün Eksperleri Derneği tarafından yayınlanan 2018 Tütün Raporu’na göre açıklanan bilgiler aşağıdaki gibidir:¹³⁵

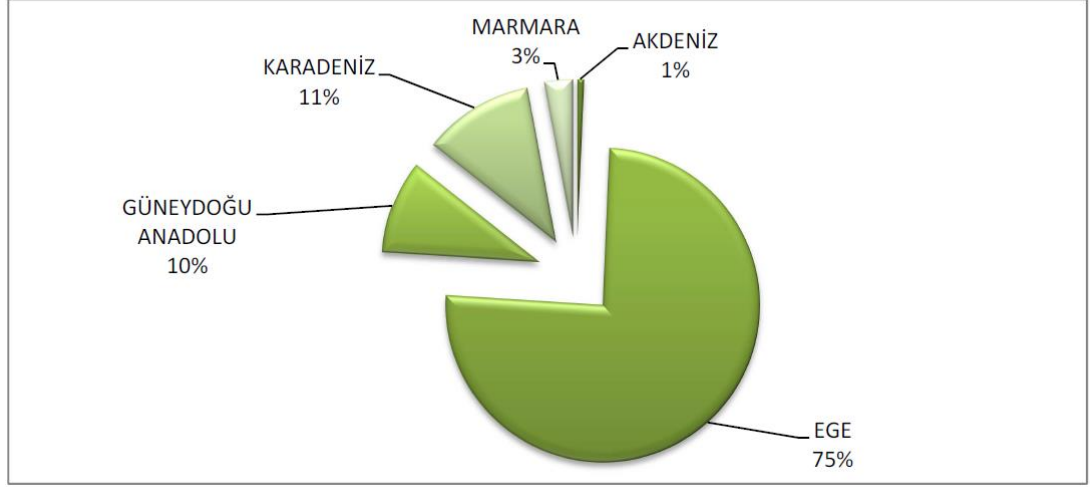
- Türkiye’nin dünya oryantal tütün pazarındaki payı yaklaşık %32’dir.
- 2018 senesinde yukarıda tanımına yer verilen sözleşmeli üretim yapan üretici sayısı 56.000 civarındadır.
- Bu üreticiler, 943.000 dekarlık alanda ülke çapında 82.500.000 milyon kilo tütün üretimi gerçekleştirmiştir.
- Bunun yanı sıra, sözleşmesiz olarak üretimi gerçekleştirilen ve kayıtlara geçen 11.000.000 kilogram tütün bulunmaktadır.
- Böylece ülke çapında toplam tütün rekoltesi 93.500.000 kilogram olarak gerçekleşmiştir.

2018 senesinde sözleşmeli yaprak tütün üretimi açısından Türkiye’nin bölgeleri incelendiğinde, en çok üretimin %75 pay ile Ege Bölgesi’nde yapıldığı görülmektedir. Bunu %10 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi izlemektedir. En az üretim yapan bölge ise %1 pay ile Akdeniz Bölgesi olmuştur. Sözleşmesiz tütün üretimi açısından bakıldığında ise, bu sefer %59 pay ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin en çok üretim yapılan bölge olduğu görülmektedir. Bunu %32 pay ile Doğu Anadolu Bölgesi izlemiştir. Akdeniz Bölgesi ise, %9 pay ile yine en düşük üretim yapılan bölge olmuştur. Bu bilgileri, aşağıdaki şekillerde de görmek mümkündür:

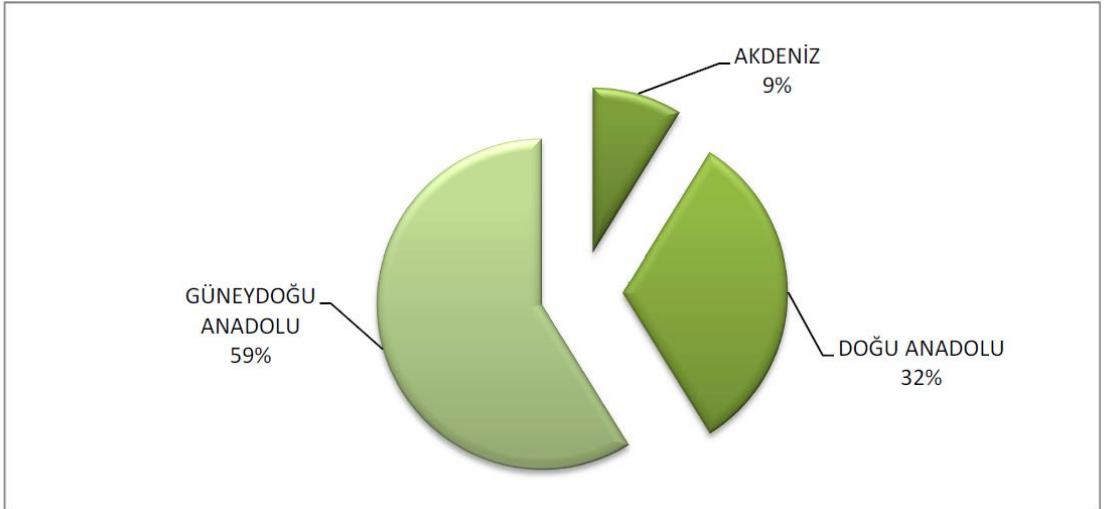
¹³⁴ Hekimoğlu, Burhan ve Mustafa Altındağ, **Tarımda Sözleşmeli Üretim Modeli ve Samsun İli Yaklaşımı**, T.C. Samsun Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Samsun, 2012, s.2.

¹³⁵ Tütün Eksperleri Derneği, “2018 Tütün Raporu”, http://tutunekper.org.tr/files/sidebar/Tutun_Raporu_2018.pdf s.2. (29.06.2019)

Şekil 3: 2018-Sözleşmeli Yaprak Tütün Üretiminde Türkiye'nin Bölge Payları

Şekil 4: 2018-Sözleşmeli Yaprak Tütün Üretiminde Türkiye'nin Bölge Payları

Aşağıdaki tablo ise, 2011-2018 yılları arasında yurtiçi ortalama üretici tütün satış fiyatlarını göstermektedir:

Tablo 7: Yıl Bazında Yurtiçi Ortalama Üretici Tütün Satış Fiyatları

Alım Yılı	Ortalama Alım Fiyatı (TL/KG)
2018	16,56
2017	16,69
2016	13,80
2015	12,25
2014	11,18
2013	11,83
2012	9,83
2011	7,04

Kaynak: 2018 Tütün Raporu

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere, 2011 yılında tütün satış birim fiyatı 7,04 TL olan tütün kilogramı, 2018 yılında 16,56 TL'ye yükselmiştir. Ancak fiyat artışına rağmen, ekim alanları ve buna bağlı olarak sektör günden güne daralmaktadır.

3.3. UYGULAMANIN AMACI

Çalışmanın ilk iki bölümünde borçlanma maliyetlerine ilişkin TMS-23 standardı ve VUK hükümleri hakkında bilgiler verilmiş, uygulama farkları karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise önceki bölümlerde teorik olarak VUK ve TMS-23 açısından değerlendirilen borçlanma maliyetlerinin örnek bir uygulama ve buna dair muhasebe kayıtları ile tespit edilen farklarla daha iyi anlaşılması hedeflenmiştir.

3.4. UYGULAMANIN KAPSAMI

Araştırmamızda, borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilme işlemlerinin daha iyi anlaşılabilmesini sağlamak amacıyla, tek bir işletmenin yabancı kaynak kullanımı yoluyla maddi duran varlık edinimi üzerine bir çalışma yapılması uygun görülmüştür.

3.5. UYGULAMA YAPILAN İŞLETME HAKKINDA BİLGİ VE ORGANİZASYON YAPISI

Borçlanma maliyetlerine ilişkin uygulama örneği yapılacak olan firma İzmir’de yerleşik anonim şirket tüzel kişiliğine haiz kurumlar vergisi mükellefidir. Merkezi İsviçre’de bulunan grup firmasının Türkiye’deki üretim yerlerinden biri olan şirket 1995 yılında kurulmuş olup %100 yabancı sermayeli bir şirkettir. Grubun Türkiye’nin yanı sıra Yunanistan ve Romanya’da üretim yapan fabrikaları bulunmaktadır. Türkiye’de yer alan ve inceleme konusu yapılan bu şirketin esas faaliyet konusu yaprak tütün işleme ve ticaretidir. Her yıl yaklaşık 10-15 milyon kg arası tütün işlenmekte ve büyük bir bölümü ihracat olmak üzere dünyanın birçok yerindeki ve Türkiye’deki sigara fabrikalarına satılmaktadır.

Şirket faaliyet konusu yaprak tütünleri Türkiye çapında yaklaşık 15-20 bin arası ekiciden satın almaktadır. Yaprak tütünlerin üretim başlangıcı genelde her yıl Şubat ayı itibarıyla tütün tohumları fidelendirme ile başlayıp dikim, çapalama, kırım, iplere dizerek kurutma faaliyetleri ile devam etmekte ve Aralık ve Mart aylarında kolilenerek fabrikaya sevk işlemi ile birlikte sona ermektedir.

Yaprak tütünlerin fabrikaya gelişinin ardından öncelikle çeşitli özelliklerine göre (alım bölgesi, ebat vb.) harman işlemine tabi tutularak üretime hazır olacak şekilde depolanmaktadır. Daha sonra müşteri istekleri doğrultusunda hazırlanan üretim planına uygun olarak üretim işlemi başlamaktadır.

Üretim işlemi emek-yoğun üretim tipine göre yapılmakta ve yılın yaklaşık 6 ayı süren üretim sezonunda mevsimlik işçiler çalışmaktadır.

Üretim sırasında yaprak tütünler çeşitli aşamalardan geçirilip (yaprakları kalite ve büyüklüklerine göre ayırma, toz ve kırıkların ayrıştırılması yabancı maddelerden temizleme, nemlendirme, ambalajlama vb.) yurtiçi ve yurtdışı sigara firmalarına satılmaktadır.

3.6. İŞLETMENİN MADDİ DURAN VARLIK ALIMINA İLİŞKİN BORÇLANMA MALİYETLERİNİN TMS-23 VE VUK AÇISINDAN İNCELENMESİ VE BUNA İLİŞKİN MUHASEBE KAYITLARI

Firma mevcut tütün işleme kapasitesini genişletme kararının bir parçası olan yeni bir enerji üretim tesisi inşasına başlamıştır. Söz konusu tesis ile üretimde gerekli olan hava ısıtma sistemi elde edilen buhar enerjisi ile sağlanacaktır. Yapılan teklif görüşmeleri sonucunda en uygun teklifi veren İsviçre merkezli ABC SA ile 01.05.2016 tarihinde anlaşma sağlanmıştır. Yapılan anlaşmaya göre söz konusu enerji üretim tesisinin teslim tarihi anlaşma tarihinden itibaren 28. ayın sonunda (31.08.2018) olacaktır. Enerji üretim tesisinin bedeli 1.000.000 Euro olup bedelin % 30'u (31.07.2017 tarihinde teslimi yapılacak dış üniteye ilişkin olup) anlaşma tarihini takip eden birinci ayın sonunda (30.06.2016) geri kalanı ise diğer aksam ve parçaların teslim edileceği tarihte (15.06.2018) olacaktır.

Şirket tamamı söz konusu üretim tesisinin finansmanında kullanılmak üzere 30.06.2016 tarihinde aşağıdaki tutar ve şartlarla kredi kullanmış ve aynı gün sözleşme gereği ilk teslim edilecek parçaların bedeli olan 300.000 Euro'yu satıcı firma banka hesabına transfer etmiştir.

Kredi Tutarı	: 1.000.000 Euro (1 EUR = 3,3446 TRY)
Kredi faiz oranı	: % 4 (sabit faiz)
Faiz ödemesi	: Yılda bir (anapara vade sonunda)
Kredi vadesi	: 36 ay (30.06.2019)
Kredi kullanım tarihinde aynı özellikli	
TL kredilerin ortalama faiz oranı	: %18 (sabit faiz)

Enerji tesisinin üzerine kurulacağı alana özel beton zemin hazırlanmış ve bu işler için Yapı İnşaat Ltd. Şti. tarafından 15.09.2016 tarihinde toplam 100.000 TL + KDV (%18) fatura düzenlenmiştir.

25.03.2017 enerji tesisinin alt yapı çalışmaları kapsamında gerekli çelik kolonlar monte ettirilmiş ve Yapı İnşaat Ltd. Şti tarafından 300.000-TL + KDV (%18) fatura düzenlenmiştir.

Şirket **31.07.2017** tarihinde söz konusu tesise ait parçalardan dış iskelet kısmına ait olan ve bedeli önceden ödenmiş olan dış ünitenin (300.000 Euro) ithalatını(FOB) gerçekleştirmiştir (1 EUR = 4,1316 TRY) ve ilgili parçalar demonte olarak şirket içerisinde ilgili alana nakledilmiştir.

Şirketin anlaşmalı olduğu Gümrük müşavirliğinden gelen 01.08.2017 tarihli ithalat masrafların dökümü aşağıdaki gibidir:

Ardiye Ücreti	:	15.000-TL
Ordino	:	300-TL
Yolluk Masrafları (İzmir Gümrük Müd.)	:	250-TL
Damga Vergisi	:	78-TL
Katma Değer Vergisi	:	223.106-TL

Şirkete 02.08.2017 tarihinde Fransa –İzmir gemi nakliyesine ilişkin BBB Gemi Nakliyat A.Ş. tarafından 30.000-TL (KDV Kanunu md.14 uyarınca istisna şartlarını taşıdığı varsayılmıştır) ve enerji tesisine ait parçaların İzmir Gümrük Müdürlüğü’nden şirkete karayolu nakliyesi ve vinç ile yerleştirme karşılığı olarak ZZZ Taşmacılık Ltd. Şti. tarafından 10.000,00-TL + KDV fatura düzenlemiştir.

Makinenin şirkete ulaşınca kadar tüm riskleri kapsayan 30.07.2017 tarihli sigorta poliçesi SGT Sigorta Acenteliği A.Ş.’ye 15.000-TL’ye yaptırılmıştır.

Anlaşma gereği ABC SA şirketinde çalışan dört kişilik montaj ekibi İsviçre’den 15.08.2017 tarihinde şirkete gelmiştir. Montaj ekibince enerji tesisinin dış iskelet kısmının kurulumu gerçekleştirilmiş Montaj ekibinin makine montajı sırasında kullandığı madeni yağ, kimyasal malzeme vb giderler ve ekibin konaklama, ulaşım ve yeme-içme masrafları toplamı 10.000-TL + (KDV oranı % 18 varsayılmıştır) olup bunlara ilişkin fatura vb. belgeler 31.08.2017 tarihinde muhasebe kayıtlarına intikal ettirilmiştir.

Enerji Tesisinin motor elektronik aksam vb.kalan parçalarının ithalatı da(FOB) 15.06.2018 tarihinde gerçekleştirilmiştir (1 EUR = 5,4621 TRY) ve ilgili parçalar demonte olarak şirket içerisinde ilgili alana nakledilmiştir. (Bedel 700.000-Euro)

Buna ilişkin 16.06.2018 tarihli gümrük masraflarının dökümü aşağıdaki gibidir.

Ardiye Ücreti	:	25.000-TL
Ordino	:	400-TL
Yolluk Masrafları (İzmir Gümrük Müd.)	:	500-TL
Damga Vergisi	:	78-TL
Katma Değer Vergisi	:	688.224-TL

17.06.2018 tarihli gemi nakliye faturası 50.000-TL, liman şirket arası karayolu nakliye ile vinç çalışma bedeli faturası da 30.000-TL + KDV'dir. Yol boyunca olası riskler karşı ilgili parçalar 14.06.2018 tarihli poliçe ile 15.000-TL'ye sigorta ettirilmiştir.

Son kurulumu yapmak ve tesisi işler hale getirmek için İsviçre'den 01.07.2018 tarihinde gelen ekip tüm montajı ve testleri tamamlayıp tesisi çalışır halde sözleşme tarihinde belirtildiği üzere 31.08.2018 tarihinde şirket operasyon yetkililerinin kullanıma sunmuştur. Ekibin burda kaldığı süre boyunca şirketçe karşılanan masrafları 30.000-TL + KDV'dir. (31.08.2018)

Tesisle ilgili resmi kurumlardan (Çevre Bakanlığı, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Türkiye Makine Mühendisleri Odaları vb.) ilgili izinler alınarak toplam 8.000-TL harç ödenmiştir. (31.08.2018)

Enerji üretim tesisi tüm izinlerin alınmasından sonra **31.08.2018** tarihinde kullanıma başlanılarak aktifleştirilmiştir.

Şirketler muhasebe sistemlerinde Türkiye Muhasebe Standartlarına uygun olarak kayıtları genelde iki yöntemle takip etmektedirler. Birinci yöntem muhasebe ERP programlarında ilgili yıl için iki şirket yaratılıp bunlardan biri VUK mevzuatına

uygun diğ erinin ise TMS mevzuatına uygun kayıtları iç ermesi sağ lanmaktadır. İ ki mevzuat uyarınca aynı şekilde yapılması gereken kayıtlar iç in ERP programında seçim yapılmadı ğ ı takdirde kaydın aynı anda iki şirket defterlerine (TMS defter ve VUK defter olarak belirtilecektir) kaydedilmektedir (örneğ in bankadan cari hesaba ödeme yapılması vb). Sadece TMS mevzuatına göre (örn: çalışanlar iç in kıdem tazminatı karş ılık kaydı veya ertelenmiş vergi varlığı yükümlülüğ ü kaydı) yada VUK’ mevzuatına göre (ö rn: VUK tebliğ lerinde belirtilen amortisman oranlarına göre hesaplanmış amortisman kayıtları) kayıt atılması gerektiğ inde ise TMS şirk eti veya VUK şirk eti seç ilerek tek şirk ete kayıt atılması sağ lanmakta ve ilgili rapor döneminde doğ rudan ERP üzerinden mizan, gelir tablosu vb finansallar temin edilebilmektedir.

İ kinci yöntemde ise ERP üzerinde tek şirket yaratılmakta ve ilgili dönem boyunca VUK mevzuatına uygun kayıtlar atılmaktadır. TMS mevzuatına uygun kayıtlar ise dönem sonlarında dış ardan genelde MS Office programlarında (excel) düzeltme kayıtları şeklinde oluşturularak uygun raporlama verilerine ulaş ılmaktadır.

Uygulama ö rneğ i çalışmamızda şirketin birinci yöntemi takip ettiğ i varsayımıyla hareket edilecektir.

Yukarıdaki iş lemlerin muhasebeleştirilmesi sırasında yapılması gereken kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır. (Aksi belirtilmedikçe kayıtların aynı anda iki deftere “TMS ve VUK” atıldığ ı varsayılmıştır)

Kredi Kullanımı (30.06.2016)

1.000.000 Euro (1 EUR = 3,3446 TRY)

102- BANKALAR	/		3.344.600	
400 - BANKA KREDİLERİ	/			3.344.600

Bedelin % 30'unun avans olarak ödenmesi (30.06.2016):

300.000 Euro (1 EUR = 3,3446 TRY)

259- VERİLEN AVANSLAR	/	1.003.380	
102 – BANKALAR	/		1.003.380

Enerji Tesisi Kurulumuna İlişkin Alt Yapı Çalışmalarının Muhasebeleştirilmesi (15.09.2016):

258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	/	100.000	
191- İNDİRİLECEK KDV		18.000	
320 – SATICILAR (Yapı Ltd.)	/		118.000
320 – SATICILAR (Yapı Ltd.)	/	118.000	
102 – BANKALAR	/		118.000

31.12.2016 Kredi ve Verilen Avansın Kur Değerlemesi:

Doğrudan özellikli varlık edinimine ilişkin kredi kullanıldığı için TMS 23 Borçlanma Maliyetleri Standardı 6/e uyarınca kur farkları faiz maliyetleri ile düzeltme olarak dikkate alındıkları ölçüde aktifleştirilecektir.

Buna göre şirket eğer yabancı para biriminden değil de TL para birimiyle borçlansaydı düzeltmeye esas alınacak faiz maliyeti aşağıdaki gibi olacaktır.

Kredinin alındığı tarihteki TL değeri = 1.000.000 Euro X 3,3446 = 3.446.600

TL Kredi kullanılması halinde katlanılacak faiz maliyeti:

$$\frac{3.446.600 \times 18 \times 1.080}{36.000} = 1.806.084\text{-TL}$$

Yukarıda bulduğumuz **1.806.084-TL aktifleştirilebilir maksimum tutarı** göstermektedir.

31.12.2016 tarihindeki kur farkını aşağıdaki gibi hesaplayabiliriz.

1.000.000 Euro (31.12.2016 tarihinde 1 EUR = 3,7099 TRY)

1.000.000 Euro X (3,7099 – 3,3446) = **365.300-TL kur gideri**

Şirket hesaplanan kur farkını enerji tesisinin maliyetine dahil etmiştir.

780- FİNANSMAN GİDERLERİ	365.300	
400 – BANKA KREDİLERİ		365.300
258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	365.300	
781-FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HS.		365.300
781-FİNANSMAN GİDERLERİ YANS. HS.	365.300	
780-FİNANSMAN GİDERLERİ		365.300

Şirketin verdiği 300.000 Euro avansın değerlemesi

300.000 Euro X (3,7099 – 3,3446) = **109.590-TL kur geliri**

TMS23 Borçlanma Standardında lehe oluşan kur farklarına ilişkin açık bir hüküm bulunmamaktadır, ancak özellikli varlıklarda maliyetten düşülmesinin, özellikli varlık dışındaki durumlar için ise faiz geliri yazılmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Çünkü peşin bedelle alınmayan her işlem özünde bir finansman işlemi olduğu için aleyhe her durum finansman gideri olup lehe olan her durum ise faiz geliri olacaktır.¹³⁶

Örneğimizde lehe oluşan kur farkları ilgili sabit kıymetin bedelinden (henüz yatırım aşamasında olduğu için yapılmakta olan yatırımlar hesabından) düşülmüştür.

259- VERİLEN AVANSLAR	109.590	
646 – KAMBİYO KARLARI		109.590
646 – KAMBİYO KARLARI	109.590	
258 – YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR		109.590

31.12.2016 Kredi Faiz Tahakkuku:

(31.12.2016 tarihinde 1 EUR = 3,7099 TRY)

1.000.000 Euro X 4 X 184

$$\frac{36.000}{1.000.000} = 20.444\text{-Euro} \times 3,7099 = \underline{\underline{76.763\text{-TL}}}$$

¹³⁶ Mustafa Sarı, “TMS12 Gelir Vergileri Standardının, TMS23 Borçlanma Maliyetleri Standardı Kapsamında Türkiye Uygulaması”, **Muhasebe ve Denetim Dünyası Dergisi**, Yıl:1 Sayı:3, s:125

780- FİNANSMAN GİDERLERİ	76.763	
303 – UZUN VADELİ KREDİLERİN ANA PARA TAKSİT FAİZLERİ		76.763
258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	76.763	
781- FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HESABI		76.763
781- FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HESABI	76.763	
780- FİNANSMAN GİDERLERİ		76.763

Devam eden alt yapı çalışmalarının muhasebeleştirilmesi (25.03.2017):

258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	300.000	
191- İNDİRİLECEK KDV	54.000	
320 – SATICILAR (Yapı Ltd.)		354.000

320 – SATICILAR (Yapı Ltd.)	/	354.000	
102 – BANKALAR	/		354.000

Dönemsel (yılda bir) Faiz Ödemesinin Muhasebeleştirilmesi (30.06.2017):

(30.06.2017 tarihinde 1 EUR = 4,0030 TRY)

Faiz Hesaplaması

$$\frac{1.000.000 \text{ Euro} \times \% 4}{100} = 40.000\text{-Euro} \times 4,0030 = \underline{\underline{160.120\text{-TL}}}$$

Ödenen faiz tutarı da ilgili mevzuata uygun olarak aktifleştirilmiştir.

303- UZUN VAD. KREDİLERİN ANAPARA FAİZ VE TAKSİTLERİ	81.837	
780- FİNANSMAN GİDERLERİ	83.357	
102- BANKALAR		160.120
258-YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	83.357	
781 FİNANSMAN GİD. YANS.		83.357

Yukarıda görüldüğü üzere şirket daha önce yapmış olduğu 31.12.2016 tarihli 20.444 Euro faiz tahakkukunun ödemeye dönüşmesi sırasında 5.992-TL kur farkı oluşmuş ve bu kur farkı özellikli varlığın maliyetine eklenmiştir.

258-YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	5.992	
303 – UZUN VD. KRD. ANA		5.992
PARA TAKSİT FAİZLERİ		

Enerji Üretim Tesisi Dış Ünite İthalat İşlemleri (31.07.2017):

(31.07.2017 tarihinde 1 EUR = 4,1316 TRY)

Gelen faturanın kaydı

300.000 Euro X 4,1316 = **1.239.480-TL**

258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	1.239.480	
259 - VERİLEN AVANSLAR		1.112.970
646- KAMBİYO KARLARI		126.510

Lehe oluşan kur farkları yukarıda daha önce açıklandığı üzere yatırımın maliyetinden düşülmüştür.

646- KAMBİYO KARLARI	126.510	
258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR		126.510

İthalata İlişkin İlave Maliyetlerin Kayıtlara Alınması (01.08.2017)

TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standardı ve VUK hükümlerine uygun olarak gümrük masrafları, nakliye ve sigorta bedeli makina maliyetine eklenmiştir.

Gümrük Masrafları; (01.08.2017)

(Ardiye, Ordino, Yolluk Masrafları ve Damga Vergisi Toplamı = 15.628-TL)

/		
258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	15.628	
191-İNDİRİLECEK KDV	223.106	
320 – SATICILAR		238.734
<u>Gümrük Müşavirliği</u>		
/		

Nakliye giderleri; (02.08.2017)

/		
258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	40.000	
191-İNDİRİLECEK KDV	18.000	
320 SATICILAR		30.000
BBB Gemi Nak.		
320 SATICILAR		11.800
ZZZ Taşımacılık Ltd. Şti.		
/		
320 – SATICILAR	41.800	
102 – BANKALAR		41.800
/		

Sigorta Giderleri; (30.07.2017)

258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	15.000	
320 SATICILAR <i>SGT Sigorta</i>		15.000
320 – SATICILAR	41.800	
102 – BANKALAR		41.800

Montaj Giderlerinin Kayıtlara Alınması (31.08.2017)

258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	10.000	
191-İNDİRİLECEK KDV	1.800	
320 SATICILAR <i>Muhtelif Satıcılar</i>		11.800

31.12.2017 Kredi Kur Değerlemesi:

31.12.2017 tarihindeki kur farkını aşağıdaki gibi hesaplayabiliriz.

1.000.000 Euro (31.12.2017 tarihinde 1 EUR = 4,5155 TRY)

1.000.000 Euro X (4,5155 – 3,7099) = **805.600-TL kur gideri**

Şirket hesaplanan kur farkını enerji tesisinin maliyetine dahil etmiştir.

780- FİNANSMAN GİDERLERİ	805.600	
400 – BANKA KREDİLERİ		805.600
258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	805.600	
781-FİNANSMAN GİD. YANSITMA HS.		805.600
781-FİNANSMAN GİDERLERİ YANS. HS.	805.600	
780-FİNANSMAN GİDERLERİ		805.600

31.12.2017 Kredi Faiz Tahakkuku:

(31.12.2017 tarihinde 1 EUR = 4,5155 TRY)

1.000.000 Euro X 4 X 183

$$\frac{36.000}{1.000.000} = 20.333\text{-Euro X } 4,5155 = \underline{\underline{91.813\text{-TL}}}$$

780- FİNANSMAN GİDERLERİ	91.813	
303 – UZUN VADELİ KREDİLERİN ANA PARA TAKSİT FAİZLERİ		91.813

258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	91.813	
781- FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HESABI		91.813
/		
781- FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HESABI	91.813	
780- FİNANSMAN GİDERLERİ		91.813
/		

Enerji Üretim Tesisi Kalan Aksamalarının İthalat İşlemleri (15.06.2018):
(15.06.2018 tarihinde 1 EUR = 5,4621 TRY)

Gelen faturanın kaydı

700.000 Euro X 5,4621 = **3.823.470-TL**

258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	3.823.470	
320 – SATICILAR		3.823.470
/		
320-SATICILAR	3.823.470	
102-BANKALAR		3.823.470
/		

İthalata İlişkin İlave Maliyetlerin Kayıtlara Alınması (15.06.2018)

TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standardı ve VUK hükümlerine uygun olarak gümrük masrafları, nakliye ve sigorta bedeli makina maliyetine eklenmiştir.

Gümrük Masrafları; (16.06.2018)

(Ardiye, Ordino, Yolluk Masrafları ve Damga Vergisi Toplamı = 25.978-TL)

258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	25.978	
191-İNDİRİLECEK KDV	668.224	
320 – SATICILAR		694.202
<i>Gümrük Müşavirliği</i>		
320 – SATICILAR	694.202	
102 – BANKALAR		694.202

Nakliye giderleri; (17.06.2018)

258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	80.000	
191-İNDİRİLECEK KDV	5.400	
320 SATICILAR		50.000
<i>BBB Gemi Nak.</i>		
320 SATICILAR		35.400
<i>ZZZ Taşımacılık Ltd. Şti.</i>		

320 – SATICILAR	/	85.400	
102 – BANKALAR	/		85.400

Sigorta Giderleri; (14.06.2018)

258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	/	15.000	
320 SATICILAR SGT Sigorta	/		15.000
320 – SATICILAR	/	15.000	
102 – BANKALAR	/		15.000

Dönemsel (yılda bir) Faiz Ödemesinin Muhasebeleştirilmesi (30.06.2018):

(30.06.2018 tarihinde 1 EUR = 5,3092 TRY)

Faiz Hesaplaması

1.000.000 Euro X % 4

_____ = 40.000-Euro X 5,3092 = **212.368-TL**

100

Ödenen faiz tutarı da ilgili mevzuata uygun olarak aktifleştirilmiştir.

303- UZUN VAD. KREDİLERİN ANAPARA FAİZ VE TAKSİTLERİ 780- FİNANSMAN GİDERLERİ 102- BANKALAR	107.952 104.416	212.368
258-YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR 781 FİNANSMAN GİD. YANS.	104.416	104.416

Yukarıda görüldüğü üzere şirket daha önce yapmış olduğu 31.12.2017 tarihli 20.333 Euro faiz tahakkukunun ödemeye dönüşmesi sırasında 16.139-TL kur farkı oluşmuş ve bu kur farkı özellikli varlığın maliyetine eklenmiştir.

258-YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR 303 – UZUN VD. KRĐ. ANA PARA TAKSİT FAİZLERİ	16.139	16.139
--	--------	--------

Montaj Giderlerinin Kayıtlara Alınması (31.08.2018)

258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR 191-İNDİRİLECEK KDV 320 SATICILAR <i>Muhtelif Satıcılar</i>	30.000 5.400	35.400
--	-----------------	--------

Ödenen Harç Tutarlarının Muhasebeleştirilmesi:

258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	8.000	
320 SATICILAR		8.000
<i>Muhtelif Satıcılar</i>		

Kredi Kur Değerlemesi ve Faiz Tahakkuku (31.08.2018)

(31.08.2018 tarihinde 1 EUR = 7,4735 TRY)

Kredi Faiz Tahakkuku:

Şirket daha önce 30.06.2018 tarihinde yıllık dönemsel faiz ödemesi yaptığı için bu kez faiz hesaplamasında vade başlangıç tarihini 01.07.2018 olarak dikkate almıştır.

Faiz Hesaplaması (01.07.2018 -31.08.2018)

1.000.000 Euro X 4 X 61

_____ = 6.777-EuroX7,4735= **50.647-TL faiz tahakkuku**

36.000

Kur Farkı Hesaplaması:

(31.08.2018 tarihinde 1 EUR = 7,4735 TRY)

(31.12.2017 tarihinde 1 EUR = 4,5155 TRY)

1.000.000 Euro X (7,4735-4,5155) = **2.958.000-TL kur gideri**

Faiz tahakkuku ve kur gideri toplamı: **3.008.647-TL**

Örnek uygulamamızın daha önceki bölümlerinde TMS 23 Borçlanma Maliyetleri uyarınca aktifleştirilebilecek maksimum borçlanma maliyeti 1.806.084-TL olarak hesaplanmıştır. 31.08.2018 tarihinde hesapladığımız 3.008.647-TL faiz tahakkuku ve kur giderini aktifleştirmeden önce bu tarihe kadar toplam aktifleştirdiğimiz borçlanma maliyetleri (faiz, kur farkı) tutarlarını analiz etmemiz gerekmektedir.

Tablo 8: 30.06.2018 Tarihi İtibariyle Borçlanma Maliyetleri Tutarları

Tarih	Kaynağı	Tutarı	Mahiyeti
31.12.2016	1.000.000 Euro Kredi KF Değerlemesi	365.300	Gider
31.12.2016	300.000 Euro Verilen Avansın KF Değerlemesi	109.590	Gelir
31.12.2016	1.000.000 Euro Kredi Faiz Tahakkuku	76.763	Gider
30.06.2017	1.000.000 Euro Kredi Dönemlik Faiz Ödemesi	83.357	Gider
30.06.2017	1.000.000 Euro Kredi Dönemlik Faiz Ödemesi Kur farkı	5.992	Gider
31.07.2017	300.000 Euro Verilen Avans Mahsubu KF	126.510	Gelir
31.12.2017	1.000.000 Euro Kredi KF Değerlemesi	805.600	Gider
31.12.2017	1.000.000 Euro Kredi Faiz Tahakkuku	91.813	Gider
30.06.2018	1.000.000 Euro Kredi Dönemlik Faiz Ödemesi	104.416	Gider
30.06.2018	1.000.000 Euro Kredi Dönemlik Faiz Ödemesi Kur farkı	16.139	Gider
TOPLAM		1.313.280	Gider

Şirket TMS23 Borçlanma Maliyetleri uyarınca 31.08.2018 tarihinde faiz ve kur farkı dahil önceden hesaplayıp aktifleştirdiği tutarlara ilave olarak 1.806.084-1.313.280 = 492.804-TL kur farkı – faiz daha aktifleştirme yapabilecek bu tutarın üzerindeki kur farkı ve faizi ise dönem gideri olarak dikkate alacaktır. VUK mevzuatı uyarınca ise maddi duran varlık edinimine ilişkin borçlanma maliyetlerini **aktifleştirmenin yapıldığı dönemin sonuna kadar** aktifleştirmeye devam edecektir. Buna göre şirket TMS defterde 3.008.647-TL toplam faiz ve kur farkının 492.804-TL'sini maliyete ekleyecek ve geri kalan 2.515.843-TL'lik kısmını ise dönem giderine aktaracaktır.

Bu noktada TMS ve VUK defterlerde **farklı kayıtlar** yapılacaktır.

Sadece TMS Defterde Yapılacak Kayıt:

258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	492.804	
780- FİNANSMAN GİDERLERİ	2.515.843	
400 - BANKA KREDİLERİ		2.958.000
303- UZUN VAD. KRE.		50.647
ANAPARA TAK.		

Makinanın kullanıma hazır hale gelmesi nedeniyle ilgili sabit kıymet hesabına virmanı:

Tablo 9: 31.08.2018 Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı Muavini

Tarih	Harcama	Tutar TMS	Tutar VUK
15.09.2016	Altyapı Maliyeti	100.000	100.000
31.12.2016	Kredi Kur Farkı	365.300	365.300
31.12.2016	Avans KF	-109.590	-109.590
31.12.2016	Kredi Faiz Tahakkuku	76.763	76.763
25.03.2017	Altyapı Maliyeti	300.000	300.000
30.06.2017	Kredi Faizi	83.357	83.357
30.06.2017	Kredi Faiz KF	5.992	5.992
31.07.2017	1. Parti İthalat	1.239.480	1.239.480
31.07.2017	Avans Mahsubu KF	-126.510	-126.510
1.08.2017	Gümrük Masrafları	15.628	15.628
2.08.2017	Nakliye	40.000	40.000
30.07.2017	Sigorta Gider,	15.000	15.000
31.08.2017	Montaj Giderleri	10.000	10.000
31.12.2017	Kredi Kur Farkı	805.600	805.600
31.12.2017	Kredi Faiz Tahakkuku	91.813	91.813
15.06.2018	2. Parti İthalat	3.823.470	3.823.470
16.06.2018	Gümrük Masrafları	25.978	25.978
17.06.2018	Nakliye	80.000	80.000
14.06.2018	Sigorta Gider,	15.000	15.000
30.06.2018	Kredi Faizi	104.416	104.416
30.06.2018	Kredi Faiz KF	16.139	16.139
31.08.2018	Montaj Giderleri	30.000	30.000

31.08.2018	Harç Giderleri	8.000	8.000
31.08.2018	Kredi Faiz ve KF	492.804	3.008.647
Toplam		7.508.640	10.024.483

Sadece **TMS Defterde** Atılacak Kayıt:

253 TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR	7.508.640	
258 - YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR		7.508.640

Sadece **VUK Defterde** Yapılacak Kayıt:

258- YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	3.008.647	
400 - BANKA KREDİLERİ		2.958.000
303- UZUN VAD. KRE.		50.647
ANAPARA TAK.		
253 TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR	10.024.483	
258 - YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR		10.024.483

Kredi Kur Değerlemesi ve Faiz Tahakkuku (31.12.2018)

(31.12.2018 tarihinde 1 EUR = 7,5530 TRY)

Kredi Faiz Tahakkuku:

Şirket daha önce 31.08.2018 tarihinde kredi faiz tahakkuku hesapladığı için ilave tahakkuk hesaplamasında vade başlangıç tarihini 01.09.2018 olarak dikkate almıştır.

Faiz Hesaplaması (01.09.2018 -31.12.2018)

1.000.000 Euro X 4 X 121

$$\frac{1.000.000 \text{ Euro} \times 4 \times 121}{36.000} = 13.444 \text{-Euro} \times 7,7530 = \underline{\underline{104.231\text{-TL faiz tahakkuku}}}$$

Kur Farkı Hesaplaması:

(31.12.2018 tarihinde 1 EUR = 7,7530TRY)

(31.08.2018 tarihinde 1 EUR = 7,4735 TRY)

1.000.000 Euro X (7,7530-7,4735) = **279.500-TL kur gideri**

Faiz tahakkuku ve kur gideri toplamı: **383.731-TL**

TMS 23 Borçlanma Maliyetleri Standardı'nın "Bir varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli tüm işlemler esas itibarıyla tamamlandığında, borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine son verilir." hükmü gereğince şirket 31.08.2018 tarihi itibarıyla enerji üretim tesisinin amaçlanan kullanıma hazır gelmesi nedeniyle aktifleştirmiştir. Buna göre 31.12.2018 tarihi itibarıyla toplam 383.731-TL TMS deftere göre dönemin finansman gideri hesabına kaydedilecektir. Ancak 163 sıra nolu VUK tebliği uyarınca sabit kıymetin (enerji üretim tesisinin) aktife alındığı dönem sonuna kadar oluşan faiz ve kur farklarının maliyete intikal ettirilmesi zorunlu olduğu için VUK defterde 31.12.2018 tarihi itibarıyla oluşan kredi faiz ve kur farkı tutarı doğrudan ilgili sabit kıymetin tutarına eklenecektir.

Sadece **TMS Defterde** Atılacak Kayıt:

780- FİNANSMAN GİDERLERİ	383.731	
400 - BANKA KREDİLERİ		279.500
303- UZUN VAD. KRE.		104.231
ANAPARA TAK.		

Sadece **VUK Defterde** Atılacak Kayıt:

253- TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR	383.731	
400 - BANKA KREDİLERİ		279.500
303- UZUN VAD. KRE.		104.231
ANAPARA TAK.		

Tüm bu kayıtlardan sonra TMS standartlarına uygun olarak tutulan TMS defter kayıtları ile VUK mevzuatına göre uygun defter kayıtlarının karşılaştırması aşağıdaki gibidir.

Tablo 10: TMS Standartlarına ve VUK Mevzuatına Göre Defter Kayıtlarının Karşılaştırılması

Tarih	Harcama	Tutar TMS	Mahiyeti	Tutar VUK	Mahiyeti
15.09.2016	Altyapı Maliyeti	100.000	Maliyet	100.000	Maliyet
31.12.2016	Kredi Kur Farkı	365.300	Maliyet	365.300	Maliyet
31.12.2016	Avans KF	-109.590	Maliyet	-109.590	Maliyet
31.12.2016	Kredi Faiz Tahakkuku	76.763	Maliyet	76.763	Maliyet
25.03.2017	Altyapı Maliyeti	300.000	Maliyet	300.000	Maliyet
30.06.2017	Kredi Faizi	83.357	Maliyet	83.357	Maliyet

30.06.2017	Kredi Faiz KF	5.992	Maliyet	5.992	Maliyet
31.07.2017	1. Parti İthalat	1.239.480	Maliyet	1.239.480	Maliyet
31.07.2017	Avans Mahsubu Kf	-126.510	Maliyet	-126.510	Maliyet
1.08.2017	Gümrük Masrafları	15.628	Maliyet	15.628	Maliyet
2.08.2017	Nakliye	40.000	Maliyet	40.000	Maliyet
30.07.2017	Sigorta Gider,	15.000	Maliyet	15.000	Maliyet
31.08.2017	Montaj Giderleri	10.000	Maliyet	10.000	Maliyet
31.12.2017	Kredi Kur Farkı	805.600	Maliyet	805.600	Maliyet
31.12.2017	Kredi Faiz Tahakkuku	91.813	Maliyet	91.813	Maliyet
15.06.2018	2. Parti İthalat	3.823.470	Maliyet	3.823.470	Maliyet
16.06.2018	Gümrük Masrafları	25.978	Maliyet	25.978	Maliyet
17.06.2018	Nakliye	80.000	Maliyet	80.000	Maliyet
14.06.2018	Sigorta Gider,	15.000	Maliyet	15.000	Maliyet
30.06.2018	Kredi Faizi	104.416	Maliyet	104.416	Maliyet
30.06.2018	Kredi Faiz KF	16.139	Maliyet	16.139	Maliyet
31.08.2018	Montaj Giderleri	30.000	Maliyet	30.000	Maliyet
31.08.2018	Harç Giderleri	8.000	Maliyet	8.000	Maliyet
31.08.2018	Kredi Faiz ve KF	492.804	Maliyet	3.008.647	Maliyet
31.08.2018	Aktifleştirme	7.508.640	Ara dönem toplamı	10.024.483	Ara dönem toplamı
31.08.2018	Doğrudan Gider Yazılan Kredi Faiz Kur Farkı	2.515.483	Gider	0	Maliyet
31.12.2018	Kredi Faiz	279.500	Gider	279.500	Maliyet
31.12.2018	Kredi Kur Farkı	104.231	Gider	104.231	Maliyet
31.12.2018	Amortisman Tabi Değer	7.508.640	Yıl Sonu Toplamı	10.408.214	Yıl Sonu Toplamı

Yukarıda ki karşılaştırma tablosundan da görüleceği üzere TMS standartlarına göre yapılan kayıtlarda aktifleştirmeden (kullanıma hazır hale geldikten) sonra bu varlığın edinimine ilişkin ortaya çıkan borçlanma maliyetleri doğrudan gider yazılmış ve sabit kıymetin değeri arasında 2.899.214-TL'lik bir fark oluşmuştur.

31.12.2018 tarihinde amortisman ayrılması:

TMS16 Maddi Duran Varlıklar standardına uygun olarak makinenin faydalı ömrü 10 yıl olarak belirlenmiş ve faydalı ömrü sonunda getireceği nakit akımı (hurda

değeri) sıfır olarak belirlenmiştir. 333 Seri No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'ne göre ilgili enerji tesisinin faydalı ömrü 20 yıl olarak belirlenmiştir.

Buna göre TMS ve VUK uyarınca hesaplanan amortisman tutarları aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Tablodan da görüldüğü üzere TMS standartlarına göre makine için aktife girdiği ay kesri tam ay sayılmak suretiyle kıst amortisman ayrılmıştır.

Tablo 11: Amortisman Hesaplama Tablosu

Enerji Üretim Tesisi	TMS Defter	VUK Defter
Amortisman Tabi Değer	7.508.640	10.408.214
Aktifleştirme Tarihi	31.08.2018	31.08.2018
Amortisman Yöntemi	Kıst	Normal
Amortisman Başlangıç	1.08.2018	1.01.2018
Ay Sayısı	5	12
Faydalı Ömür (yıl)	10	20
Amortisman Oranı	10%	5,00%
Amortisman Gideri (31.12.2018)	312.860	520.410

Yukarıda yapılan açıklamalara ve hesaplamalara göre 31.12.2018 tarihinde şirketin yapacağı amortisman kayıtları TMS defter ve VUK defter bazında şu şekilde olacaktır.

Sadece **TMS defterde** yapılacak kayıtlar:

/		
730- GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	312.860	
<i>Amortisman Giderleri</i>		
257-BİRİKMİŞ		312.860
AMORTİSMANLAR		
/		

Sadece **VUK defterde** yapılacak kayıtlar:

730- GENEL YÖNETİM GİDERLERİ <i>Amortisman Giderleri</i> 257-BİRİKMiŞ AMORTİSMANLAR	520.410	520.410
--	---------	---------

TMS defter ile VUK defter değeri arasında 2018 yılsonu itibariyle varlığın vergi mevzuatına göre tespit edilen değeri (vergi değeri) ile finansal tablolardaki muhasebe ilkelerine göre tespit edilen değerinin (muhasebe değeri) farklı oluşundan kaynaklanan ve geçici farklar olarak nitelendirilen 592.166-TL fark ortaya çıkmıştır. Bu fark TMS 12 Gelir Vergileri Standardına göre geçici fark üzerinden hesaplanan ertelenmiş vergi varlığı ortaya çıkarmış ve dönem sonunda kayıtlara alınmıştır.

Tablo 12: Ertelenmiş Vergi Varlığı Hesaplama Tablosu

Enerji Üretim Tesisi	TMS Defter	VUK Defter
Amortisman Gideri (31.12.2018)	312.860	520.410
Finansman Gideri	2.899.214	0
Toplam Gider	3.212.074	520.410
Fark (Gider Fazlası)	2.691.663	
Kurumlar Vergisi Oranı	%22	%22
Ertelenmiş Vergi Varlığı	592.166	0

Ertelenmiş Vergi Varlığının Kayıtlara Alınması (Sadece **TMS Defter**)

284- ERTELENMiŞ VERGİ VARLIĞI 691-DÖNEM KARI VERGİ YAS. YÜK. KARŞ.	592.166	592.166
--	---------	---------

Görüldüğü üzere alınan makinenin vergi mevzuatı ve muhasebe standartları bakımından farklı değerlendirme ölçüleri ile değerlendirilmesi sonucunda 592.166-TL ertelenmiş vergi varlığı ortaya çıkmıştır.

Diğer tüm işlemlerin aynı yöntem ve ilkelerle muhasebeleştirildiğini ve bunun sonucu her iki defterde 4.000.000-TL dönem karı olduğunu varsayalım. (Vergi mevzuatı uyarınca matraha ilave edilecek veya matrahtan indirilecek tutarlar ihmal edilmiştir). Bu kara ilave veya eksiltme olarak sadece örneğimizde belirttiğimiz özellikli varlığa ilişkin borçlanma maliyetlerini (gelir tablosuna gider olarak yansıyan ve tablo 12’de toplam gider satırında belirttiğimiz tutarları) ekleyelim. Buna göre dönem karında aşağıdaki gibi farklılaşma olacaktır.

Tablo 13: Dönem Karı Karşılaştırma Tablosu

	TMS	VUK	Fark
Dönem Karı(Zararı), borçlanma maliyetleri öncesinde	4.000.000	4.000.000	0,00
Gelir Tablosuna Yansıyan Borçlanma Maliyetleri	3.212.074	520.410	2.691.663
Dönem Karı (Zararı), borçlanma maliyetleri sonrası	787.926	3.479.589	2.691.663
Dönem Karı Vergi Karşılığı %22	173.344	765.510	592.166 (ertelenmiş vergi)
Net Kar	614.582	2.714.080	2.099.497

SONUÇ

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından artan ülkelerarası barış çabaları ve sonrasında gelişen küreselleşme olgusunun etkisiyle, uluslararası alanlarda iş faaliyetleri artış göstermiş, bu durum ise şirketlerin finansal tablolarını hazırlarken ortak bir raporlama ve muhasebe diline olan ihtiyacını arttırmıştır. Bu durumda, finansal tabloların ortak ve tek bir biçimde hazırlanması amacıyla uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartlarının oluşturulma çalışmaları başlamıştır. Günümüzde, bu standartları hazırlamak ve yayınlamak için IASB kuruluşu tek otoritedir. Ülkemizde ise, bu standartlar KGK kurumu tarafından hazırlanmakta ve yayınlanmaktadır.

Borçlanma maliyetleri, işletmelerce gerçekleştirilen borçlanmalara dair yüklenilen faizler ve giderlerdir. Borçlanma maliyetleri konusuna ilişkin düzenlenen uluslararası muhasebe standardı olan IAS-23, ülkemizde TMS-23 Borçlanma Maliyetleri Standardı olarak birebir çevrilmiştir. Dolayısıyla, borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin hükümler TMS-23 standardında bulunmaktadır. Bununla birlikte, yasal mevzuat açısından bakıldığında VUK'ta da borçlanma maliyetlerine ilişkin hükümler bulunduğu görülmektedir.

TMS 23 standardının borçlanma maliyetlerine yaklaşımı ile Vergi Usul Kanunu'nun ilgili hükümlerinin borçlanma maliyetlerine yaklaşımı bazı noktalarda benzer uygulamaları içerse de bazı noktalarda önemli ölçüde birbirinden ayrılmaktadır.

TMS 23 amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilebilmesi zorunlu olarak uzun bir süreyi gerektiren varlıklar olarak tanımladığı özellikli varlık sıfatına haiz maddi duran varlık ve stok edinimlerinin borçlanma maliyetlerini baz almakta iken diğer varlık edinimlerinin borçlanma maliyetlerini dönem gideri olarak kabul etmektedir. VUK'ta ise özellikli varlık diye tabir edilen bir tanımlama yer almamakta bunun yerine duran varlık (işletme amaçları doğrultusunda bir yıldan daha uzun süreli kullanılması planlanan kıymetler) edinimine atıfta bulunmaktadır. Ayrıca VUK stoklar için TMS 23'te olduğu gibi "kısa süre içerisinde üretilen veya imal edilen stoklar" şeklinde bir sınırlama getirmemiştir.

Duran varlık edinimlerine ilişkin borçlanma maliyetlerine iki yaklaşımı kıyasladığımızda edinilen sabit kıymetin maliyetine pay verme konusunda TMS

uygulamasının daha sınırlı bir yaklaşım izlediği görülmektedir. Buna göre TMS uygulamasında ancak özellikli varlık olması koşuluyla elde edilen duran varlığa ilişkin kredi faiz giderlerinden ilgili duran varlığa pay verilmesi kullanıma veya satışa hazır hale geldiği tarih itibariyle sonlandırılacak buna ilişkin devam eden kredi faizleri doğrudan dönem gideri ile ilişkilendirilecektir. VUK'ta ise aktifleştirildiği dönemin sonuna kadar üzerine pay verilmeye devam edilecek ve amortisman yoluyla itfa edilmesi sağlanmış olacaktır. İzleyen dönemde ise VUK uygulaması gider yazma seçeneği tanıdığı için TMS uygulaması ile yakınlaşmaktadır. Duran varlık edinimlerinde yabancı para biriminden borçlanılması sonucu buna ilişkin ortaya çıkan kur farklarının maliyet veya gider unsuru olarak değerlendirilmesinde iki uygulama yine farklı yöntemler izlemektedir. TMS kur farklarının maliyetle ilişkilendirilmesini faiz maliyetleri ile düzeltme olarak dikkate alındıkları ölçüde olmak üzere ve yine kredi faizlerinde olduğu gibi kullanıma veya satışa hazır hale geldiği tarihle sınırlandırırken VUK'ta herhangi bir sınır olmaksızın aktifleştirildiği dönemin sonuna kadar maliyetle ilişkilendirilmektedir.

Stok edinimlerine ilişkin borçlanma maliyetlerine iki uygulamanın yaklaşımı kredi faizleri ve stokların niteliğinde farklılaşmaktadır. TMS uygulaması özellikli varlık niteliğindeki stok edinimlerine ilişkin kredi faizlerini kullanıma veya satışa hazır hale geldiği tarihe kadar maliyetle ilişkilendirilmesini emretmekte iken VUK'ta bu maliyete ilave etme veya doğrudan gider yazma şeklinde firmalara seçimlik hak olarak tanınmıştır. Ayrıca TMS uygulamasında stok tanımı sınırlandırılmış ve kısa sürede içerisinde imal edilen stoklar kapsam dışı bırakılmıştır.

İki uygulama arasındaki tüm bu farklılıklar, çalışmanın uygulama bölümünde de gösterildiği üzere, şirketlerin bilanço ve gelir tablolarında değişik sonuçların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. TMS ve VUK uygulamasında bilançoda aktifleştirilen stok ve sabit kıymetlerin değerleri birbiriyle aynı olmadığından aradaki farklar da gelir tablosunda gelir gider farkına yol açmakta bunu sonucu olarak da dönem sonu elde edilen karlar farklı olmakta ve geçici farklara ilişkin TMS uygulamasında ertelenmiş vergi varlığı yükümlülüğü doğmaktadır.

Dönem sonunda TMS ve VUK hükümlerine göre ortaya çıkan faaliyet sonuçları kar dağıtımı ve vergi ödemesinde de çelişkiye yol açmaktadır. Şirketler uygulama örneğinde de görüldüğü üzere VUK defterlerinde borçlanma maliyetlerini

aktifleştirdikleri için ilgili dönemde yüksek vergi matrahı beyan ederek ciddi vergiler ödemekte buna karşın kar dağıtımında ise VUK defter yerine TMS deftere göre belirlenen dönem karı esas alınmakta ve yüksek vergi ödemesine karşılık düşük dönem karı nedeniyle ortaklara düşük tutarda kar dağıtımı gibi bir çelişki doğmaktadır. Kamu Gözetim Kurumu'nun 09.02.2018 tarihli görüşünde de kar payı dağıtımında TFRS veya BOBİ FRS'ye göre hazırlanan finansal tabloların esas alınması gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla bu farklılıkların en aza indirilerek hem maksimum vergi tahakkuku hem de maksimum kar dağıtımı optimizasyonu sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, bu çalışma ile borçlanma maliyetlerine ilişkin TMS-23 ve VUK hükümleri arasındaki farklılıklar analiz edilmiş, farklar uygulamalı olarak ortaya konmuştur.

KAYNAKÇA

Akbulut, Özerhan ve Serap Yanık. **Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı Türkiye Muhasebe Standartları Türkiye Finansal Raporlama Standartları**, Türmob Yayınları, Ankara, 2010.

Akdoğan, Nalan, Erdin Gündüz ve Adnan Sevim. **Maliyet Muhasebesi**, Anadolu Üniversitesi Yayını, 3. Baskı Eskişehir, 2014.

Akdoğan, Nalan ve Orhan Sevilengül. **TMS ile Uyumlu Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007.

Akdoğan, Nalan. **Tek Düzen Muhasebe Sisteminde Maliyet Muhasebesi Uygulamaları**, 8.baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 2009.

Akgüç, Öztin. **Finansal Yönetim**, Avcıol Basım Yayın, İstanbul, 2013.

Akgüç, Öztin. **Mali Tablolar Analizi**, Arayış Basım Yayıncılık, Genişletilmiş 14. Baskı, İstanbul, 2011.

Ardıç, Oğuzhan ve Emel Ersol, **Borçlar Hukuku**, Agon Bilgi Akademisi, Ankara, 2008.

Ataman, Başak ve Hakan Cavlak. “Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) ile Tam Set Türkiye Muhasebe ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının (TMS/TFRS) Karşılaştırılması”, **Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:2, Sayı:3, 2017.

Aslanertik, Banu Esra ve Ahmet Yapan. “TMS 23 Borçlanma Maliyetleri Standardı Uygulamaları ve Standardın Vergi Usul Kanunu ile Karşılaştırılması”, **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı:130, 2010.

Avcı, Anıl ve Özge Bolaman Avcı. “Vade Farkı, Kur Farkı ve Kredi Faizlerinin Türkiye Muhasebe Standartları ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, 2016.

Aydın, Sevgi. “TMS 23 ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Borçlanma Maliyetleri”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:21, Sayı:4, 2016.

Basık, Feryal Orhon, İdil Kaya ve Serhat Yanık. **Maliyet Muhasebesi Çözümlü Problemler ve Test Soruları**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2011.

Berkay, Ferhan ve Serpil Ağcakaya. “Türkiye’de Kamusal Açıkların Finansmanında İç ve Dış Borç Tercihi: 1990-2015 Dönemi”, **AKÜ İİBF Dergisi**, Cilt:XIX, Sayı:1, 2017.

Büker, Semih, Rıza Aşıkoğlu ve Güven Sevil. **Finansal Yönetim**, Sözkese Matbaacılık, Ankara, 2011.

Büyükmirza, Kamil. **Maliyet ve Yönetim Muhasebesi Tek Düzene Uygun Bir Sistem Yaklaşım**, 11.Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 2007.

Çaldağ, Yurdakul ve Yıldız Ayanoğlu. **Genel Muhasebe**, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 9. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2012.

Çiftçi, Yavuz ve Abdulkadir Şahin. “TMS-21’e Göre Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi ve Vergi Uygulamaları Karşısındaki Durumun İncelenmesi”, **Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar**, 2008 Cilt.45, Sayı:516.

Çonkar, Kemalettin. Naciye Gökçe ve Tülay F. Tellioglu, “TMS 23 Kapsamında Borçlanma Maliyetinin Boyutları”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, C.2, Sayı:2, 2000.

Demir, Şeref. “İskontoların Muhasebesi ve Denetimi”, **Çözüm Dergisi**, 2012.

Deran, Ali ve İncilay Savaş. “Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilme Esaslarının Tekdüzen Muhasebe Sistemi ve VUK Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, 2014.

Doğan, Faruk. “Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Gider ve Maliyet Hesaplarına Eleştirel Yaklaşım”, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:13, Sayı:2, 2011.

Doğan, Zeki ve Ayşe Gül Köksal. **Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilme Esaslarının, TMS 23 Borçlanma Maliyetleri Standardı, BOBİ Finansal Raporlama Standardı ve Vergi Usul Kanunu’na Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**, Bildiri Tam Metin Kitabı, İktisadi ve İdari Bilimler Cilt 1, II: Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi, Adana, 2018.

Elitaş, Cemal. **UFRS (TMS-TFRS) Uygulamaları**, Hipotez Yayınları, Ankara, 2011.

Ergül, Nuray. **Herkes İçin Finans**, Literatür Yayınları, İstanbul, 2004.

Erol, Mikail. “Uluslararası Muhasebe ve Denetim Standartlarının Gelişmesi”, **Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi**, 2017.

Gençoğlu, Ümit Gücenme. **Tekdüzen Hesap Planına Göre Ticari İşletmelerde Muhasebe ve Envanter İşlemleri**, Marmara Kitabevi, Bursa, 1996.

Gençoğlu, Ümit Gücenme. Temel Konularda BOBİ FRS ve TMS/TFRS Karşılaştırması, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı:76, 2017.

Gençoğlu, Ümit Gücenme. **Türkiye Muhasebe Standartları ve Uygulamalar**, Türkmen Kitabevi, 2007.

GİB, “Vergi Usul Kanunu”, **Vergi Usul Kanunu (VUK)- 213 Sayılı Kanun.**, <http://www.gib.gov.tr/gibmevzuat>.

Gökçen, Gürbüz ve diğerleri. **Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2011.

Gökgöz, Ahmet. “Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:35, 2013.

Gönen, Seçkin ve Neslihan Akça. “Borçlanma Maliyetlerinin Türkiye Muhasebe Standartları ve Vergi Mevzuatı Kapsamında Değerlendirilmesi”, **Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, Cilt:2, Sayı:3, 2014.

Grant Thornton International, “Capitalisation of Borrowing Costs”, http://www.gtturkey.com/UD_OBJS/PDF/IFRS/Capitalisation%20of%20borrowing%20costs%20-%20from%20theory%20to%20practice.pdf (26.06.2019)

Hekimoğlu, Burhan ve Mustafa Altındağ, **Tarımda Sözleşmeli Üretim Modeli ve Samsun İli Yaklaşımı**, T.C. Samsun Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Samsun, 2012.

IAS Plus Deloitte, “International Accounting Standards”, <https://www.iasplus.com/en/standards/ias> (20.06.2019).

IAS Plus Deloitte, “About the International Accounting Standards Committee (IASC)”, <https://www.iasplus.com/en/resources/ifrsf/history/resource25>, (21.06.2019).

Kamu Gözetimi Kurumu, “TMS 23 Borçlanma Maliyeti Standardı”, <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%2023.pdf>.

Karacan, Sami. **Tekdüzen Muhasebe Sistemi ve Türkiye Muhasebe Standartları ile Uyumlu Muhasebe Dönem Sonu İşlemleri**, Umuttepe Yayınları, 3. Baskı, Kocaeli, 2009.

Karasu, Rauf. Yeni Bir Düzenleyici ve Denetleyici Kurum: Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt:47, Sayı:1, 2014.

Karataş, Muharrem. “Borçlanma Maliyetlerinin UMS 23, KOBİ’ler İçin UFRS ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:98, 2010.

Kaya, Gamze Ayça. “TMS-23 Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi” **New World Sciences Academy- Social Science**, Cilt:4, Sayı:1, 2009.

Kepçe, Nazlı. “Finansman Harcamalarının Muhasebeleştirilmesi ve Mali Tablolarda Raporlanması”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:57, 2001.

Kırıt, Ali. “Borçlanma Maliyetlerinin Türk Vergi Mevzuatı ve Uluslararası Muhasebe Standartları Kapsamında İncelenmesi”, **Muhasebe ve Denetim Dünyası**, Yıl:2, Sayı:4, 2017.

Kırlıoğlu, Hilmi ve Saadet Öztaş. “Türkiye’de Finansal Kiralama İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi”, **Journal of Accounting, Finance And Auditing Studies**, 2015.

Kızıl, Ahmet ve diğerleri. **TMS-TFRS Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları**, DER Yayınları, İstanbul, 2013.

Köroğlu, Çağrı ve diğerleri. Yeni Türk Ticaret Kanunu’nda Muhasebe Denetimi Açısından Yapılan Düzenlemeler, **Javstudies Dergisi**, Cilt:3, Sayı:13, 2017.

Kutlu, Hüseyin. **Tekdüzen Genel Muhasebe**, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2011.

Küçüktüfekçi, Murat ve Mustafa Kılı. “Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi: TMS 23 Tekdüzen Muhasebe Sistemi ve Vergi Usul Kanunu Çerçevesinde Bir İnceleme”, **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, ICAFR 16 Özel Sayısı, 2016.

Marşap, Beyhan. “ Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesindeki Yöntem Farklılıklarının Finansal Tablolara Etkisi”, **Mevzuat Dergisi**, Yıl:4, Sayı:41, 2001.

Milli Eğitim Bakanlığı, **Ürün ve Hizmet Maliyeti**, Muhasebe ve Finansman, Ankara, 2011.

Mozeikçi, Aysun Aktaş ve Kevser Tüter Şahinoğlu. BOBİ FRS’nin Getirdiği Değişikliklerin Uygulayıcılar Tarafından Algılanma Düzeyi:Kırklareli İlinde Bir Araştırma, **Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:7, Sayı:2, 2018.

Öğrendik, Güray. İndirilemeyecek KDV’nin Hangi Hallerde Gider, Maliyet veya Kanunen Kabul Edilmeyen Gider Olarak Dikkate Alınacağı ve Özellik Arz Eden Durumlar, Öneriler, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, 2006

Örten, Remzi, Hasan Kaval ve Aydın Karapınar, **TMS-TFRS Uygulama ve Yorumları**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2013.

Özdemir, İbrahim ve Mustafa Çelen. “Vade ve Kur Farklarının Özel Tüketim Vergisi Karsısındaki Durumu”, **Vergi Dünyası**, Sayı: 264, 2003.

Öztürk, Erkan. “Stok Maliyetlerinin Ölçüm ve Muhasebeleştirme Esaslarının VUK, TMS/TFRS ve YFRÇ Taslağı Açısından Karşılaştırılması”, **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2017.

Reisoğlu, Safa. **Borçlar Hukuku**, Beta Basın Yayım, İstanbul, 2006.

Sağlam, Necdet ve diğerleri. **TMS- Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması**, Maliye ve Hukuk Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2009.

Say, Servet. “TMS Kapsamında Dış Ticaret İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, **Social Sciences Studies Journal**, Cilt:4, Sayı:24, 2018.

Sayım, Nurullah. “Özellikli Varlıkların Belirlenmesi Aktifleştirilmesi ile Özellikli Varlıklara İlişkin Özel Durumların Değerlendirilmesi”, **Muhasebe ve Denetim Dünyası**, Sayı:3, 2016.

Seymen, Cansel. “Türkiye’de İç Borçlanmanın Makro Ekonomik Etkileri” , **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi**, Cilt:4, Sayı:2, 2001.

Sevilengül, Orhan. **Borçlanma Maliyetleri Standardının Dayandığı Esaslar**, SBF Yayın No: 221, Ankara.

Sevilengül, Orhan. **Genel Muhasebe**, Gazi Kitabevi, 11. Baskı, Ankara, 2003.

Şavlı, Tuba. **Uluslararası / Türkiye Finansal Raporlama Standartları**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2014.

Unutkan, Özcan. “Telefon, Su ve Elektrik İdarelerine Ödenen Gecikme Zamlarının Gider Niteliği ve Muhasebeleştirilmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:61, 2002.

Usta, Öcal. **İşletme Finansı ve Finansal Yönetim**, Detay Yayıncılık, Ankara, 2008, s.54.

Toroslul, Vefa. “TMS 23 Borçlanma Maliyetleri”, **E-Yaklaşım Dergisi**, Sayı:198, 2009.

Toroslu, M. Vefa. **Türkiye Muhasebe Standartlarında Hasılat-Maliyet İlişkisi**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011.

Tunçez, Hacı Arif. “Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) ile Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) Arasındaki Temel Farklılıklar”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:11, Sayı:61, 2018.

Tütün Eksperleri Derneği, “2018 Tütün Raporu”, http://tutuneksper.org.tr/files/sidebar/Tutun_Raporu_2018.pdf s.2. (29.06.2019).

Yakut, Emre. “Finansal Kiralama İşlemlerinin Türkiye Muhasebe Standardı 17 Kiralama İşlemleri ve Vergi Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi”, **Muhasebe ve Denetim Dünyası**, Sayı:2, 2016.

Yalçın, Hasan. **Ticari Kazanç ve Kurum Kazancını Tespitinde Giderler**, Ömür Matbaacılık, 4. Baskı, İstanbul, 2010.

Yükçü, Süleyman ve Gülşah Atağan. “Maliyet Muhasebesi Tarihinin Üretim Teknolojisi Tarihine Bağlılığı”, **Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Sayı:6, 2014.

Yükçü, Süleyman. **Türkiye Muhasebe Standartları Seçilmiş Uygulama Önerileri – Bildiriler -**, TDV Yayın Matbaacılık, Ankara, 2013.

Yükçü, Süleyman. **Yöneticiler İçin Muhasebe: Yönetim Muhasebesi**, Birleşik Matbaacılık, İzmir, 2007.